

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra germanistiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Weibliche und männliche Berufsbezeichnungen in DaF-
Lehrbüchern. Genderlinguistische Analyse.**

**Women's and men's names of profession in the German as the
foreign language – textbooks. The gender linguistic analysis.**

Vedoucí práce: Dr. Jana Valdrová, Ph.D.

Autorka práce: Václava Hronková

Studijní obor: ČJ-NJ/SŠ

Ročník: 6.

2011

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že svou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 28. 11. 2011

.....
Václava Hronková

PODĚKOVÁNÍ

Chtěla bych poděkovat Dr. Janě Valdové, Ph.D. za odborné vedení diplomové práce, za rady a připomínky. Ráda bych poděkovala paní Ursule Nook za přínosné informace a pomoc při orientaci ve švýcarské kultuře, dále mé rodině a přátelům za psychickou podporu.

ANOTACE

Název práce:	Weibliche und männliche Berufsbezeichnungen in DaF-Lehrbüchern. Genderlinguistische Analyse.
Autorka:	Václava Hronková
Katedra:	Katedra germanistiky
Vedoucí práce:	Dr. Jana Valdřová, Ph.D.

Tématem diplomové práce je *Weibliche und männliche Berufsbezeichnungen in DaF-Lehrbüchern. Genderlinguistische Analyse*. Cílem práce je posouzení profesního světa žen a mužů, který je koncentrován do volby názvů povolání v učebnicích, a provedení rešerší v učebnici *Sprechen Sie Deutsch 2*, včetně jejich následného postavení do souvislosti s životními volbami dívek a chlapců.

Text je členěn na část teoretickou a praktickou. Úvodní část se zabývá vysvětlením pojmů gender, genderová role a genderové stereotypy. Pozornost je věnována pojetí genderu v jazyce, především užívání tzv. generického maskulina pro vyjádření osob a jejich profese ve společnosti, v médiích a konkrétněji také v učebních materiálech. Cílem je stanovení návodu a následného postupu při odstraňování nerovností mezi pohlavími.

Praktická část se věnuje detailní analýze učebnice *Sprechen Sie Deutsch 2* a *Dialog Beruf 1* z hlediska postavení mužů a žen v názvech povolání. Dosažené výsledky jsou konfrontovány s názory veřejnosti a studentů/tek z Obchodní akademie a Jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky v Písku.

ANNOTATION

Title: **Women's and men's names of profession in the German as the foreign language – textbooks. The gender linguistic analysis.**

Author: Václava Hronková

Department: Departments of Germanics

Supervisor: Dr. Jana Valdrová, Ph. D.

The theme of the thesis is Women's and men's names of profession in the German as the foreign language – textbooks. The gender linguistic analysis. The goal is to assess professional world of women and men, which is concentrated in the names of career choices in textbooks, and execution of searches in the textbook *Sprechen Sie Deutsch 2*, including their position in relation to the life choices of girls and boys.

The text is divided into a theoretical and practical part. The introductory part deals with the explanation of the terms gender, gender roles and gender stereotypes. Attention is paid to the concept of gender in language, especially the use of so called generic masculine terms for individuals and their professions in society, particularly in the media and also in teaching materials. The aim of the building manual and follow the procedure for eliminating inequalities between the sexes.

The practical part is devoted to a detailed analysis of textbooks *Sprechen Sie Deutsch 2* and *Dialog Beruf 1* in terms of men and women in the names of occupations. The results are confronted with the views of the public and students from Business Academy and Language School with state language examination in Písek.

KLÍČOVÁ SLOVA

gender, genderová role, genderový stereotyp, genderová rovnost, genderová vyváženost, generické maskulinum, ženy a muži, pohlaví, školství, analýzy učebnice

SCHLÜSSELWÖRTER

Geschlecht, Geschlechterrollen, Geschlechterstereotype, Geschlechtergleichheit, Ausgeglichenheit des Geschlechts, Generisches Maskulinum, Frauen und Männer, Geschlecht, Schulwesen, Lehrbuchanalysen

OBSAH

1. ÚVOD.....	11
2. TEORETICKÁ ČÁST	12
2.1 Základní pojmy	12
2.1.1 Gender.....	12
2.1.2 Pohlaví	12
2.1.3 Genderová socializace	13
2.1.4 Genderová role.....	13
2.1.5 Genderový stereotyp	13
2.1.6 Genderová rovnost.....	14
2.1.7 Gender v jazyce	14
2.1.8 Sexismus	14
2.1.9 Generické maskulinum	14
2.2 Generické maskulinum.....	15
2.3 Diskriminace	19
2.3.1 Přímá diskriminace	19
2.3.2 Nepřímá diskriminace.....	19
2.3.3 Pozitivní diskriminace	20
2.3.4 Bariéry bránící rovnosti pohlaví	20
2.3.4 Diskriminace podle pohlaví	23
2.4 Gender v učebnicích.....	39
2.4.1 Genderově korektní učebnice	43
2.4.2 Pojetí generického maskulina ve Švýcarsku.....	45
2.4.3 Pokyny k odstranění generického maskulina z univerzitních stránek	48
2.4.4 Tipy na korektnější vyjadřování	52
2.5 Gender a názvy povolání.....	53
2.5.1 Používání jazyka	57

2.5.2	Názvy povolání v inzerci	57
2.5.3	Přechylování názvů pracovních pozic, funkcí, akademických a vědeckých hodností (předsedkyně, hejtmanka, chirurgyně/chirurgka, mistrová, radová, docentka apod.)	65
2.5.4	Přechylování vojenských hodností	66
3.	GENDEROVÁ ANALÝZA SPRECHEN SIE DEUTSCH 2	68
3.1	Obecné informace	68
3.1.1	Obsah	68
3.1.2	Úvod.....	68
3.2	Rozbor úvodních textů	69
3.2.1	Názvy povolání žen a mužů v úvodních textech	69
3.2.2	Slovní zásoba	73
3.2.3	Doplňující materiál	75
3.2.4	Názvy profesí z hlediska generického maskulina.....	76
3.2.5	Názvy profesí z hlediska generického feminina	82
3.3	Zobrazení mužů a žen v ilustracích.....	83
3.4	Slovníček.....	84
3.4.1	Maskulinní názvy povolání.....	84
3.4.2	Femininní názvy povolání	86
3.4.3	Generická feminina.....	86
3.4.4	Obecná maskulinní a femininní pojmenování	87
3.4.5	Obecná maskulinní pojmenování.....	87
3.5	Dotazníky	88
3.5.1	Dotazník k učebnici Sprechen Sie Deutsch 2?	88
3.5.2	Genderový průzkum	96
3.5.3	Vyhodnocení dotazníků	107
4.	GENDEROVÁ ANALÝZA UČEBNICE DIALOG BERUF 1	108
4.1	Obecné informace	108

4.1.1	Úvod.....	108
4.1.2	Obsah	110
4.2	Slovní zásoba	110
4.3	Zobrazení mužů a žen v ilustracích.....	121
4.4	Slovníček.....	123
4.4.1	Maskulinní a femininní tvary.....	123
4.4.2	Maskulina.....	128
4.4.3	Feminina	130
4.4.4	Neutra.....	131
5.	RESUMÉ.....	133
6.	ZÁVĚR.....	143
7.	LITERATURA.....	147
8.	PŘÍLOHY	156

1. ÚVOD

Tématem diplomové práce je genderová problematika, která je v současnosti velice diskutovanou záležitostí a objevuje se v různých společenských oblastech. V České republice, na rozdíl od ostatních států, stále nenašla své pevné místo a její osud v našich poměrech je nejasný. Je potěšitelné, že se o tuto otázku zajímá čím dál více lidí. Přestože není u nás otázka genderu zrovna rozšířeným oborem, začíná se publikační oblast pomalu rozšiřovat i o česky psané výtisky.

Pozornost je věnována vysvětlení základních pojmů: gender, genderová role, genderové stereotypy a genderová vyváženost učebnic. Cílem je zdůvodnění nevhodnosti některých učebnic, které mají na rozvoj a vzdělávání žákyň a žáků, studentek a studentů velký vliv.

Teoretická část se zaměřuje na vysvětlení pojmů z genderové oblasti. Pozornost je zaměřena také na role mužů a žen v reklamě, v rámci volby povolání a možného výskytu sexismu, který je určitou formou diskriminace. Diskriminace ve spojení s genderem hraje ve společnosti důležitou roli, a tudíž zde bude podáno vysvětlení pojmu diskriminace, uvedení jejích druhů a příkladů možné formy jejího odstranění.

Dále se práce soustředí na vztah gender versus jazyk, gender versus názvy povolání a gender v učebnicích.

V praktické části bude pozornost věnována především genderové analýze učebnic Sprechen Sie Deutsch 2 a Dialog Beruf 1, a to z hlediska postavení mužů a žen v oblasti volby povolání. Za povšimnutí jistě stojí autory/kami zvolená práce s jazykem, korektnost daných textů, vhodnost a genderová vyváženost použitých ilustrací a v neposlední řadě také nadměrné užívání generického maskulina.

Cílem práce je upozornit a vyzdvihnout klady a případné nedostatky knihy, které mohou silně zapůsobit na vývoj a vzdělání dětí a mládeže. K posuzování je zvolena příručka od Jany Valdové, Ireny Smetáčkové-Moravcové a Blanky Knotkové-Čapkové *Příručka pro posuzování genderové korektnosti učebnic*.

2. TEORETICKÁ ČÁST

2.1 Základní pojmy

2.1.1 Gender

Slovo gender bylo převzato z anglického jazyka a bývá překládáno jako sociální pohlaví nebo sociální rod.

Protože slovo rod má v českém jazyce mnoho významů, nepoužívá se v sociologické terminologii výrazu rod, ale gender.¹

Na gender lze nahlížet z několika hledisek, např. dle sociologického pojetí se jedná o: „Sociální konstrukt, který vyjadřuje, že vlastnosti a chování spojované s obrazem muže a ženy jsou formovány kulturou a společností. Na rozdíl od pohlaví, které je univerzální kategorií a nemění se podle času či místa, působení gender ukazuje, že určení rolí, chování a norem vztahujících se k ženám a mužům je v různých společnostech, v různých obdobích či různých sociálních skupinách rozdílné. Jejich závažnost či determinace není tedy přirozeným, neměnným stavem, ale dočasným stupněm vývoje sociálních vztahů mezi muži a ženami.²

2.1.2 Pohlaví

Pohlaví, anglicky *sex*, je narozdíl od genderu univerzální kategorií, která je nezávislá na čase a místě. Gender přichází s představou, že existují pouze dvě základní pohlaví – mužské a ženské (v potaz se neberou homosexuálové a transsexuálové) – a jejich biologický profil. Častým předsudkem je, že muži jsou nadřazeny ženám ve všech oblastech, neboť oni jsou to silnější pohlaví a vůdci ve společnosti. Otázka pohlaví je spjata také s jazykem, kde mužské tvary jsou vyjádřeny tzv. generickým maskulínem, avšak pro tvary ženské žádné takovéto formy neexistují.

Gender nemusí odpovídat pohlaví jedince. Pokud je gender a pohlaví ve shodě, je jedinec heterosexuální. Pokud ve shodě nejsou, je jedinec transsexuální, tzn. cítí se být opačným pohlavím.

Ačkoli je stejně jako u pohlaví předpokládáno, že existují pouze dva protilehlé gendery, mužský a ženský, není tomu tak. Bez ohledu na to, že v některých společnostech

¹VĚŠÍNOVÁ-KALIVODOVÁ, E., MAŘÍKOVÁ, H.: *Společnost žen a mužů z aspektu gender: sborník studií vzniklých na základě semináře Společnost, ženy a muži z aspektu gender*. Praha: Open Society Fund, 1999.

²<http://www.feminismus.cz/slovnicek.shtml#G>, (15. 10. 2011).

*existují zcela odlišné gendery (např. gender berdaší), jejichž počet není jinak limitován, je esenciálně důležité vědomí, že všichni hrají všechny genderové role vzhledem k situaci bez ohledu na své pohlaví. Toho jsou jedinci schopni díky genderové socializaci, v níž se učí nápodobou, pozorováním etc. všem rolím, jež jsou poté schopni „přehrát“.*³

2.1.3 Genderová socializace

Socializace je definována jako proces, ve kterém jedinec přijímá určité společenské normy a hodnoty. V rovině genderu se tím rozumí proces, ve kterém se chlapci učí být chlapci a dívky dívkami. Toto učení je podmíněno vývojem jedince v dětství, kdy na něj působí uvědomělé i neuvědomělé chování rodičů a jejich okolí. Na základě principu pokus a omyl přijímá chlapec či dívka takové hodnoty, charakteristiky, normy, které jsou pro jeho/její pohlaví typické a vhodné. Od raného dětství jsou mu/jí přesně určeny hračky, oblečení, aktivity, vč. způsobů chování. Velké tlaky okolí a rodičů se výrazně odráží především v životě chlapců, neboť právě na ně jsou kladeny veškeré nároky na hru, chování, oblečení apod. Chlapec si nemůže hrát s panenkou, protože je to nevhodné a nehodí se to, dle zvyklostí by měl mít totiž tank či vojáčka. Oproti tomu dívka, hrající si s panenkou a vojáčkem, je považována za „normální“. Svému genderu se člověk učí nejen v dětství, nýbrž v průběhu celého života.

2.1.4 Genderová role

Genderová role je takový způsob chování, který je na základě pohlaví mužům a ženám přisuzován. Typickým příkladem může být připisování mateřské dovolené pouze ženám, muž má být hlavou rodiny. Stává se hlavním aktérem zajišťující finanční pomoc, ochranu rodiny a domova.

2.1.5 Genderový stereotyp

Jedná se o typicky mužské a ženské vlastnosti a genderové role, které mohou však někdy budít až dojem diskriminace. Osoba může mít v sobě takový potenciál, který se ale díky těmto zakořeněným předsudkům nemusí projevit, neboť plně nekoresponduje s jeho pohlavím. Díky tomu se pak mohou objevit různé psychické deprivací sta-

³<http://cs.wikipedia.org/wiki/Gender>, (28. 10. 2011).

vy, ztráta sebedůvěry a sebevědomí. Bohužel jsou u nás genderové stereotypy natolik patrné a časté, že se jen stěží dají odstranit.

2.1.6 Genderová rovnost

Podle prof. PhDr. Rudolfa Kohoutka, CSc. se tímto pojmem rozumí rovnost mezi muži a ženami (resp. dívkami a chlapci) v právech, povinnostech a příležitostech (např. k adekvátnímu rozvoji svých potencialit).⁴

2.1.7 Gender v jazyce

Jazyk značně ovlivňuje, utváří a určuje podobu světa. Lze říci, že vše co není a nejde pojmenovat, neexistuje. Jazyk rovněž poukazuje na uspořádání ve společnosti a do značné míry se podílí na společenském postavení mužů a žen. V tomto případě se hovoří o takzvané genderové rovnosti či nerovnosti. S tímto problémem souvisí i otázka sexismu a generického maskulina.

2.1.8 Sexismus

Tímto pojmem se rozumí diskriminace v jazyce na základě pohlaví. Je nutno podotknout, že v České republice bývají častěji utlačovány ženy. Proto je možné se setkat s pojmem nonsexistický jazyk. Jedná se o jazyk, který se nepřiklání ani na stranu mužů, ani na stranu žen.

2.1.9 Generické maskulinum

Jedná se o užívání mužského rodu i v případech, že jde o muže i ženy. Lze říci, že ženy jsou v textech „ztraceny“ pod mužskými názvy. *Nadužívání generického maskulina vede k (nikoli nutně uvědomovanému) pocitu, že výlučnými tvůrci společenských, duchovních i materiálních hodnot ve společnosti jsou především muži (vědci, lékaři, politici apod.). Zpětně to prohlubuje přesvědčení, že některé pozice a role jsou vyhrazeny hlavně mužům a ženy jsou v nich výjimkou.⁵*

⁴<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/genderova-rovnost>, (28. 10. 2011).

⁵http://www.varianty.cz/cdrom/podkapitoly2/07_gender/IKV2_07_05_gender_a_jazyk.pdf, s.83., (13. 10. 2011).

Klasickým příkladem jsou především inzerované nabídky pracovních míst: *Společnost Rego s.r.o. hledá do svých řad vhodného kandidáta na post Servisní technik pro provoz tepelných zdrojů.*⁶ *Hledáme nové kolegy na pozici Burzovní makléř junior do trainee programu. Jedná se o období intenzivní průpravy na navazující pozici licencovaného burzovního makléře. Máte tak možnost připravit se na prestižní práci makléře po stránce odborné i obchodní. Po zapracování, složení makléřských zkoušek a získání licence budete samostatně obchodovat s klienty napříč světovými burzami. Nehledáme jen zaměstnance, ale především osobnosti, které mají zdravé sebevědomí, tah na branku, silnou vůli a chuť na sobě tvrdě pracovat.*⁷

2.2 Generické maskulinum

Tímto pojmem se rozumí souhrnné označení mužů a žen, v němž ženské pohlaví je skryto pod tvarem mužským. V českém jazyce se tento jev užívá hojně, má zde své kořeny, které je potřeba i dle názorů českých feministek přetnout a umožnit tak vyniknout i samotným ženským podobám slov.

V mluvených i tištěných médiích je možné se s tímto problémem setkat denně. Generické maskulinum se objevuje v učebnicích, novinových článcích, titulcích, různých propagačních materiálech, televizi a rozhlase.

Často lze v různých katalozích narazit na tvary jako „*Na své si přijdou i milovníci lyžování na běžkách: na Alpe di Folgaria-Coe na ně čeká 30 km dokonale upravených bílých stop.*“⁸, nebo „*Všechna trentinská střediska jsou rovněž vyhlášena pohodlnými moderními lanovkami, bezpečnými sjezdovkami a perfektním zázemím. S pozdním odpolednem a koncem pracovní doby lanovek přebírají žezlo vlády od vlekářů kuchaři a majitelé chat roztroušených na kopcích i v údolích.*“⁹

Ani média nejsou výjimkou. Je však nutno podotknout, že v současné době se odstraněním maskulinních tvarů začal zabývat širší okruh lidí. Mezi tyto osoby patří bezpochyby česká germanistka, pedagožka, badatelka Jana Valdřová, která na výskyt

⁶<http://www.prace.cz/pd/289407051?rps=78§ion=1>, (13. 10. 2011).

⁷<http://cyrrus.jobs.cz/pd/96894821?rps=77§ion=1>, (13. 10. 2011).

⁸Propagační katalog fy Trentino, zima 2011/12, Dovolená na prosluněných svazích Dolomit, visittrentino.it, s. 28.

⁹Propagační katalog fy Trentino, zima 2011/12, Dovolená na prosluněných svazích Dolomit, visittrentino.it, s. 3.

maskulinních tvarů v českém jazyce poukazuje ve své příručce *Kultura genderově vyváženého vyjadřování*. Vychází zde z požadavku Evropské komise pro nonsexistický jazyk. Jedná se o jazyk, který se nepřiklání ani na stranu mužů, ani na stranu žen. Valdřová upozorňuje na to, že v češtině jsou stále zvýhodňováni muži a v textech upřednostňován mužský rod i pro pohlaví ženské. Bohužel je za své názory často napadána, kritizována a označována za strohou feministku i přesto, že bohužel někteří jedinci nejsou o pravém smyslu slova feministka správně a dostatečně informováni. Jedním z kritiků je i Petr Vybíral, autor blogů *Čeština před kamerou*. Ve svých článcích přichází s tvrzením, že jen *člověk naivní nebo hloupý by si mohl myslet, že by snad autorky genderově vyrovnaných textů mohly přijít s něčím objevným. Po prostudování příručky Kultura genderově vyváženého vyjadřování si prý může myslet jen ten druhý, tedy ten hloupý. Publikace je plná nesmyslů, které jsou však traktovány jako vědecké.*¹⁰

V současném jazyce by mělo být samozřejmostí, aby ani jedno z pohlaví nebylo utlačováno či povyšováno nad druhé. Žel tomu stále tak není. Je nutno konstatovat, že jsou případy, kde ženské podoby slov mohou působit divně, nepřírozně až komicky. Mnohdy by mohly změnit původní význam slova, které onen význam má v mužském rodě, např. Na mýtině se za slunného dne vyhřívá spousta hadů a *hadic*. Na jednání bylo přizváno 5 hostů a 4 *hostky*. V tomto případě přechýlené slovo *hostka* existuje, lze ho najít ve zmíněné příručce od Jany Valdřové, avšak v běžném životě a českých slovnících se s ním nelze setkat.

Petr Vybíral, jazykový poradce zpravodajství České televize, dramaturg, moderátor a redaktor se zaměřením na mediální tematiku, stálý spolupracovník internetového portálu ČT24, se již několikrát v pořadu *Čeština před kamerou* vyjádřil k problematice genderu. Z toho důvodu byl také požádán o názor z hlediska užívání generického maskulina v každodenní komunikaci.

¹⁰<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/blogy/cestina-pred-kamerou/98515-cestina-pred-kamerou-106/>, (6. 10. 2011).

From: vendy29@centrum.cz [mailto:vendy29@centrum.cz]

Sent: Thursday, October 06, 2011 2:45 PM

To: Vybíral Petr ext.

Subject: nazor

Dobrý den, pane Vybírale,

jsem studentkou Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích a pracuji na diplomové práci na téma Weibliche und männliche Berufsbezeichnungen in DaF-Lehrbüchern. Genderlinguistische Analyse. - tzn. Profesní označení mužů a žen v učebnicích. Genderově lingvistická analýza. Profesní svět žen a mužů je koncentrován do volby názvů povolání v učebnicích. Mám provést reserši v učebnici Sprechen Sie Deutsch 2 a postavit je do souvislosti s životními volbami dívek a chlapců.

Při čtení článků v novinách, textů v českých učebnicích a příruček mě neustále zaráží, že se téměř nikde neobjevují ženské protějšky mužských tvarů, tzn. pracovníků/pracovnic apod. Zdá se mi, že se s těmito tvary ani v českých médiích nepočítá. Zajímalo by mne, zda se na odstranění generického maskulina v českém jazyce a při prezentaci v médiích pracuje, uvažuje se o něm či jaký je Váš názor na tento problém, se kterým se denně setkáváme. Děkuji Vám velmi za odpověď.

S přáním hezkého dne

Václava Hronková

Zajímavá je reakce p. Vybírala na uvedený e-mail, která snad nepotřebuje komentář¹¹:

¹¹VYBÍRAL, P. *Názor na užívání generického maskulina* [online]. 7. října 2011 15:24; [cit. 2011-10-08]. Osobní komunikace.

Dobrý den, máte-li na mysli práci s generickým maskulinem, resp. jeho využitím ve větách typu Žáci jsou povinni chodit do školy včas a namísto toho užívat Žactvo (viz např. i jakási snaha MŠMT tohle uplatňovat na webu, která se však logicky ani uplatnit nemohla), nebo Poslanci a poslankyně hlasují, Zaměstnanci a zaměstnankyně do práce dojíždějí, Čtenářky a čtenáři jsou žádání ... pak ano, pak máte pravdu, tohle média (ale hlavně lidé) nikdy užívat nebudou. Jde o jakési pomatené snahy českých feministek, kterým vadí i spojení stezka pro cyklisty.

O tomhle už bylo tolik napsáno, že nemám co dodat.

Nezapomeňte, že vedle generického maskulina máme i generická feminina (ikona, celebrita, osobnost, star) a jistě nikdo nebude chtít jejich odstranění či zrovnoprávnění ve vztahu k jejich mužským protějškům.

Pokud máte ale na mysli korektní vyjadřování v jazyce, pak ano, tady jde Zpravodajství ČT příkladem. Důsledně užíváme i tvary typu nadporučice, vojákyně, vědkyně, lídryně a psychiatrička aj.

Tam, kde to má logické opodstatnění a oporu v gramatice a úzu, pak jsem vždy pro, v ostatních feministických snahách je mi to úplně jedno, protože ony vždycky budou chtít o tomhle psát a bádát, a nedivte se tomu, dostávají se na to docela dobré granty. To, že ale samy nevědí, co dělají, či o čem píšou, je věc, která vypovídá o nich, ne o jazyku, ne o médiích.

Vítám každý zajímavý podnět v jazyce či dotaz, ale omezí-li česká feministika své bádání jen na boj proti generickmu maskulinu, pak škodí především sama sobě.

Píšete o problému, se kterým se denně setkáváme. A máte na mysli generické maskulinum? Chápu to dobře? Jaký je tady prosím vás problém? S jakým problémem se tady dennodenně setkáváme?

Neděláte vy problém z něčeho, co problém není, resp. nevidíte problém tam, kde ho ani běžný uživatel jazyka, ani bohemista nevidí???

Nechci vám připomínat práce paní docentky Valdové. Měla byste je znát. Na její vystoupení v Praze chodím a snažím se, aby mi žádné neuniklo. Jsou ale pořád stejná, stále stejné téma, stejné příklady a bohužel vždy i stejné přijetí a úsměvné reakce.

O názor můžete požádat i pracovnice z ÚJČ, např. Dr. Čmejkovou nebo doc. Hoffmannovou.

S pozdravem Petr Vybíral

2.3 Diskriminace

Diskriminací se rozumí znevýhodňování, omezování a odejmutí práv osobám na základě příslušnosti k obecné skupině, aniž by byl brán zřetel na jejich skutečné schopnosti. Tento problém upravuje tzv. *antidiskriminační zákon*, což je zákonodárný předpis, jenž zakazuje jakékoli formy diskriminace. Přesně se jedná o Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů. Daný předpis rozlišuje následující formy diskriminace:

- a) přímou diskriminaci
- b) nepřímou diskriminaci

Jako konkrétní příklady lze uvést obtěžování, sexuální obtěžování a pronásledování. Za diskriminaci se v dnešní době považuje už jen pouhé navádění či vybídnutí k diskriminaci.

2.3.1 Přímá diskriminace

Tento pojem se chápe jako jednání či záměrné přehlédnutí jedné osoby, se kterou se zachází méně příznivě než s osobou jinou. Důvodem může být rasa, etnický původ, národnost, pohlaví, sexuální orientace, věk, zdravotní stav či postižení, náboženské vyznání, víra či vlastní mínění osoby.

Typem přímé diskriminace je např. formulace nabídek volných pracovních míst v inzerci: *„Přijmeme oblastního manažera prodeje české národnosti pro seriózní neziskovou organizaci.“* Z nabízené pozice vyplývá, že osoby jiné národnosti či cizinci žijící na území České republiky jsou okamžitě vyloučeni. Z povahy inzerátu se tedy jedná o diskriminaci.

Obsah korektní nabídky by mohl znít takto: *„Přijmeme oblastní manažery/ky pro seriózní neziskovou organizaci. Podmínkou je výborná znalost českého jazyka.“*

2.3.2 Nepřímá diskriminace

Jedná se o případ, kdy viditelně neutrální ustanovení, kritérium nebo zvyklost vyvolalo pro určité osoby nevýhodu v porovnání s jinými osobami, ledaže toto ustanovení, kritérium nebo zvyklost je objektivně odůvodněno legitimním cílem a prostředky k dosažení tohoto cíle jsou přiměřené a nezbytné.

Příkladem může být firma, ve které se zaměstnavatel rozhodne vyplácet příspěvek na penzijní připojištění pouze osobám, které zaměstnává na plný úvazek. Protože

však většinu zaměstnaných na částečný úvazek tvoří ženy, jsou jako skupina nepřímo diskriminovány.¹²

2.3.3 Pozitivní diskriminace

Tento pojem bývá častěji označován jako pozitivní opatření, nebo také afirmativní akce. Jde zde o vytvoření opatření zaměřená na určitou skupinu lidí, jehož cílem je zabránění vzniku diskriminace, nebo vyrovnání znevýhodnění vycházejících z tradičních postojů, chování a struktur. *Pozitivní opatření jsou určitým typem vyrovnávacích opatření, která jsou jen dočasná a slouží k napravení nežádoucích nerovností mezi jednotlivými sociálními skupinami.*¹³ Mezi příklady tohoto druhu diskriminace slouží také stanovení povinnosti vysokých škol přijmout přednostně romské studenty. Je pochopitelné, že některé instituce nechtějí přijmout tyto osoby jen na základě jejich rasy, jsou tedy diskriminovány, ale proč by pak zase měli být znevýhodňováni studenti a studentky jiné rasy na úkor romských spoluobčanů/nek.

S politováním je nutno říci, že k tomuto zvý/znevýhodňování dochází nejen na vysokých školách, ale například i v oblasti dopravy, zdravotnictví a v mnoha dalších oblastech. Často se lze v tisku dočíst o úlevě od placení poplatků pro romské a sociálně slabé občany. Není divu, že ostatní, možno je tak nazvat znevýhodnění občané, se mohou bouřit a vystupovat proti tomuto osvobození od placení.

2.3.4 Bariéry bránící rovnosti pohlaví

Neviditelné bariéry

Neviditelnými bariérami se rozumí obvyklé postoje, dispozice a hodnoty, které ženám neumožňují se plně zapojit do běžného života ve společnosti. Mezi tento druh bariér se řadí tzv. *skleněný strop*, *skleněný výtah* a *skleněný útes*.

Skleněný strop

Termín skleněný strop byl zaveden v roce 1984 a představuje bariéru, která znesnadňuje ženám nebo jiným znevýhodňovaným skupinám postup na vyšší pozice. Tyto překážky mohou být ovlivněny osobní předpojatostí nadřazených osob, nebo organizačními procesy založenými na genderových stereotypch. Velké množství společností

¹²<http://www.feminismus.cz/slovnicek.shtml#N>, (15. 10. 2011).

¹³<http://www.feminismus.cz/slovnicek.shtml#P>, (15. 10. 2011).

nehodnotí práci obou pohlaví jako rovnocennou, nýbrž ve svém posudku zohledňuje zažitě předsudky. Vyšší pozice často zastávají muži, podřadnější práce vykonávají většinou ženy. Není to samozřejmě pravidlem, ale s tímto genderovým stereotypem se lze stále v naší společnosti setkat. Jako příklad lze uvést případ Ann Hopkins:

Jeden z nejznámějších soudních případů ilustrujících fungování skleněného stropu v USA Hopkins vs. Price Waterhouse byl rozhodnut v roce 1989 ve prospěch žalobkyně Ann Hopkins. Ta nebyla povýšena na partnerku v jedné z největších a nejprestižnějších účetních firem, přestože získala mnohem více zakázek než kterýkoliv z mužů, kteří dostali při povyšování přednost. Byla totiž vnímána jako agresivní a příliš náročná a ti, kdo bránili jejímu povýšení, ji charakterizovali jako „macho“ a prohlašovali, že „se snaží kompenzovat to, že je žena“ a že by jí prospěl „kurz ve škole půvabnosti“. Jeden z jejích příznivců jí doporučil, aby se naučila chodit, mluvit a oblékat více femininně, aby nosila make-up, aby si nechala upravit vlasy a začala nosit šperky.

Tento případ ilustruje, jak tradiční genderové stereotypy brání ženám v rozvoji. Pokud by Ann Hopkins byla tradičněji femininní, nemohla by využívat svůj agresivní styl při získávání zakázek, což by pravděpodobně vedlo k nižšímu výkonu. Při povyšování by pak byla opět opomenuta, protože by byla příliš pasivní a málo ambiciózní.

Zdroj: Kimmel, M. S. (2000). *The Gendered Society*. New York: Oxford University Press

Zdroj: <http://www.osops.cz/download/files/gender/6gender-a-trh-prace.pdf>

(15. 10. 2011)

Pokud žena zastává vyšší funkci, bývá to považováno za nepřirozené. Hovoří se o tom, že v tomto případě se žena stává tzv. *tokenem*, což je osoba viditelně odlišná od většiny ostatních lidí v daném prostředí, na kterou je upřena zvýšená pozornost jako na zástupkyni minority. Na takovouto osobu je často pohlíženo jako na symbol její kategorie/skupiny a ne jako na konkrétního jednotlivce. Je tedy zároveň velmi viditelná jako člen/ka jejich sociální skupiny, ale neviditelný/á jako konkrétní individualita, což může být psychologicky a emocionálně velmi náročné. V této situaci se samozřejmě může ocitnout jak žena, tak i muž, ale výzkumy naznačují, že jejich zkušenosti se dramaticky liší.¹⁴

¹⁴<http://www.osops.cz/download/files/gender/6gender-a-trh-prace.pdf>, s. 36, (15. 10. 2011).

Dosáhne-li žena úspěchu ve významné pozici v mužském prostředí, tak není na její pracovní výsledek nahlíženo stejně jako na shodný výsledek, kterého avšak dosáhl muž. Její úspěch je méně ceněn a hodnocen jinak než srovnatelný úspěch muže. Žena tímto naráží na tzv. skleněný strop.

Skleněný útes

Podle výzkumu *British Journal of Management* je za skleněný útes považován jev, který zobrazuje situaci, kdy firmy přicházejí s řešením na nápravu svých špatných hospodářských výsledků. V této době jsou ochotny svěřit ženám vedení firmy. Pokud ekonomika firem mající ve vedení ženy klesla, vykazovala totiž horší výsledky po dobu pěti měsíců před jejich jmenováním do funkce, než za stejné situace u firem mající ve vedení muže. Ženy ve vyšších pozicích jsou a mohou být více kritizovány než muži ve srovnatelné pozici. Z názorů vyplývá, že ženy ve vedoucích pozicích mohou ohrozit prosperitu firmy, i přestože výsledky studií naznačují úplný opak.

*Průzkum Gender Studies z roku 2006 odhalil, že ženy jsou v Česku dobře zastoupeny v řadách středního a nižšího managementu, tvoří však jen sedm procent úzkého vedení středních a velkých firem. Platový rozdíl pro srovnatelné manažerky a manažery je podobný jako u řadových zaměstnanců, tedy jedna čtvrtina.*¹⁵

Skleněný výtah

Tento pojem označuje *skryté zvýhodňování mužů v pracovních oblastech, ve kterých jsou více zastoupeny ženy*.¹⁶ Kariérní postup mužů probíhá rychleji než za stejných pracovních podmínek než kariérní postup žen. Muži se dostávají na vyšší či vedoucí pozice mnohem rychleji a to bez ohledu na jejich vzdělání, kvalifikaci, délku praxe a dalších předpokladů, které slouží jako identifikátory pro kariérní růst. Lze říci, že mužská populace je na tom lépe i v oblasti platového ohodnocení. Muži vydělávají více peněz, obsazují významnější pozice a vykonávají důstojnější funkce. Tento nepoměr v pracovní oblasti je hlavním důsledkem tzv. skleněného výtahu.

Příkladem skleněného výtahu je situace ve školství. Z důvodu nedostatku odborníků, učitelů v této oblasti je jim často ve výběrovém řízení dána přednost před odbornými uchazečkami o zaměstnání. Při výběrovém řízení na pozici učitele/ky tělesné vý-

¹⁵<http://www.itbiz.cz/zeny-v-it>, (16. 10. 2011).

¹⁶RENZETTI, C. M.; CURRAN, D. J. *Ženy, muži a společnost*. 1. Praha: Karolinum, 2005. s. 282-3.

chovy mívají více výhod muži, neboť jsou viditelnější v dané aprobaci a také na základě genderových stereotypů jsou jako schopnější považováni právě muži učitelé.

2.3.4 Diskriminace podle pohlaví

Pojem *sexismus* vznikl v druhé polovině 20. století a je považován za jednu z forem diskriminace na základě pohlaví. Jedno pohlaví je chápáno jako podřadnější, méně významné a schopné. Sexismus je určitým typem nepřátelství či přímo odporu vůči celým pohlavím, pak se hovoří o tzv. *misandrii* (odpor vůči mužům) nebo *mysogynství* (odpor vůči ženám), nebo se vztahuje k uplatňování genderových stereotypů ve společnosti. Hovoří se o mužnosti mužů a ženskosti žen.

Dalším užívaným termínem je tzv. *ženský a mužský šovinismus*. Šovinismus značí *víru v nadřazenost jedné sociální skupiny nad druhou, například jednoho národa nad druhým, nebo jak bylo již řečeno jednoho pohlaví nad druhým*.¹⁷

Diskriminace v médiích z hlediska názvů povolání

Ženy

Vžitě genderové stereotypy týkající se pohlaví se v médiích objevují denně. Muži mají pozice, které jsou spojované s mocí a určitou vážeností, tj. odborníci, právníci, lékaři. Naopak ženy získávají rady od mužů, jak správně postupovat při určitých činnostech, co zlepšit, co dělat lépe. Společnost si jednoduše zvykla zobrazovat ženy v pozicích, které jim byly přiděleny a náležitě jsou v reklamách zachyceny. Často zde ženy vystupují na jedné straně jako pečlivé hospodyňky, pradleny, které si umí vybrat ten nejlepší prací prášek na trhu, matky, které dětem pomohou se školou, připraví jim chutné a především zdravé jídlo. Na druhé straně jsou líčeny jako předmět sexuální touhy, jsou k vidění na nejrůznějších billboardech odhalené, povzbuzující mužské představy a nabádající ke koupi výrobku. Jako příklad slouží následující ukázky, které našel vyhledavač www.google.cz pro zadání spojení „*sexistická reklama*“:

¹⁷www.feminismus.cz/slovnicek.shtml, (15. 10. 2011).

Blondýnka je zde sexuálním objektem, svádí jedince v krátké saténové košilce a vybízí k poplácání. Autor/ka reklamy dívku zvolila záměrně, neboť jen podtrhuje obsah textu. Pila Pasák s vytvořenou webovou stránkou www.pasak.cz dělá z blondýnky prodejnou holku, doslova prostitutku, která je k mání.

U této reklamy zůstává rozum stát, že dosud není stáhnuta jako nevhodná. Nahá blondýna s žádoucím výrazem ve tváři vybízí zákazníka, možná i zákaznici k využití služeb firmy S&Ř, CH Kovo, která se zabývá řezáním, vysekáváním a ohýbání plechu. Zvolený text „Přeřízneme, ohneme vše dle Vašeho přání“ vyznívá lacině a ve spojení s obrázkem uráží ženské pohlaví.

Nápis „Každý chce mít doma jedenadvacítku“ je doplněn titulky jako poloviční tloušťka, váha, obrázkem štíhlé brunetky s dráždivým pohledem, odhalující svá štíhlá a opálená stehna. Není divu, že i tato reklama je jednou z těch, které byly nominovány na cenu Sexistické prasátečko 2011.

Pokud se žena dostane do vyšší, významnější pracovní pozice, bývá často spojena s jiným genderovým stereotypem a její důležitost pak ztrácí na významu. Např. reklama na prací prostředek Dreft - módní designérka radí své zákaznici, jak udržet barvy stále krásné a zářivé, aby její tričko vypadalo jako nové. Místo aby byly zhodnoceny kvality ženy jako módní návrhářky, je zde opět žena v roli zkušené prادلenny. Tato reklama se právě vysílá, avšak na internetu její verze k dohledání zatím není.

Typickým příkladem ženy-manažerky je reklama na dámský antiperspirant Rexona vysílaná v TV. Manažerka vstupuje do výtahu plného úspěšných mužů v oblecích a dvou manažerek v kostýmku, upravuje si účes a jeden muž narychlo vyskakuje z již pomalu se zavírajících dveří výtahu. V podpaží dámy se objevuje obrázek prasátka, což značí nevábnou vůni dámského podpaží. Teprve doma žena vyzkouší novou Rexonu a při dalším střetnutí ve výtahu se na ni již muž vyzývavě usmívá. Žena tu opět není líčena jako schopná pracovnice, nýbrž jako objekt, který má tu povinnost dbát o svůj vzhled a dokonalost svého zevnějšku.¹⁸ Pro ukázkou je přiložen plakát zobrazující stejný výrobek propagovaný v Litvě:

¹⁸<http://www.youtube.com/watch?v=bV-zWfMV9Ko&feature=related>, (20. 10. 2011).

Objeví-li se v reklamě zaměstnaná žena, stejně se její role řídí rolí pečovatelky a sexy kočky. Lze pak spatřit lékařku, majitelku restaurace, modelku nebo herečku. Objeví-li se ale v seriózních médiích politička nebo podnikatelka, tak jí redaktori a redaktorky stejně vždy položí otázku: „*Jak při kariéře zvládáte péči o domácnost a rodinu? Vypadáte skvěle, jak se staráte o svůj vzhled?*“¹⁹

Muži

V současnosti terčem sexistických narážek, diskriminujících obrázků a titulků nejsou pouze ženy. V médiích se objevilo již několik reklamních spotů a billboardů, které z mužů dělají sexuální objekty či je přímo degradují.

¹⁹http://www.jedensvetnaskolach.cz/download/pdf/jsnspdfs_73.pdf, s. 5, (18. 10. 2011).

Zdroj: <http://zenskaprava.cz/sexisticke-prasatecko/nowaco/>²⁰

Typickým příkladem muže jako sexuálního objektu lze uvést televizní reklamu od firmy NOWACO propagující nanuk Mrož. Diváky a především divačky má rozdráždit pohled na naběhlé svalstvo a odhalenou vypracovanou hrud'. Pánové vše jen podtrhují vyzývavými pohledy a zvedání konví s mlékem je u nich symbolem mužské síly. Na konci videa kráčí dělníci s bednami nanuků v ruce a již reklamou přesvědčení zákazníci a zákaznice mají tak poslední možnost zhlédnout je všechny pospolu.

²⁰<http://zenskaprava.cz/sexisticke-prasatecko/nowaco/>, (18. 10. 2011).

Dalším příkladem pokořeného mužského pohlaví je následující ukázka:

Zdroj: <http://zenskaprava.cz/sexisticke-prasatecko/old-spice/>²¹

Tato reklama podrývá muže, které má spousta žen doma. Vypracovaný černoš nabádá ženské pohlaví, ať srovná JEHO se svým partnerem. S laciným pohledem ve tváři dokola zdůrazňuje: „Podívejte se na svého muže, na mě, znova na něj, teď na mě...“. Má přilákat zákaznice (ano pouze ženy, i přesto, že pro ně produkt určen není) ke koupi nového deodorantu Old Spice tím, že pokud pořídí svému partnerovi tento sprej, budou mít zřejmě doma také polonahého muže s ručníkem kolem pasu, který jen tak stojí v koupelně a za ním teče voda (samozřejmě to u mnoha žen evokuje fantazii a představí si tak vypracovaného muže, jemuž kapky stékají po těle). Černoš se dále prochází s košilí přehozenou přes ramena a zavázanou na hrudi po své jachtě a děj vrcholí tím, že sedí polonahý v bílých kalhotách (aby vynikla jeho snědá kůže) na bílém koni. Vše má symbolizovat vytouženého prince na bílém koni, který nám nabízí jachtu, škebli plnou diamantů a záruku, že jim doma bude vždy vonět pravý muž. Závěr tvoří jen pohled na černocha na bílém oři a titulek: „Pro muže, který voní jako muž. Old Spice“ – pokud se člověk nad tímto textem zamyslí, dospěje k tomu, že zvolený nápis nedává moc smysl.

Z tohoto reklamního videa vyplývá, že si žena vzala úplně nevhodného muže, protože on přece nevypadá tak skvěle a nevoní tak báječně jako model v reklamě. Zde je příklad degradace obyčejných mužů, kteří si nyní mohou připadat méněcenní a na-

²¹<http://zenskaprava.cz/sexisticke-prasatecko/old-spice/>, (18. 10. 2011).

prosto nevyhovují požadavkům a přáním jejich partnerek. Otázkou je, proč s nimi tyto dámy žijí?

Další ukázka zobrazuje muže jako příklad antisexuálního objektu:

Dva pánské vyvalené pupky mají upozornit na kritický stav současného mužského pokolení. Dnes je propagováno tréninkem vypracované břišní svalstvo, tzv. pekáč buchet, a pohled na toto břicho má být odstrašující. Ale je nutno si položit otázku, zda právě kulaté břicho není symbolem sex-appealu, mužnosti a spokojenosti chlapa?

Největší perlou mezi nevhodnými, sexistickými kampaněmi je nyní uvedené G2 Studentské konto u Komerční banky. Základem příběhu, pokud to tak lze nazvat, je ženský a mužský orgasmus, který má oslovit cílové skupiny ve věku 15-19let, resp. 20-30 let. KB k tomu zvolila velice zvláštní metodu. Fingovaný orgasmus ve spojení s platebním stykem tvrdě naráží na hranici slušnosti a vhodnosti. Možná na náctileté zapůsobí, ale lze říci, že šlo užít i jiného stylu propagace než sexuální tematiku. Právě proto je tento spot také jeden z nominovaných na cenu

An advertisement for the G2 Student Account. It features a young man with dark hair, eyes closed, and mouth open in an expression of pleasure or orgasm. The background is a light blue gradient. In the top right corner, the G2 logo is displayed with the text 'OD KOMERČNÍ BANKY', 'WWW.G2.CZ', and '800 521 521'. Below the man's head, there are several promotional banners: 'Bonus 500 Kč pro prvních 2 500 kont G2', 'Bonus 333 Kč ročně za používání konta min. 1x za měsíc', 'Bonus 200 Kč za ISiC kartu', 'Mezinárodní embosovaná karta s cestovním pojištěním', and 'Možnost sjednání konta on-line'. The main headline reads 'UŽIJ SI PRVNÍ BANKOVNÍ STYK'. At the bottom, it says 'ZAŘIĎ SI STUDENTSKÉ KONTO G2 S VÝHODAMI, ZE KTERÝCH BUDEŠ HOTOVĚJ'. Small text at the very bottom provides terms and conditions: '* Bonus 500 Kč pro prvních 2 500 nových studentů KB G2. Splat se zařídí kontem v období od 1. 9. do 31. 10. 2011. Více informací, jak získat své peníze, najdete na www.g2.cz.'

Sexistické prasátečko 2011.

Tyto plakáty jsou ve dvou verzích – dívka svíjející se v orgastické křeči a kluk zažívající svůj první orgasmus. Pro vyhledání daných obrázků byl zvolen internetový prohlížeč www.google.cz, zadán titulek KB „Užij si první bankovní styk“.²²

Jako příklad lze uvést několik komentářů od veřejnosti:

konarix (23.9.2011, 15:39):

Vhodně umístěný plakát téhle kampaně celkem ujde, o naivním spotu se to bohužel říct nedá. Velké bance se navíc obtížně věří provokativnost, spíš než oslovení cílovky vytočí konzervativnější klienty.

sharina (23.9.2011, 00:56):

Se sloganem první bankovní styk se asi nic moc jiného dělat nedá 😊

Jana (20.9.2011, 22:22):

Je to síla, dnes se mě má pětiletá dcera ptala, co tam ti lidé dělají. Toto nemůžou myslet vážně 😊

Pipina (16.9.2011, 12:44):

Koule možná mají, o rozumu se dá pochybovat. Pro teenagery není televize ideální kanál, zato většinová populace (klienti KB) se nestačí divit, co to jejich banka pouští.

Logic (16.9.2011 v 13:50): *Viděl jsem to na Prima Cool před Simpsonama. Prima Cool je pro mladší populaci ideální kanál. Jinak si myslím, že to zase s těma klientama KB tak vážný nebude. Spousta lidí má smysl pro humor a pohled na holku v rozkošnický poloze je nijak nepohoršuje. Ostatně reklamy pro KB jsou taky oproti jiným bankám značně odvážanější. Mně osobně to nepřijde nijak extrémně odvážný. Dnešní mladá generace je daleko drsnější a snese víc než by se mohlo zdát a pro ně je*

²²http://www.google.cz/search?hl=cs&gs_sm=c&gs_upl=18441323410155461917101111013751110812-3.11410&safe=active&um=1&tbm=isch&tab=wi&q=u?ijte%20si%20prvn%20bankovni%20styk%20reklama&spell=1&sa=X, (19. 10. 2011).

to určený. A pokud bankovní reklama nějak vybočuje ze standardu, tak jediné dobře. Nejhorší je reklama bez chuti a zápachu.²³

Uživatel Logic má sice pravdu, že dnešní mládež snese mnohem víc, není tolik puritánská, ale přesto je nutné si položit otázku, za jakou mez by tato uvolněnost v reklamě měla zajít. Nikdo určitě nebude nic namítat proti originalitě a vybočení ze standardu, ale i originalita by měla mít hranice slušnosti.

Prezentace žen v médiích

Média si utváří určité modely prezentace mužů a žen, které společnost považuje za správné a platné. Na základě toho vznikají tradiční stereotypy, které je nutno vnímat jako historicky maskulinní. Mezi stereotypní modely v naší společnosti patří:

- *muž je hlava rodiny, ale žena krk, který jim hýbe*
- *žena přece nemůže být lepší než muž*
- *žena je v první řadě vázána na rodinu*
- *dvojitá morálka v případě nevěry*²⁴

Ženy nejsou oceňovány a hodnoceny dle svých výkonů, nýbrž dle vzhledu a vystupování ve společnosti. Naproti u mužů rozhoduje především profesní uplatnění, pracovní nasazení a důslednost. Genderové stereotypy se dotýkají také otázek, které bývají kladeny při nejrůznějších rozhovorech. Ženám jsou pokládány především otázky z oblasti partnerských vztahů, rodiny, propojení kariéry a domácnosti, péče o děti, domácnost. Jedná se především o úklid, domácí práce a péči o vzhled. Mužům je dána možnost rozhovořit se o jejich zájmech, úspěších v kariéře a životních postojích. Tyto rozdíly je možné pozorovat v případech, srovnávající rozhovory vedené s politiky a političkami.²⁵

Žena a její dokonalý vzhled je zásadním tématem v reklamě i tisku. Ve většině případů je na ženy vyvíjen tlak na dodržování štíhlosti a správného životního stylu, které však podrývají sebedůvěru. *Ženy s váhou, která odpovídá váze normální zdravé ženy, jsou v reklamách přesvědčovány, že s jejich tělem není něco v pořádku a jako řešení jejich problému je jim nabízen výrobek nebo služba, např. nízkotučný jogurt, gel proti celulitidě, služby salonu krásy či fitcentra. Navíc dochází k redefinici ženského těla –*

²³<http://www.tvspoty.cz/g2-studentske-konto-uzij-si-prvni-bankovni-styk/>, (19. 10. 2011).

²⁴<http://obcan.ecn.cz/index.shtml?w=r&x=138377>, (19. 10. 2011).

²⁵<http://obcan.ecn.cz/index.shtml?w=r&x=138377>, (19. 10. 2011).

určité partie ženského těla jsou systematicky označovány jako “problematické”, a přirozený proces stárnutí je chápán jako defekt, který je třeba korigovat.²⁶

Příklad nevhodné reklamy:

Účinná přístrojová lymfodrenáž za 89 Kč

50minutová procedura proti celulitidě špičkovým přístrojem Lymphastim®²⁷

Reklama, která se objevila v médiích v roce 2006, vyvolala u ženského osazenstva veliký a kladný ohlas:

Reklama firmy DOVE vznikla na podporu kampaně „Za skutečnou krásu“ a brojí proti kultu vyzábělých modelek. Lze uvést úryvek článku „Španělsko bojuje proti ideálu vyzábělých žen“:

„Španělská vláda chce ukázat, že většina žen neodpovídá vychrtlému ideálu módního průmyslu. Hodlá přesvědčit přední výrobce módního zboží, aby pro výlohy a módní časopisy vybírali modely větších velikostí.

„Pro mnohé ženy je nemožné takového ideálu dosáhnout, takové úsilí navíc může skončit poškozením zdraví,“ řekla španělská ministryně zdravotnictví Elena Salgadová.

Podle některých odhadů více než milión Španělů buďto trpí problémy souvisejícími s odtučňovací kúrou, jako je bulimie nebo anorexie, nebo jsou jimi bezprostředně

²⁶<http://obcan.ecn.cz/index.shtml?w=r&x=138377>, (19. 10. 2011).

²⁷<http://www.vykupto.cz/praha/1404-ucinna-pristrojova-lymfodrenaz-za-89-kc>, (19. 10. 2011).

ohrožení. Počet případů poruch v příjmu potravy roste ve Španělsku ročně o 15 procent.

Ministryně Salgadová již jednala s představiteli španělské módy a s výrobcí konfekce o vytvoření pracovní skupiny, která by připravila změny velikostí. Španělská děvčata a ženy různých věkových skupin se měří a váží, aby se zjistily jejich průměrné velikosti, hmotnost a výška.

Vláda chce výhledově vytvořit standardní velikosti, aby už spotřebitelé neměli problémy při nákupu zboží u různých výrobců a zboží různých značek. „Nechceme diktovat pravidla, doufáme, že se módní průmysl přizpůsobí sám,“ řekla ministryně.²⁸

Je to jedna a možná jediná z reklam v rozpětí 5 let, která ženu bere takovou, jaká je, nepodsouvá jí žádná pravidla, neubírá ani špetku na ženském sebevědomí, spíše přispívá k lepšímu sebeprosazování žen ve společnosti a klade důraz na jedinečnost každé z nich.

Velmi zajímavý rozhovor vznikl s pedagogem Fakulty genderových studií Univerzity Karlovy v Praze Petrem Pavlíkem, uveřejněný v Hospodářských novinách, jehož autorkou je Klára Zelenková. Celý rozhovor je považován za velmi přínosný, proto je uveden v kompletním rozsahu.

„HN: Jak si stojí ženy ve vedení firem a politice?

V Česku je postavení žen a mužů prakticky ve všech oblastech společenského života nerovné. Na rozhodovacích pozicích je zastoupení žen obecně nižší, než by odpovídalo jejich zastoupení v populaci i v jednotlivých oblastech rozhodování.

²⁸http://www.google.cz/imgres?imgurl=http://media.novinky.cz/119/71192-top_foto2-mvbys.jpg&imgrefurl=http://www.novinky.cz/zena/83705-spanelsko-bojuje-proti-idealu-vyzablych-zen.html&usg=__tdTOLe-YLARg7FU1y9ukPz5NX_Y=&h=225&w=400&sz=26&hl=cs&start=2&zoom=1&tbnid=-4lkTdGMP49wxM:&tbnh=70&tbnw=124&ei=uM-eTqjmJc7usgbqz92ICQ&prev=/search%3Fq%3Dreklama%2BDOVE%26um%3D1%26hl%3Dcs%26safe%3Dactive%26sa%3DX%26tbn%3Disch&um=1&itbs=1, (19. 10. 2011).

HN: Kdo za takovou situaci může?

Nelze říci, že za to může někdo konkrétní. Hlavním důvodem je, že v naší kultuře jsou muži obecně různými způsoby zvýhodňováni, protože maskulinita, tedy mužskost, je vnímána jako hodnotnější a nadřazená feminitě, ženskosti.

HN: Ženy mohou studovat a vykonávat jakoukoli profesi. Proč přetrvává jejich nerovné postavení?

Dnešní postavení žen je výsledkem dlouhého boje za rovná práva. Všechny zmíněné výdobytky byly ve své době vnímány jako kontroverzní a setkaly se s velkým odporem. Dnes je problém v samé podstatě současného uspořádání vztahů mezi ženami a muži. Například vzdělání pro ženy neznamena takovou konkurenční výhodu jako pro muže. Profese, které mohou ženy vykonávat, jsou vymezeny našimi představami o feminitě. Ženy zdaleka nemohou vykonávat jakoukoli profesi. Vesměs vykonávají ty méně placené. A v rámci stejných profesí jsou zařazovány do těch s nižšími platy.

HN: Existuje reálný důvod, aby ženy pobíraly nižší mzdu?

To samozřejmě záleží na tom, co znamená slůvko reálné. Řada lidí tvrdí, že nejde o nerovnosti, ale o reálné rozdíly. Například že muži mají více přesčasů, pracují v sektorech s vyšší průměrnou mzdou nebo že převládají ve vyšších pozicích. I tyto aspekty jsou však genderově podmíněné. Ženy mají vesměs méně času na přesčasy, protože na nich leží tíha péče o děti a domácnost.

HN: Jak to vypadá ve feminizovaných oborech?

Ve feminizovaných sektorech a profesích jsou nižší průměrné mzdy především proto, že zde převažují ženy a jejich práce je většinou podhodnocována. Mají navíc do řady lukrativních profesí ztížený nebo omezený přístup, protože jsou považovány za mužské. Platové nerovnosti ale přetrvávají především proto, že odpovědní lidé nechtějí tento zásadní problém nijak řešit.

HN: Proč je tak málo žen na rozhodovacích pozicích?

Protože existuje celý soubor mechanismů, které jim systematicky brání v přístupu, čemuž se říká skleněný strop. Patří sem například jiné časové možnosti mužů a žen, na kterých leží hlavní tíha péče o rodinu a domácnost, zažitá předsudky o schopnostech a charakteristikách žen, ale někdy i aktivní odpor mužů.

HN: Jakým nástrahám musí čelit právě ženy v postupu na kariérním žebříčku?

Ženy musí obecně čelit více překážkám už proto, že představy o světě práce se utvářely v době, kdy to byl svět mužů a nejchudších žen. Typické představy o vedoucích pracovnících i o řadě profesí se dodnes prolínají s představami o maskulinitě. Když už se žena dostane na vedoucí pozici, je mnohem viditelnější a zranitelnější než muži právě proto, že je výjimkou.

HN: Najdete ještě další rozdíly?

Ženy také čelí jiným nárokům než muži, a ty jsou často protichůdné. Na manažerských pozicích je například požadována ambicióznost či chladná racionalita, což jsou charakteristiky, které se vylučují s tradičními představami o ženskosti. Pokud je manažerka splňuje, je vnímána jako neženská, a to ji znevýhodňuje. Pokud je nesplňuje, není dobrá manažerka.

HN: Říká se, že manažerka musí pracovat dvakrát tolik než manažer, aby se na pozici udržela.

To se asi liší případ od případu. Ale většinou to opravdu bude ženy stát více úsilí. Ostatně statistiky hovoří jasně. Na obecně nízkém zastoupení žen ve vedoucích pozicích se pravděpodobně podílí i větší náročnost se na dané pozici udržet.

HN: Jakou roli sehrávají v těchto otázkách firmy samotné?

V některých zemích jsou firmy velmi progresivní a přichází s vlastními originálními řešeními, například diverzitou na vedoucích postech či harmonizací práce a rodiny. Tím, kdo určuje priority a směr, jsou však vesměs vlá-

dy. Ty nastolují agendu a dělají rovné příležitosti atraktivní pro soukromý sektor.

HN: Měly by firmy na místo tradičních benefitů poskytovat ty, které ocení rodiče?

To by bylo jistě hezké, ale nelze si představovat, že to většina bude dělat jen z důvodu sociální zodpovědnosti. Některé firmy tak jednají již dnes, například v oblasti informačních technologií, ale činí tak především proto, že to představuje konkurenční výhodu. Opět je zřejmé, že i vláda by měla nastavit takové mantinely, aby se to firmám vyplatilo.

HN: A jaké benefity nabízejí firmy v zahraničí?

Částečné úvazky, flexibilní pracovní dobu, firemní školky, ale třeba i možnost udržovat kontakt s pracovištěm a dovozďělávat se během rodičovské dovolené či možnost plnohodnotného rodinného života pro muže. V širším pojetí ale i možnost získat stejný plat za práci srovnatelné hodnoty či dosáhnout na vedoucí pozice bez obětování rodinného života.

HN: Uvažují vůbec firmy o tom, že odchodem na rodičovskou dovolenou mohou přijít o kvalitní lidi?

Je zřejmé, že většinou ne. Alespoň se to neprojevuje ve snaze s tím něco aktivně dělat. Ale zde je opět nutné zdůraznit klíčovou roli vlády. Ta by měla vést a ukazovat firmám, jak významné ztráty to přináší a jaké jsou celospolečenské ztráty.

HN: Vy se problematikou nerovnosti zabýváte. Máte to snazší v tom, že jste muž?

I zde samozřejmě funguje znevýhodňování maskulinity. Mé aktivity vesměs nejsou zpochybňovány a naopak, této problematice dodávám na důvěryhodnosti. Nikdo mne například nemůže odmítnout s tím, že jsem zhrzená, oškli-vá feministka, jak se stává mým kolegyním. Čili ano, veřejnost ke mně často přistupuje s předsudky a má práce je dvousečná. Snažím se problematizovat tradiční představy o nerovnosti, ale zároveň je utvrzuji, protože jsem nositelem maskulinity.

HN: Dojde někdy k úplnému odstranění nerovnosti?

*S určitostí nemůžeme říci nic. Můžeme se ale snažit, abychom změnili současný neutěšený stav. Měl by být nepřijatelný pro všechny, kdo se považují za demokraty a hlásí se k tradici humanismu.*²⁹

Diskriminace v učebnicích

S pojmem sexismus úzce souvisí termín *sexistický jazyk*, kterým se zabývá *feministická neboli genderová lingvistika*. Jedná se o jazykovědnou disciplínu, která se začala vyvíjet přibližně v druhé polovině 20. století a sleduje vlivy jazyka na genderové stereotypy. Zkoumá funkci ženských a mužských rolí v jazyce a následky jejich rolí ve společnosti.

Feministická lingvistika v první řadě klade důraz na problematiku užívání generického maskulina. Ženské pohlaví není v mužských tvarech patrné, lze tedy říci, že je úplně skryto a na první pohled bez znalosti kontextu není rozeznatelné.

Existuje několik názorů na generické maskulinum. Jedním je pojetí germanistky PhDr. Jany Valdové, působící na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích, která upozorňuje na značnou diskriminaci žen způsobenou převahou mužských tvarů v médiích. Druhé pojetí, se kterým přichází PhDr. Světlá Čmejrková z Ústavu pro jazyk český Akademie věd České republiky, definuje užití rodově specifických pojmů za násilné a nepřirozené.

Ženský tvar se často opomíjí a zahrnuje se pod výraz člověk. V anglickém, německém jazyce a dalších románských jazycích se člověk vyjádří stejným slovem, tj. MUŽ a z něj vytvořený zástupný podmět MAN (tj. člověk, muž). Užívá se v situacích, kdy je potřeba oslovit větší množství lidí. Ve slovanských jazycích se tento problém neřeší, neboť k vyjádření rodu je zde k dispozici bohatší slovní zásoba. Avšak i v českém jazyce lze narazit na nejružnější nešvary způsobené užíváním nekorektních výrazů, především v mužském rodě. Často se tak lze setkat s osloveními typu „*Vážení kolegové*“, s titulky v novinových článcích „*Žadatelé o místo jsou často nenasytí*.“

Zajímavostí je, že spousta uživatelů jazyka o sobě samotných hovoří jako o doktorech, terapeutech apod. Je to způsobeno názorem, že mužský tvar slov bývá více vážený, akceptovaný a je tzv. více slyšet. Avšak rozvíjející se teorie o odstranění nadu-

²⁹http://www.zenyamedia.estranky.cz/clanky/zeny-a-stereotypy/petr-pavlik_-zena-na-vedouci-pozici-je-zranitelnejsi-nez-muz.html (20. 10. 2011)

žívání generického maskulina pro označení ženského pohlaví se pomalu dostávají do podvědomí nejširší veřejnosti a pronikají do praxe. Na trhu práce už lze najít lékařky, socioložky, manažerky, vědkyně apod.

Existuje ale případ špičkové mikrobioložky Blanky Říhové, které se označení vědkyně nelíbí natolik, že místo něj užívá v příznačné nadsázce slovo „*vědma*“.³⁰ Bohužel je význam slova *vědma* v našich kruzích chápán zcela odlišně, než jak by si ho ráda vykládala naše vědkyně. Přitom právě slovo „*vědkyně*“ se v současnosti užívá v hovorech a textech stále častěji. *Vědma* představuje ženu, která má skleněnou kouli a věští budoucnost.

V současné době by již nikdo svou praktickou lékařku neoslovil „*paní doktor*“, *paní starostku* „*paní starostová*“ atd. Změny v užívání budou vyžadovat ještě určitý čas, než se do lidského podvědomí dostanou názvy profesí jako např. *chirurgka*, *webmasterka*, *generálka* a *zevšední* natolik, až budou chápána jako normální.

Tak se tomu stalo například u vojenských hodností. Protože v našich ozbrojených silách slouží řada žen, které dosud byly poddůstojnicemi z povolání, a ustanovení o praporčících se vztahuje i na ně, budeme se v praxi setkávat i s ženskou podobou názvů nových hodností. Jejich tvoření nepůsobí žádné těžkosti. Ve všech případech se dá ženský protějšek k mužskému jménu utvořit přechylováním, tak jak se to v češtině děje i u jiných názvů zaměstnání nebo povolání žen a jak tomu je i u názvů ostatních hodností, které existovaly již dříve. Připojením přípony *-yně* vzniknou *rotmistryně*, *nadrotmistryně*, *strážmistryně* a *nadstrážmistryně*, pomocí přípony *-ice* utvoříme názvy *podpraporčice*, *nadpraporčice* ap.

Sama praxe potvrzuje, že vytváření příslušných ženských podob k názvům vojenských hodností (příponou *-ka*: *vojínka*, *četařka*, *kapitánka*, *majorka*; *-yně*: *vojákyně*, *rotmistryně*, *strážmistryně*; *-ice*: *svobodnice*, *desátnice*, *praporčice*, *poručice*, *plukovnice*; zvláště stojí jen zpodstatnělá přídavná jména *rotný* — *rotná*) a jejich užívání je požadavkem samozřejmým a správným.³¹

³⁰http://hnonline.sk/2-46043960-k00000_d-ad, (19. 10. 2011).

³¹<http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=4811>, (20. 10. 2011).

2.4 Gender v učebnicích

Významnou roli v životě žáků a žákyň, studentů a studentek hrají učebnice, z nichž čerpají nejrůznější informace, sloužící k jejich rozvoji a vzdělávání. Knihy jsou jedny z těch, na jejichž základě se utváří dětský a mládežnický pohled na svět a vše, co se ho týká.

Ačkoliv by se dalo říci, že učební materiál je pro všechny učící se a studující stejný, pravda je jiná. Žáci/kyně a studenti/ky si osvojují takové informace, které korespondují s jejich pohlavím. Právě tyto studijní pomůcky opomíjejí genderovou rovnost a korektnost ve vyjadřování, spíše posilují genderové stereotypy. Výběr informací, formulace textů, obrazový materiál i celkový způsob, jak je učivo podáno, ovlivňují, jak žáci a žákyně vnímají daný předmět a jak rozumí jeho obsahu.³²

Učebnice mají plnit funkci komunikativní, obsah učiva má odpovídat věku, dosavadním znalostem a schopnostem žáků/kyň a studentů/tek. Hlavním cílem je vzbudit u nich zájem o studium, proto by daný materiál měl přistupovat k oběma pohlavím stejně. Učebnice by neměla vzbuzovat u uživatelů a uživatelek pocit, že jedno pohlaví je v nadřazené či v podřazené pozici vůči pohlaví druhému.

I přesto, že v současnosti se objevuje mnoho tendencí na zrovnoprávnění pozic obou pohlaví, je v daných textech stále možné nalézt typické genderové stereotypy a její představitele/ky v klasických genderových rolích. Učebnice měla sloužit nejen k účelům pedagogickým, ale měla by vést člověka k genderově korektnímu chování a snažit se tak narušovat dané stereotypy, které jsou patrné ve všech dostupných vyučovacích předmětech, např. dějepis zobrazuje významné bitvy, války, značná je převaha mužů; fyzika ukazuje významné vědce, vynálezce, opět převaha mužů; v českém jazyce a literatuře není poměr zobrazovaných spisovatelů a spisovatelek rovný, i zde převažuje mužské pohlaví, např. Ovidiem Naso počínaje, až Jaroslavem Rudišem konče).

Neboť učebnice slouží jako materiál pro výuku, vzdělávání a rozvoj studujících, musí také podléhat určitým posudkům o vhodnosti používání.

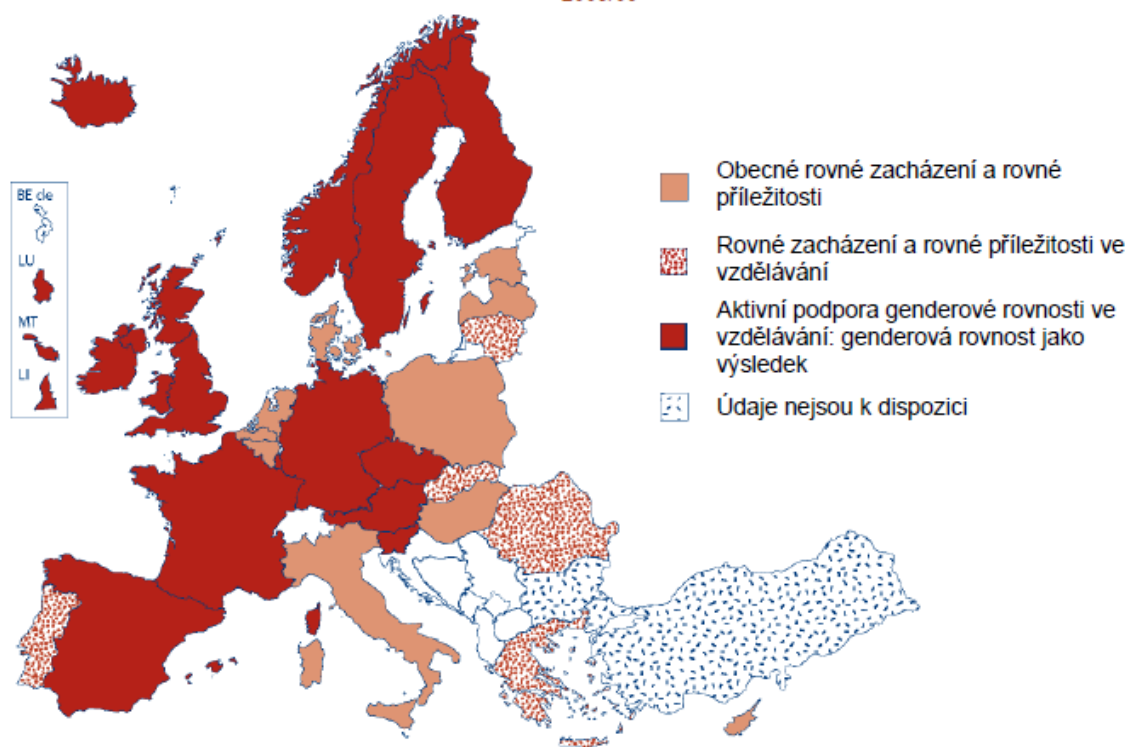
Ministerstvo v souladu s § 27 školského zákona uděluje a odnímá učebnicím a učebním textům pro základní a střední vzdělávání schvalovací doložku na základě posouzení, zda jsou v souladu s cíli vzdělávání stanovenými školským zákonem, vzdělávacími programy a právními předpisy. Seznam učebnic a učebních textů, které mají

³²<http://www.osops.cz/download/files/gender1/gvs2-komplet.pdf>, s. 26-30, (20. 10. 2011).

platnou schvalovací doložku (dále jen "Seznam učebnic"), zveřejňuje ministerstvo ve Věstníku Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen "Věstník") a na internetových stránkách ministerstva (www.msmt.cz).

Školy mohou při výuce kromě učebnic a učebních textů uvedených v Seznamu používat i další učebnice a učební texty, pokud nejsou v rozporu s cíli vzdělávání stanovenými školským zákonem, vzdělávacími programy nebo právními předpisy a pokud svou strukturou a obsahem vyhovují pedagogickým a didaktickým zásadám vzdělávání. O použití a výběru učebnic a učebních textů rozhoduje ředitel školy, který zodpovídá za splnění uvedených podmínek.

Obr. 3.1: Typy právních rámců pro genderovou rovnost ve vzdělávání, 2008/09

Zdroj: Eurydice.

Doplňující poznámky

Německo: Právní rámce se v jednotlivých spolkových zemích liší.

Kypr: Zatímco genderová rovnost není v současnosti výslovně vyjádřena jakožto cíl vzdělávacího systému, v chystané reformě vzdělávacího systému se plánuje začlenění genderové dimenze do nových vzdělávacích programů veřejných škol (návrh byl přijat v prosinci 2008).

Irsko: Informace nejsou ověřeny na národní úrovni.

Maďarsko: Třebaže vysokoškolský zákon zdůrazňuje zastoupení žen v rozhodovacích orgánech vysokých škol, bude přesnější přiřadit zemi k modelu obecného rovného zacházení a rovných příležitostí, neboť v zákoně o veřejném vzdělávání ani ve vysokoškolském zákoně se na rovné zacházení pro ženy a muže výslovně neodkazuje.

Lotyšsko, Polsko a Portugalsko: Jsou zde pouze ustanovení v zákoníku práce; zvláštní zákony o rovném zacházení a rovných příležitostech neexistují.

Schvalovací doložka se obvykle vydává na dobu 6 let. Uplynutí doby platnosti doložky však v žádném případě neznamená, že učebnici nelze již dále používat. Rozhodnutí o používání či nepoužívání jakékoliv učebnice je zcela na úvaze ředitele školy.³³

Při udělování schvalovacích doložek MŠMT se často nebral ohled na genderovou problematiku. Tato otázka měla být řešena v projektu MŠMT v roce 2004, jehož cílem bylo vydání příručky pro posuzování genderové korektnosti učebnic. S politováním je nutno podotknout, že i přesto není tato příručka dostatečně využívána. Genderové analýza kurikula a učebnic by se měla věnovat nejen tomu, co je v daných materiálech zahrnuto, ale také tomu, co v nich naopak chybí.

Oficiální pokyny týkající se genderových otázek pro autory učebních textů a materiálů existují pouze v několika málo zemích, jmenovitě v Německu, Irsku, Lotyšsku, Rakousku a na Islandu. Obdobně pouze v několika zemích se vyžaduje hodnocení či schvalování školních učebnic, ačkoli se nutně nejedná o tytéž země. V některých zemích tato skutečnost souvisí také s vysokou mírou nezávislosti škol i učitelů při výběru učebních materiálů a stejně vysokou mírou svobody poskytované vydavatelům učebnic.

Ve Spojeném království (Anglie, Wales a Severní Irsko) nepodléhají učební materiály schvalování ze strany vzdělávacích orgánů; vybírají si je školy, které se rozhodují v rámci právních předpisů v oblasti rovného postavení žen a mužů.

Ačkoli v mnoha zemích neexistují pokyny pro autory a neprovádí se oficiální hodnocení učebních materiálů z genderové perspektivy, je zde zpravidla doporučení pro autory a vydavatele, že by jejich produkty měly odpovídat cílům vzdělávacích programů či politik rovnosti, přičemž tyto cíle v mnoha zemích výslovně zahrnují genderovou rovnost nebo obecnější zásadu rovnosti.³⁴

Název	Sprechen Sie Deutsch 2
Autor	Dusilová, D. a kol.
Vydalo	Polyglot
Datum doložky	10. 7. 2007
Číslo jednací	16972/2007-23
Vydání	-

³³<http://www.msmt.cz/pro-novinare/jakym-zpusobem-funguje-udelovani-schvalovaci-dolozky-ucebnicim>, (24. 10. 2011).

³⁴http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/120CS.pdf, (24. 10. 2011).

Cena	268 Kč
Platnost	2013
Rok vydání	2003
Předmět	něm.
Prodloužení původní doložky	-
Řada	-

Co se týče analyzované učebnice Sprechen Sie Deutsch 2 v této práci, i ta má v seznamu doložek udělovaných učebnicím pro střední vzdělávání z dubna 2011 své místo.³⁵

Problematika genderu v učivu souvisí s tradičním dělením školních předmětů na dívčí a chlapecké, včetně pedagogické komunikace. Základ tvoří zažití genderové stereotypy v naší společnosti. Cílem učebnice je informovat žáky/kyně a studenty/ky o tom, co je stanoveno v osnovách a přitom se vyhnout daným genderovým stereotypům. Právě ty se nejčastěji vyskytují ve výběru učiva, ve zvolených příkladech, obrázcích a také v jazyce.

Výběr učiva by měl zahrnovat veškerá témata, která jsou ve společnosti důležitá. Autoři a autorky rozhodují o tom, v jakém poměru se budou obě pohlaví v dané učebnici objevovat. Podstatné je, aby tento výskyt byl vyrovnaný, žádné z pohlaví by nemělo být znevýhodňováno a opomíjeno. Přesto se lze v praxi setkat se situacemi, kdy ženská část převládá v předmětech humanitního směru a kdy se části mužské přisuzují technické oblasti. Aby k takovýmto situacím nedocházelo, je nutné rovnocenné postavení žen a mužů mezi tvůrci/kyněmi učebního materiálu, ale také tzv. *gender mainstreaming*, tzn. uvažování o výhodách a nevýhodách, které budou z určitého rozhodnutí plynout pro dívky a chlapce.³⁶

Z důvodu kvalitnějšího studia a zapamatování si učiva je velký důraz kladen na názornost. K výkladu se užívají nejrůznější příklady, které se však na základě rozdílných zkušeností dívek a chlapců mohou lišit. Autoři a autorky učebnic by měli dbát na výběr takových příkladů, které budou blízká oběma pohlavím. Ženy a muži v těchto

³⁵<http://www.msmt.cz/vzdelavani/schvalovaci-dolozky-ucebnic-duben-2011>, (24. 10. 2011).

³⁶<http://www.osops.cz/download/files/gender1/gvs2-4-ucivo-a-ucebnice.pdf>, s. 28, (24. 10. 2011).

příkladech by měli být zobrazováni tak, aby se předešlo obrazům těchto pohlaví dle genderových stereotypů. Jednotlivé role by měly být zvoleny tak, aby ani jedno pohlaví nebylo diskriminováno. Často je možno objevit příklady, kde žena vaří, stará se o děti a muž se dívá na TV nebo opravuje auto.

Ilustrace, které jsou nedílnou součástí každého výukového materiálu, podléhají určitým posuzovacím pravidlům. Pozornost by měla být věnována:

1. situacím, ve kterých jsou ženy a muži zobrazováni. Tj. žena jako hospodyňka, dobrá matka a manželka, muž jako živitel rodiny, opravář, který vyřeší každý problém a člověk, který má čas věnovat se svým zálibám.
2. množství obrázků zobrazující muže a ženy. V učebnicích často převládají ilustrace zachycující muže při nejrůznějších aktivitách, a proto uživatelky této knihy mohou mít pocit, že není určena jim, nýbrž chlapcům.

Největším problémem výukového materiálu spočívá v jazyce a stylu, který byl zvolen k napsání knihy. Ta by měla být srozumitelná a genderově korektní. Důraz by měl být kladen na volbu správného oslovení uživatelů/lek a především na odstranění nadměrného používání generického maskulina.

Autoři a autorky by měli při tvorbě učebnic dbát na genderovou korektnost. Při své práci by neměli nikoho diskriminovat, zanedbávat a volba situací, ženských a mužských rolí by měla být pestrá.

2.4.1 Genderově korektní učebnice

Metodická příručka Kultura genderově vyváženého vyjadřování vznikla za přispění MŠMT, autorkami jsou Dr. Jana Valdrová, Ph.D., Mgr. Pavla Paclíková a Doc. PhDr. Blanka Knotková-Čapková, Ph.D. Je pomůckou k tomu, jak v učebnicích zajistit rovnost pohlaví. Není závazná, je spíše doporučením, jak psát genderově vyvážený materiál. Autorky zde uvádí desatero genderové korektnosti, které zformulovala nezisková organizace Žába na prameni.

1. *Vyhýbejme se genderově stereotypnímu uvažování o mužích a o ženách.*
2. *Nezesměšňujme ženy nebo muže, které/kteří se chovají genderově nestereotypně.*
3. *Neoznačujme jako výjimky ženy/muže, které/kteří působí v méně typických rolích.*
4. *Neospravedlňujme genderové stereotypy pořekadly a příslovími, odkazy na přírodu či na vědecké authority.*

5. *Nehodnoťme rozdílně tentýž projev chování u žen a u mužů.*
6. *Všímejte si, jak je ženské tělo zneužíváno jako zkrášlující a sexuálně stimulující objekt v reklamě, apod.*
7. *Používejte tvary obojího rodu tam, kde mají označovat ženy i muže.*
8. *Užívejte ženské tvary názvů profesí, zejména tam, kde se jedná o konkrétní ženu.*
9. *Všímejte si rozmanitosti, která existuje mezi ženami. Všímejte si rozmanitosti, která je mezi muži.*
10. *Přemýšlejte, čemu se smějeme.*³⁷

Irena Smetáčková a kolektiv v knize *Příručka pro budoucí i současné učitelky a učitele* hovoří o genderově korektní učebnici následovně:

„*Genderově korektní učebnice*“, tj. učebnice, která nestaví na genderových stereotypch a nezpůsobuje tedy jejich reprodukci, by měla splňovat následující nároky:

- *Učebnice je názorově otevřená a pestrá. Nahlíží na témata z různých úhlů pohledů a předkládá i protichůdné poznatky.*
- *Učebnice představuje všechna relevantní témata, žádná podstatná témata neopomíjí a všechna nahlíží s respektem.*
- *Věnuje se souvislostem, které obsahují genderový aspekt.*
- *Učebnice ukazuje různé životní styly žen a mužů, včetně různých sexuálních orientací. Neprezentuje ženy pouze v tradičním spojení s domácností a muže s veřejnou sférou, nýbrž zdůrazňuje šířku možných uplatnění v návaznosti na individuální dispozice a zájmy.*
- *Učebnice využívá pro výklad učiva větší množství příkladů z různých oblastí každodenního života.*
- *Příklady a ilustrace používané v učebnicích věnují stejný prostor ženám i mužům, zobrazují je v různých a srovnatelných situacích, neodkazují je výhradně do oblastí, které jsou stereotypně spojovány s ženami či s muži.*
- *Učebnice oslovuje stejnou měrou dívky i chlapce, nepoužívá nadměrně často generické maskulinum a vyhýbá se jazykovým klišé týkajícím se žen a mužů.*³⁸

³⁷ Valdřová, J., Knotková-Čapková, B., Paclíková, P. *Kultura genderově vyváženého vyjadřování*. Praha: MŠMT, 2006. (<http://www.msmt.cz/vzdelavani/pomucka-pri-posuzovani-genderove-korektnosti-ucebnic>)

³⁸ <http://www.osops.cz/download/files/gender1/gvs2-4-ucivo-a-ucebnice.pdf>, s. 30, (20. 10. 2011).

2.4.2 Pojetí generického maskulina ve Švýcarsku

Na Vysoké škole pedagogické v Bernu shromáždili odborníci a odbornice důkazy o ne/vhodnosti užívání generického maskulina v jazyce, které jsou uvedeny v následujícím přehledu:

ARGUMENTE	
pro	kontra
Das generische Maskulinum kennt eine lange Tradition und ist im Sprachverständnis der deutschsprechenden Menschen tief verankert.	Das generische Maskulinum kennt eine vergleichsweise kurze Geschichte. Erst seit den 60er- Jahren des 20. Jahrhunderts fand es Eingang in die Germanistik. Adäquat wird es seit den 80er-Jahren des 20. Jahrhunderts in den Grammatiken dargestellt.
Die Kritik am generischen Maskulinum ist spitzfindig. Bei den meisten zweigliedrigen Oppositionspaaren von Wörtern unterscheiden sich die Glieder dadurch, dass eines genau ein Merkmal aufweist, das das andere nicht hat. Der unmarkierte Terminus kann jedoch den markierten vertreten oder einbeziehen (Beispiel Tag – Nacht, das Glied <i>Tag</i> kann sein Oppositionsglied <i>Nacht</i> miteinschliessen, wie etwa in dem Satz: <i>Hans ist seit drei Tagen krank</i>).	Bei vergleichbaren Oppositionspaaren (wie zum Beispiel Tierbezeichnungen - <i>Huhn/ Hahn, Kuh/ Stier</i> und relative Adjektive <i>dick/ dünn, alt/ jung</i>) wird immer der positiv besetzte, nützlichere Teil des Oppositionspaares zum Oberbegriff. Da bei den Personenbezeichnungen das Maskulinum als Oberbegriff genutzt wird, kann daraus auf eine Benachteiligung der Frau geschlossen werden.
Das generische Maskulinum wird dann eingesetzt, wenn in einer Textstelle vom Inhalt her das biologische Geschlecht von Personen irrelevant ist und die männliche Bezeichnung auf beide Geschlechter bezogen werden kann.	Es gibt zahlreiche Beispiele, die belegen, dass das generische Maskulinum nicht generisch gebraucht wird. Korrekter müsste beim Einsatz des generischen Maskulinums für Personenbezeichnungen von einem pseudogenerischen Maskulinum gesprochen werden.
Wenn ein Zusammenhang zwischen der Verwendung des generischen Maskulinums und der gesellschaftlichen Benachteiligung von Frauen besteht, muss in Kulturen oder Ländern, die kein Genussystem zu Ungunsten der Frauen haben, deren gesellschaftlicher Status höher sein.	Die Behauptung eines Zusammenhangs zwischen einer frauenausschliessenden Sprache einerseits und einem niedrigen gesellschaftlichen Status von Frauen andererseits wird nicht dadurch widerlegt, dass es auch Benachteiligungen von Frauen in Sprachräumen ohne ein entsprechendes Genussystem gibt.
Die Analysen der feministischen Sprachkritik waren politisch motiviert und daher sind deren Ergebnisse über das generische Maskulinum anzuzweifeln (<i>Petitio principii</i>).	In den Anfängen musste sich die feministische Linguistik mit solchen Vorwürfen auseinandersetzen, unterdessen hat sie sich jedoch ihren festen Platz im wissenschaftlichen Kanon der Linguistik erobert und weiterführende Studien haben ihre Befunde zum generischen Maskulinum erhärtet.

Es kann nicht belegt werden, dass ein Zusammenhang zwischen Sprach- und Gesellschaftsstrukturen existiert. In der deutschen Sprache besteht ein Unterschied zwischen Sexus und Genus. Ergo können bewährte Regeln wie das generische Maskulinum beibehalten werden.	Sprachformen, die eine bestimmte soziale Gruppe diskriminieren, können an und für sich abgelehnt werden. Nicht explizit genannt werden und so keine Möglichkeit zur Identifikation und zum Identifiziertwerden haben, ist eine diskriminierende Sprachform. Es gibt darüber hinaus etliche Forschungen, die nahe legen, dass ein Zusammenhang existiert, auch wenn das Ausmass ungewiss und die Art des Zusammenhangs komplex ist.
Veränderungen in der Sprache schaffen die Benachteiligungen von Frauen nicht ab.	Durch das explizite Benennen von Frauen kann die symbolische Repräsentanz des weiblichen Geschlechts bei Kommunizierenden erhöht werden. Veränderungen einer diskriminierenden Sprache sind ebenso notwendig, wie die Gleichstellung von Frauen und Männern in anderen Bereichen
Die Sprache selbst ist nicht diskriminierend, sondern durch männliche Personenbezeichnungen als Oberbegriffe für Frauen und Männer, sind tatsächlich Frauen wie Männer gemeint.	Die Intention der Person kann gut gemeint sein, dass ist aber kein hinreichender Grund für die Verwendung einer Sprachregel, die die beiden Geschlechter ungleich repräsentiert. Der Satz- bzw. Themen-Kontext ist zudem nicht immer ausreichend klar, sodass erkenntlich ist, ob Frauen ein- oder ausgeschlossen sind.
Die Mehrheit der Frauen findet sich im traditionellen Genussystem der deutschen Sprache problemlos zurecht. Empfehlungen und Vorschriften für eine so genannt nicht-sexistische Sprache werden von vielen als Eingriff in die persönliche Redefreiheit empfunden. Wenn Menschen einen Zusammenhang zwischen gesellschaftlicher Realität und dem Zusammenhang von Sexus und Genus machen, dann weil geschlechtsspezifische Praxen existieren, und nicht vice versa.	Zwischen Sprachwandel und gesellschaftlichem Wandel besteht eine Dialektik. Dass das Sprachsystem die Wahrnehmung und damit die Grenzen der Welterfahrung und Vorstellungen einer Sprachgemeinschaft prägt, soll nicht unterschätzt werden.
Die Abschaffung des generischen Maskulinums führt zu unschönen und langfädigen Sprachkonstruktionen.	Ob geschlechtergerechte Sprache als umständlich wahrgenommen wird, ist eine Frage der Werte und Haltungen der Kommunizierenden. Die Befolgung feministischer Formulierungsvorschläge muss nicht in schwerfälligen Texten und Reden münden.
Der von der feministischen Linguistik geforderte Sprachwandel verfälscht historische und literarische Werke.	Die Analysen der feministischen Linguistik macht die historische Zeitgebundenheit von Texten und ihrer Erstellungsweise bewusst. Auch in der Vergangenheit war nicht immer klar, ob das generische Maskulinum nun gilt oder nicht.

Zdroj: <http://www.sprachtagen-phbern.ch/dokumente/TabelleMask.pdf> (28. 10. 2011)

Bylo požádáno o názor pí Ursulu Nook ze švýcarského Trüllikonu. Zde jsou uvedeny položené otázky:

- *Haben Sie manchmal generischem Maskulinum in den Medien, in den Büchern, Fachbüchern begegnet?*
- *Gibt es dieses Problem auch in der alltäglichen Kommunikation?*
- *Sind die Frauen auch in der Schweiz unter einer Bezeichnung versteckt (in der Sinne, dass man überall nur die männlichen Bezeichnungen und Berufe schreibt und findet)?*
- *Es geht mir darum, ob Sie es in Ihrer Umgebung wahrnehmen. Und gibt es dieses Problem des Genders auch da?*

Odpověď byla následující³⁹:

Liebe Frau Hronkova,

danke für Ihr nettes Kompliment! Ja, diese Art des generischen Maskulinums kennen wir auch in der Schweiz. Allerdings haben wir - wie auch dargestellt in Ihrem Link - seit einiger Zeit folgende Schreibweise, um den Frauen auch gerecht zu werden:

TeilnehmerInnen

BürgerInnen

MitbewohnerInnen

Dies ist eine Schreibweise, die aus der Frauenbewegung kommt. Ich selber verwende diese Schreibweise nicht, obwohl ich zu Zeiten der Frauenbewegung jung war. Ich wollte mich nicht auf diese Art "outen", sondern habe mir "meine Rechte als Mensch" einfach genommen. So bezeichne ich mich heute auch hin und wieder als Kommunikationstrainer und nicht als Trainerin - die männliche Form klingt hier einfach stärker / kräftiger ...

Offiziell wird allerdings seit längerer Zeit in der Schweiz die ausführliche Form verwendet: Teilnehmerinnen und Teilnehmer, Bürgerinnen und Bürger - wobei die weibliche Form immer an erster Stelle steht.

Neulich habe ich einen Vortrag gehört, anlässlich eines Unternehmerinnen-Tages einer Bank, in dem die Referentin mit einer Zahl gestartet ist:

"945 Jahre - was hat diese Zahl mit uns Frauen zu tun? 945 Jahre wird es noch dauern, wenn wir in diesem Tempo (Schneckentempo) weiterfahren, bis wir Frauen in der Schweiz wirklich gleichberechtigt sein werden!!!"

Vielleicht wissen Sie, dass die Schweiz erst am 7. Februar 1971 (3 Tage vor meinem 20. Geburtstag und damit meiner Volljährigkeit) das Frauenstimmrecht eingeführt hat – die Männer durften politisch mitbestimmen!!! Heute haben wir 4 Ministerinnen und 3 Minister im Bundesrat - **die** Schweiz ist nun tatsächlich **weiblich** geworden!!!! (siehe Bild unten - die 5. Frau ist unsere Bundeskanzlerin).

Mit diesem Exkurs in die Historie des Frauenstimmrechts grüsse ich Sie herzlich

Ursula Nook

³⁹NOOK, U. *Frauen im Management* [online]. 28. října 2011 10:02. [cit. 2011-10-29]. Osobní komunikace.

K danému e-mailu byl přiložen ještě obrázek švýcarské spolkové rady s kancléřkou:

Jak již zmínila pí Nook, jsou v místní radě přítomny/i 4 ministryně (Micheline Calmy-Rey, Doris Leuthard, Eveline Widmer-Schlumpf, Simonetta Sommaruga) a 3 ministři (Johann Schneider-Ammann, Didier Burkhalter a Ueli Maurer). Kancléřkou byla zvolena Corina Casanova. Takže politika je v současné době více femininní.

2.4.3 Pokyny k odstranění generického maskulina z univerzitních stránek

Kdokoli může namítat, že zavádění obou tvarů může být zdlouhavé, způsobující nepřehlednost textu a jedná se pouze o módní záležitost. V současné době se v nejrůznějších textech a gramatikách objevuje tzv. generické maskulinum. Jde o užívání souhrnného označení mužů a žen, v němž právě ženské pohlaví je skryto pod tvarem mužským. Bohužel je generické uvádění rodů pevně zakořeněno v podvědomí společnosti a jen těžko se bude odstraňovat. Přesto je zde snaha nastínit několik tipů na zlepšení této situace.

Základem výzkumu se stala analýza webových stránek Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Bylo zjištěno, že veškeré oslovení, instrukce, charakteristiky jsou určeny pro mužskou část populace. Vyskytují se zde tvary jako *studenti, čekatelé, absolventi, učitelé, zaměstnanci, členové, vědci, rodilí mluvčí, uchazeči* a další.

Zde jsou předloženy návrhy pro korektnější verzi vybraných částí této stránky:

Úvodní strana

- Zkouška z českého jazyka pro *zahraniční zájemce/kyně*

- Studijní oddělení – Předmět KIN/ITT Informační technologie – test (rozdělení zápisů *studujících* z 1. ročníků ZS/LS) Sdělení pro *studující* 1. roku studia – karty JU/ISIC, Oznámení pro studující patřící k referentce Heleně Veselé
- ubytování – Seznam ubytovaných *studujících* PF 1. roku studia ke dni 12. 8. 2011, Seznam neubytovaných *studujících* PF – *čekatelů/lek* – 1. roku studia ke dni 12. 8. 2011, Zásady pro ubytování *studujících* JU pro akademický rok 2010/2011, Zásady ubytování *studujících* Pedagogické fakulty JU
- stipendia – Rozhodnutí o přiznání ubytovacího stipendia *žadatelům a žadatelkám* za období červenec až září 2011
- Stag – Oznámení *studujícím a vyučujícím* JU – přerušení studia

Charakteristika fakulty

- *Absolventům/kám* magisterského studia jsou nabízeny doktorské studijní obory.
- Studuje zde přibližně 3 700 *studujících* a působí 177 *vyučujících* a 92 *zaměstnanců/kyň* neučitelských profesí.
- Na fakultě působí sportovní akademický klub Slavia PF JU s mnoha oddíly, zkušenými *trenéry/kami a instruktory/kami*.⁴⁰

Příprava učitelů na PF JU

Katedra germanistiky a její *členové/ky* se svými vědeckými a pedagogickými aktivitami v tuzemsku i zahraničí profilovali ve všech disciplínách oboru. Aktuálně se odborný zájem soustředí především na německou a rakouskou literaturu 20. století a současnosti, exilovou literaturu, didaktiku němčiny jako cizího jazyka, dějiny jazyka a gramatiku, sémantiku a pragmatiku se zřetelem na současnou němčinu.

Katedra germanistiky sdružuje *vědce a vědkyně* z České republiky a Německa a má ideální *poměr rodilých mluvčích a českých vyučujících*. Taková struktura katedry garantuje českobudějovické germanistice vynikající kontakty k německým a rakouským univerzitám, jež se odrážejí v současných a budoucích společných projektech. V první řadě to jsou styky s univerzitami v Augsburgu, Braunschweigu, Pasově, Řezně a Vídni. Mimo to katedra úzce spolupracuje s institucemi jako Goetheinstitut, DAAD, Deutsch-Tschechischer Zukunftsfonds. Takové propojení v oblasti vědy a osobních kontaktů umožní i v budoucnosti vznik důležitých projektů.

⁴⁰<http://www.pf.jcu.cz/about/profile.php>, (12. 11. 2011).

Členové/ky katedry germanistiky se rovněž spolupodíleli na různých renomovaných národních a mezinárodních projektech. V květnu příštího roku se na katedře koná mezinárodní konference na téma "Die Chancen des Deutschen in Tschechien in Forschung und Praxis", jíž se zúčastní *vědci a vědkyně* z Německa, Rakouska, Švýcarska, Maďarska, Slovenska a České republiky a kterou podpoří augsburská instituce Forum Ost. V neposlední řadě se katedra také snaží prostřednictvím pozvaných *hostů a hostek* z oblasti politiky, veřejného života, akademického světa a literatury zprostředkovat další aspekty němčiny jako cizího jazyka.⁴¹

Vedení fakulty

Dle pohlaví jsou korektně užity názvy profesí, např. *děkan, tajemnice, proděkanka* pro vnější vztahy, *zástupkyně* děkana, *proděkan* pro studium, *proděkan* pro vědu, *proděkan* pro vnitřní organizaci a rozvoj, *referentka* oddělení vědy a zahraničních styků, *asistentka* děkana a *referentka* pro personální práci, *sekretářka, předseda, místopředsedkyně* z řad akademických pracovníků, *místopředsedkyně z řad studujících, členové/ky* senátu z řad akademických *pracujících* – 7 žen a 7 mužů (poměr osob zastoupených v senátu je vyrovnaný, přesto bylo užito generického maskulina „členové“), *členové/ky* senátu z řad *studujících* – 3 ženy a 4 muži (poměr je 3:4, avšak opět užito GM), interní *členové/ky* – 4 ženy a 10 mužů (byla zde značná převaha mužského prvku, přesto se zde objevily 4 ženy, proč by měly být zahrnuty pod členy a nebýt nazvány členkami?), externí *členové/ky* – 4 ženy a 8 mužů (totéž jako u interních členů). Studijní oddělení – *pracovnice* (pouze ženy), odborová organizace – *předseda ZO* (muž), *místopředsedkyně* (žena), *pokladnice* (žena), *člen/ka* výboru (muž a žena).⁴²

Studium - obecné informace o přijímacím řízení:

Uchazeč/ka podává přihlášku na standardním tiskopise, který lze zakoupit v prodejnách tiskopisů, obvykle jej lze získat na středních a vysokých školách (typ SEVT 49 145 0; oranžová barva) - přihláška ke stažení(.pdf, 3,3 MB).

Uchazeč/ka o studium na Pedagogické fakultě JU si může podat libovolné množství přihlášek a musí vzít na vědomí, že:

⁴¹<http://www.pf.jcu.cz/about/knj.php>, (12. 11. 2011).

⁴²<http://www.pf.jcu.cz/structure/management/>, (12. 11. 2011).

- v případě, že se *uchazeč/ka o studium* na PF JU nebo *uchazeč/ka o program* celoživotního vzdělávání přijímacího řízení nezúčastní nebo přihlášku písemně stornuje, fakulta jeho přihlášku ani administrativní poplatek nevrací
- přijímací zkoušky se konají ve dvou termínech, z nichž si *uchazeč/ka* jeden vybere (bez povinnosti jej fakultě předem hlásit); pokud by se *uchazeč/ka* pokusil vykonat tutéž zkoušku v obou termínech, tj. opakovaně, bude z přijímacího řízení vyloučen
- pedagogická fakulta nemůže zajišťovat ubytování pro *uchazeče/ky* zúčastňující se přijímacího řízení
- pozvánky a informace k přijímacímu řízení jsou rozesílány na kontaktní adresu uvedenou v přihlášce ke studiu nejméně 4 týdny před započatím období přijímacích zkoušek (na stejnou adresu jsou rozesílána rozhodnutí *děkana* PF JU o výsledku přijímacího řízení)
- podat odvolání proti výsledku přijímacího řízení je možné až po obdržení písemného rozhodnutí *děkana* o přijetí, resp. nepřijetí ke studiu, na dřívější odvolání nebude brán zřetel
- pokud bude *uchazeč/ka o studium* v přijímacím řízení úspěšný, avšak bude maturovat z nejrůznějších důvodů až v září 2011, bude moci být přijat ke studiu až po předložení maturitního vysvědčení; o závažnosti důvodu a o přijetí v tomto podzimním termínu rozhoduje v jednotlivých případech *děkan* fakulty
- pokud *úspěšný/á uchazeč/ka* o navazující studium neodevzdá potřebný doklad (diplom, resp. potvrzení o absolvování příslušného oboru na vysoké škole) do 27. června 2011, bude moci být ke studiu přijat až po jeho předložení, nejpozději však do zahájení výuky v akademickém roce 2011/2012
- *uchazeči/ky*, kteří/ré na PF JU nebo na jiné fakultě či VŠ v posledních dvou letech studovali, resp. studují a kteří se hlásí ke studiu téhož nebo příbuzného studijního programu a oboru a podali přihlášku ke studiu v zákonném termínu, mohou do 6. 5. 2011 zvláštním dopisem požádat *děkana* fakulty o prominutí přijímacích zkoušek; k této žádosti připojí ověřené doklady o dosavadních výsledcích studia, na jejichž základě *děkan* definitivně rozhodne⁴³

Také v pokynech pro přijetí na PF JČU v ČB lze objevit standardní užívání GM – př. uchazeč o studium, uchazeč o program. Ženské tvary jsou zahrnuty v tvarech muž-

⁴³http://www.pf.jcu.cz/education/applicants/obecne_informace.php, (12. 11. 2011).

ských, což může u uchazeček o studium vyvolat pocit, že ony na tuto školu být přijaty nemohou, či jsou jakýmkoli způsobem znevýhodňovány.

Katedra germanistiky

Katedra germanistiky zaměstnává 11 žen a 3 muže. Opět se zde objevuje souhrnné pojmenování *vědečtí pracovníci* pro označení pedagogů i pedagožek. To platí jak u české, tak i německé verze webových stránek, např. *wissenschaftliche Mitarbeiter*. Lze jednoznačně říci, že používání generického maskulina pro zobrazování osob je zde na prvním místě. Ženy jsou značně znevýhodňovány, jelikož jsou skryty pod užívanými mužskými pojmenováními.⁴⁴ Pouze v dvou případech lze hovořit o korektním vyjádření, sekretářka katedry a zahraniční lektorka, protože danou funkci totiž zastávají ženy.

„Uchazeč či uchazečka může získat celkem maximálně 100 bodů. Přijati nemohou být uchazeči, kteří nezískali alespoň 30 bodů. O přijetí či nepřijetí uchazeče či uchazečky bude rozhodnuto na základě získaného bodového hodnocení a v závislosti na pořadí, na kterém se uchazeč či uchazečka umístí.“⁴⁵ Na tomto případě je znatelná nejednost ve vyjádření, která v samotných zájemcích/kyních může vyvolat rozporuplné pocity z rozhodnutí o přijetí. Řešením by mohlo být následující: *Uchazeč či uchazečka může získat maximálně 100 bodů. Pro přijetí je nutné získat alespoň 30 bodů. Přijetí či nepřijetí ovlivní získané bodové hodnocení a také pořadí, na kterém se uchazeč či uchazečka umístí.* Tato věta není tak komplikovaná, působí přehledněji a neupřednostňuje ani jedno pohlaví.

Oba dva tvary se na katedře občas objevují, např. *student/studentka*, ale vzápětí jsou tyto tvary opět zastřeny užitím generického maskulina *student, studenti*.⁴⁶

2.4.4 Tipy na korektnější vyjadřování

- 1) uvádět oba dva tvary tam, kde je důležité zohlednit, popř. oslovit ženy i muže, např. „*Vážení kolegové a kolegyně...*“
- 2) uvádět oba dva tvary u těch pojmenování, u kterých je potřeba, aby se ženský protějšek dostal do povědomí společnosti, např. *vědec a vědkyně*

⁴⁴<http://www.pf.jcu.cz/stru/katedry/nj/>, (12. 11. 2011).

⁴⁵http://www.pf.jcu.cz/stru/katedry/nj/pro_uchazece.php, (12. 11. 2011).

⁴⁶http://www.pf.jcu.cz/stru/katedry/nj/bc_zkouska_njl.php, (12. 11. 2011).

- 3) uvádět oba dva tvary u slov, která mohou působit nezvykle, až směšně, např. *host a hostka*
- 4) uvádět oba dva tvary tam, kde je přechýlení možné, např. *vědecký pracovník a vědecká pracovnice*
- 5) uvádět oba dva tvary tam, kde nedojde k významovému posunu či jeho změně, např. *pokladník a pokladnice* (pokladnice jako osoba zodpovědná za finance vs. pokladnice jako místnost s klenoty)
- 6) uvádět oba dva tvary v nabídce pracovních míst, např. *Výběrové řízení na obsazení míst vysokoškolských učitelů*.⁴⁷ Vhodně zvolená formulace: *Výběrové řízení na obsazení míst vysokoškolských vyučujících nebo vysokoškolských učitelů/učitelek*.
- 7) uvádět tvar profese odpovídající danému pohlaví, např. *doc. PaedDr. Jiří Vaniček, Ph.D., vedoucí katedry; RNDr. Hana Havelková, tajemník katedry*⁴⁸, správně řečeno: *doc. PaedDr. Jiří Vaniček, Ph.D., vedoucí katedry; RNDr. Hana Havelková, tajemnice katedry*
- 8) snažit se odstranit předsudky o genderově neutrálním jazyce, neboť je často vnímán jako zdoluhavý a těžkopádný. Je nutné text stylizovat do takové podoby, aby k takovému předpojatostem nedocházelo.

2.5 Gender a názvy povolání

Otázka genderu je problémem nejen v oblasti politiky, sportu, tištěných a mluvených médií, ale výraznou měrou se podílí také na volbě a názvech povolání. V dnešní době je značně diskutovaným tématem tzv. *generické maskulinum*, které se objevuje jak v samotných názvech povolání, tak v jejich následné prezentaci ve společnosti. Týká se např. nabídky volných pracovních míst. Často samotné inzeráty podléhají genderovým předsudkům, stereotypům, tedy dělení zaměstnání na práci mužskou a ženskou. Firmy hledají ředitele, manažery a schopné asistentky, vyučené kadeřnice. Vyšší pozice bývají vyjádřeny v již zmíněném generickém maskulinu, což budí dojem, že ženy takového postavení dosáhnout nemohou, neboť na to nemají dostatečné zkušenosti či prestiž. Důsledkem vzniklé situace je to, že se ženy mohou cítit degradované, diskriminované a taková nabídka u nich může vzbudit pocity méněcennosti, což má za následek pokles sebevědomí až možné psychické deprese.

⁴⁷http://www.pf.jcu.cz/misc/vyberove_rizeni_11-02.php, (12. 11. 2011).

⁴⁸<http://wvc.pf.jcu.cz/ki/?article=/katedra/clenove-katedry.html>, (12. 11. 2011).

Používání mužských tvarů u významnějších povolání, jak jsou lékař, právník, ekonom, bankéř, se na základě zákona chápe jako diskriminační a může být dokonce pokutováno. Profese, které jsou nabízeny ženám, jsou mnohdy podřadné a lze je považovat jako podřízené jiné vyšší autoritě.

Jako příklad jsou uvedeny inzeráty ze dne 14. 10. 2011 zveřejněné na internetovém serveru jobs.cz:

JUDr. Stanislav Knotek, advokát
Firemní právník
Advokátní kancelář JUDr. Stanislava Knotka hledá
pro velmi bonitního a respektovaného klienta zájemce na významnou pozici FIREMNÍ PRÁVNÍK.
Náplň práce
Odborné předpoklady: absolvent magisterského studia právnické fakulty, nejméně dva roky praxe, dobrá znalost angličtiny, obecný přehled, komunikativnost, důslednost a pracovitost. Přihlášky s životopisem se přijímají na elektronické adrese jana.benkova@ak-knotek.cz anebo v listinné podobě na adrese kanceláře ve Zlíně, Kvítková ul. 1569 do 20. 10. 2011.

Místo pracoviště:	Zlínský kraj
Typ pracovního poměru:	Práce na plný úvazek
Typ smluvního vztahu:	Pracovní smlouva
Požadované vzdělání:	Vysokoškolské/ univerzitní
Zadavatel:	Zaměstnavatel

Zdroj: <http://www.jobs.cz/pd/278959671?rps=11§ion=searchform>, (14. 10. 2011).

TOP GAST s.r.o.

Servírky/Praha 4

Požadujeme

Pro dobře zavedenou Jihoamerickou restauraci na Praze 4 hledám servírky. Práce na HPP krátký / dlouhý týden (možnost i brigádně), možnost velmi dobrých výdělků. Požadujeme ochotu, samostatnost, úsměv, komunikativní a vstřícnou osobnost vůči hostům i kolegům. Praxe MINIMÁLNĚ dva roky v oboru i více, nástup říjen 2011. Životopis s VŽDY příloženou fotografií prosím na email: ales.buzek@topgast.cz

Místo pracoviště:	Praha - Šeberov
Typ pracovního poměru:	Práce na plný úvazek
Typ smluvního vztahu:	Pracovní smlouva
Požadované vzdělání:	Odborné vyučení bez maturity
Zadavatel:	Zaměstnavatel

Zdroj: <http://www.jobs.cz/pd/269237047?rps=11§ion=searchform>, (14. 10. 2011) .

Značně diskriminační nemusí být pouze inzerát psaný v mužském rodě, nýbrž také jeho obsah. Při čtení uvedené nabídky od Jihoamerické restaurace na Praze 4 mohou ženy získat pocit utlačování ze dvou důvodů:

- 1) daná firma hledá pouze ženy, které jsou ochotné, komunikativní, s úsměvem na tváři a budou vstřícné vůči hostům i kolegům. Mají to tedy chápat tak, že pokud budou vstřícné k hostkám a kolegyním a ne k hostům a kolegům, nemohou být přijaty? A dále že hosty a lidmi, zaměstnanými v dané restauraci, jsou pouze muži?
- 2) zájemkyně mají zasílat svůj životopis s VŽDY (toto slovo je v textu ještě zdůrazněno velkými písmeny) příloženou fotografií. Mají to uchazečky chápat tak, že pokud svou fotografii nepřipojí k e-mailu, budou automaticky vyškrtnuty ze seznamu, neboť budou posuzovány POUZE na základě svých zkušeností a schopností?

Fotografie bývají v inzerátech čím dál, tím více požadovanou položkou, kterou je nutno přiložit k životopisu. Na základě vlastní zkušenosti se s tímto typem inzerátů mohou zájemci/kyně setkat především pouze v nabídkách, které jsou určeny pro ženy. V nabídkách, které jsou určeny mužům, tyto podmínky většinou uvedeny nejsou.

Ovšem neplatí vždy, že na některých pozicích je reprezentativní a dokonalý vzhled důležitou součástí, ne-li podmínkou. Naopak některé typy profesí si to vyžadují už na základě náplně práce, např. modelky a modelové, obchodní zástupci/kyně.

Ukázkou správného typu inzerce je následující příklad:

REGIONÁLNÍ ŘEDITEL/KA PRO PLZEŇSKÝ KRAJ

Pro našeho významného klienta - společnost zabývající se finančními produkty, člena nadnárodní finanční skupiny - hledáme vhodné kandidáty - kandidátky na pozici

REGIONÁLNÍ ŘEDITEL/ KA PRO PLZEŇSKÝ KRAJ

Náplň práce:

- dynamický rozvoj svěřeného regionu
- řízení a nábor oblastních manažerů a obchodních zástupců
- tvorba a realizace obchodního plánu ve svěřeném teritoriu
- motivace a průběžné hodnocení týmu obchodníků
- hledání nových obchodních příležitostí

Požadujeme:

- zkušenosti s vedením obchodního týmu
- obchodní a manažerské dovednosti
- SŠ, příp. VŠ vzdělání
- loajalitu, cílevědomost, moderní myšlení
- reprezentativní vystupování a výborné komunikační schopnosti
- odpovědnost za plnění stanovených cílů
- OSVČ

Nabízíme:

- zázemí mezinárodní firmy s úzkou vazbou na zahraniční mateřskou společnost
- motivující finanční ohodnocení
- systém kvalitního vzdělávání

V případě, že splňujete zadaná kritéria, zašlete, prosím svoje strukturované CV spolu s aktuální fotografií na horakova@perspektivapraha.cz

Místo pracoviště:	Plzeňský kraj
Typ pracovního poměru:	Práce na plný úvazek
Délka pracovního poměru:	Na dobu neurčitou
Typ smluvního vztahu:	Práce na živnostenský list/IČO
Požadované vzdělání:	Středoškolské nebo odborné vyučování s maturitou
Zadavatel:	Personální agentura

Zdroj: <http://www.jobs.cz/pd/289803491?rps=11§ion=searchform>, (14. 10. 2011).

Zde je patrné, že firma dává možnost pracovat v Plzeňském kraji jak mužům, tak ženám (ředitel/ka). V textu se ale stále objevují generická maskulina typu klienta a členem, proto by bylo vhodné tato slova zcela vynechat a napsat přímo: Pro významnou firmu zabývající se finančními produkty, která je součástí nadnárodní finanční skupiny, hledáme vhodné kandidáty/ky na pozici Regionální ředitel/ka pro Plzeňský kraj. Tato formulace je výstižná a není namířena ani proti jednomu pohlaví.

2.5.1 Používání jazyka

Jedna z možností, jak vylepšit vnímání a postavení žen a mužů ve společnosti, je používání genderově korektního jazyka. Základem je využití všeho, co jazyk nabízí, avšak z hlediska rovnosti obou pohlaví. Jazyk by neměl být zneužíván pouze ve prospěch jednoho z nich, např. mužů. Genderově citlivé používání jazyka pomáhá ženám zviditelnit se v jejich pozicích, dává jim prostor pro prosazení se, dále nabourává stereotypní způsob prezentace ženských a mužských rolí. Jedním z hlavních cílů je zrovnoprávnění žen a mužů na základě užívání ženského rodu, stejného způsobu oslovení, volby názvů povolání označující ženské pohlaví.

2.5.2 Názvy povolání v inzerci

Na internetových serverech www.jobrapido.cz, www.jobrapido.de a www.jobrapido.ch, jednalo se o shodné servery na území států Česka, Německa, Švý-

carska, byla provedena analýza tvarů, užívaných pro vyjádření jednotlivých povolání. Do vyhledávače byly zadány profese: *učitel, novinář, chirurg, asistentka*. V následujících tabulkách je uveden výskyt mužských a ženských tvarů, včetně jejich četnosti užívání v inzerovaných nabídkách v hlavních městech Praze, Berlíně, Bernu.

UČITEL/KA – LEHRER/IN
ČESKÁ REPUBLIKA

„Učitel/é“	Město	Četnost výskytu
Učitelé na 1. a 2. stupni základních škol	Praha	23×
Učitelé v oblasti předškolní výchovy	Praha	50×
Učitelé odborných předmětů	Praha	26×
Učitelé na středních školách a konzervatořích pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami	Praha	12×
Učitel – strojírenství	Praha (Petrovice)	1×
Učitel – malíř, natěrač	Praha (Petrovice)	1×
Učitel – zahradnictví	Praha (Petrovice)	1×
Učitel – ubytování	Praha (Petrovice)	1×
Učitel – stravování	Praha (Petrovice)	1×
Učitel - počítače	Praha (Petrovice)	1×

V inzerovaných poptávkách se nejčastěji objevují mužské tvary, tj. *učitel, učitelé*. Zájemkyně o zaměstnání mohou získat pocit, že pro ně daná anonce určená není. Je paradoxem, že i přesto, že statistiky neustále upozorňují na nedostatek mužského pohlaví ve struktuře učitelstva v českém školství, lze v poptávkách narazit právě na tvary generického maskulina.

Jak je patrné z tabulky, mužské tvary se objevily celkem 117krát. Oproti tomu zaměstnavatelé, kteří hledali do svých řad výpomoc, užili formulaci *učitel/ka* pouze 8krát. Z toho jasně vyplývá, že užívání generického maskulina má v naší republice dosti silné kořeny, které bude obtížné zlomit.

Česká republika

„Učitel/ka“	Město	Četnost výskytu
Učitel/ka mateřské školy	Praha	4×
Učitel/ka výtvarné výchovy	Čelákovice	1×
Učitel/ka 1. třídy ZŠ	Praha	1×
Učitel/ka aj do mš – rodilý/á mluvčí	Praha	2×

Německo

„Lehrer“	Město	Četnost výskytu
Lehrer	Berlin	5×
Nachhilfelehrer	Berlin	12×

„Lehrer/in“	Město	Četnost výskytu
Lehrer/in	Berlin	8×
Nachhilfelehrer/in	Berlin	7×
Lehrer/in/Dozent/in	Berlin	3×
Nachhilfelehrer (m/w)	Berlin	4×
Pädagoge (m/w)	Berlin	1×

„Lehrerin“	Město	Četnost výskytu
Lehrerin	Berlin	4×

Povolání jsou na německém serveru většinou uváděna v obou tvarech, tj. *Lehrer/in*. Upozorňuje to zájemce a zájemkyně na to, že šanci mají obě pohlaví, v úvahu budou brány jiné předpoklady než rodová příslušnost. Důraz bude kladen na pracovní zkušenosti, délku praxe, reference a osobní přístup ke studujícím. Poptávka formulovaná v mužském tvaru se v textu vyskytuje celkem 17krát, pouze v ženském tvaru 4krát a oba dva rody jsou zde patrné v 23 případech.

Švýcarsko

„Lehrer“	Město	Četnost výskytu
Lehrer	Bern	5×

„LehrerIn“	Město	Četnost výskytu
LehrerIn	Bern	8×
NachhilfelehrerIn	Bern	3×

Ve Švýcarsku, jak je patrné z tabulky, více dbají na odstranění generického maskulina. V inzerci se vyskytuje tvar *LehrerIn* celkem 11krát, za to mužský tvar *Lehrer* pouze 5krát.

NOVINÁŘ/KA – JOURNALIST/IN

Na jobrapido.cz/de/ch byla dále zadána profese *novinář-Journalist*. Zjištění byla následující:

Česká republika

„Novinář“	Město	Četnost výskytu
Novinář	Praha	1×

Tvar je uveden pouze v mužském rodě, uchazeči/ce je jasně naznačeno, že společnost hledá pouze novináře-muže. S ženami ve funkci novinářek se patrně nepočítá.

Německo

„Journalist“	Město	Četnost výskytu
Journalist	Berlin	2×

„Journalist (m/w)“	Město	Četnost výskytu
Journalist (m/w,f)	Berlin	2×

„Journalist/in“	Město	Četnost výskytu
Journalist/in	Berlin	3×

Jak je patrné z tabulky, němečtí zaměstnavatelé se snaží formulovat nabídky tak, aby vyhovovaly normám genderové korektnosti a ani jedno z pohlaví se necítilo utiskováno. Pouze ve dvou případech byl uveden pouze mužský tvar, což naznačuje zdatelnou změnu směrem k genderové rovnováze mezi rody.

Švýcarsko

„Journalist“	Město	Četnost výskytu
Journalist	Bern	1×

„Journalist/in“	Město	Četnost výskytu
Journalist/in	Bern	2×

„Journalist (w/m)“	Město	Četnost výskytu
Journalist (w/m)	Bern	1×

Švýcarská konfederace také upřednostňuje tvary zrovnoprávňující obě pohlaví, nabídky práce jsou formulovány následovně: *der/die Journalist/in*, *Journalist(w/m)*. Pouze v jediném případě se objevuje *der Journalist*, označující novináře-muže.

CHIRURG/CHIRURŽKA – CHIRURGIN

Česká republika

„Chirurg“	Město	Četnost výskytu
Chirurg	Praha	5×

V českém prostředí se tvar *chirurg* neobjevuje. I ve velkých nemocnicích, např. FN Motol Praha, Ústřední vojenská nemocnice Praha, Fakultní Thomayerova nemocnice v Praze a IKEM Praha, je možné se setkat pouze s mužským tvarem této profese, tj. *chirurg*.

Německo

„Chirurg“	Město	Četnost výskytu
Chirurg	Berlin	1×

„Andere Position“	Město	Četnost výskytu
Facharzt/-ärztin Chirurgie	Berlin	13×
Oberarzt/-ärztin für Chirurgie	Berlin	6×
Assistent/in Chirurgie	Berlin	12×
Facharzt Chirurgie	Berlin	1×

Z následujícího přehledu vyplývá, že slovo *der Chirurg* se v německé inzerci tolik neobjevuje a o jeho ženském protějšku není v tomto případě ani zmínka. Zaměstnavatelé/ky často volí názvy typu *der/die Facharzt/-ärztin Chirurgie*, *Oberarzt/-ärztin für Chirurgie*, *Assistent/in Chirurgie*, které přímo vypovídají o dané funkci, jež budou uchazeči/ky v dané nemocnici vykonávat.

Je nutno podotknout, že v německém prostředí se oproti situaci v Čechách více užívají oba dva rody v názvech povolání. To vypovídá o značné rovnosti při výběru vhodného/vhodné zaměstnance/zaměstnankyně. Ani jedno pohlaví se nemusí cítit jak-

koli znevýhodňováno. Naopak získává dojem, že s ním bude nakládáno nikoli na základě pohlaví, nýbrž na základě jeho dosavadních znalostí, schopností a vhodnosti jeho osoby vykonávat danou funkci. Pouze v jediném případě se objevuje *der Facharzt Chirurgie*. Otázkou zůstává, zda to nebyl záměr inzerenta/ky posílit svůj tým o další mužskou sílu.

Švýcarsko

„Chirurg“	Město	Četnost výskytu
Chirurg	Bern	∅

„Andere Formen“	Město	Četnost výskytu
Pflegefachmann/-frau	Bern	12×
Assistenzärztin/arzt Chirurgie	Bern	2×
Oberärztin/arzt Chirurgie	Bern	1×
Fachfrau/mann Chirurgie	Bern	2×
Pflegefachkraft Chirurgie	Bern	3×

Švýcarský server jobrapido.ch nenabízí žádnou profesi *der/die Chirurg/in*. Naopak se zde objevují názvy typu *der/die Pflegefachmann/-frau*, *die/der Assistenzärztin/arzt Chirurgie*, *Oberärztin/arzt Chirurgie*, *Fachfrau/mann Chirurgie*, které zachycují rovnost obou rodů. Jako neutrální výraz působí *die Pflegefachkraft Chirurgie*, která oslovuje jak ženy, tak muže.

Přechýlený ženský tvar *chirurgka* možná někomu může znít neobvykle, až směšně. Přesto je možné se s ním v naší společnosti setkat.⁴⁹ Na www.google.cz bylo nalezeno 3.540 výsledků po zadání tohoto slova, naopak mužský tvar *chirurg* se zde

⁴⁹http://www.google.cz/search?rlz=1C1CHMW_csCZ339CZ339&gclid=Cj0KCQj1l5l6BQoKARQASgEwAg
 8&q=porodn%C3%AD+asistent#sclient=psy-ab&hl=cs&rlz=1C1CHMW_csCZ339CZ339&source=hp&q=chirurg%C5%BEka&pbx=1&oq=chirurg%C5%BEka&aq=f&aqi=g1&aql=&gs_sm=e&gs_upl=2519981253521131254337141211101110110541185216-1.11210&bav=on.2,or_r_gc_r_pw.,cf.osb&fp=49e7f387050f5227&biw=1156&bih=642, (16. 11. 2011).

vyskytuje 59.500.000 výsledků.⁵⁰ Rozdíl mezi těmito tvary je 59.496.460, což hovoří za vše.

ASISTENT/KA – ASSISTENT/IN

Česká republika

„Asistent“	Město	Četnost výskytu
Asistent	Praha	69×
„Asistent/ka“	Město	Četnost výskytu
Asistent/ka	Praha	88×

Název pozice bývá nejčastěji formulován jako funkce asistenta/ky výkonného či generálního ředitele, členů představenstva, manažera, exportního oddělení, prodeje, v administrativě, do poradny, na pozicích odborných administrativních pracovníků a asistentů apod. Co se týče zdravotnických oborů, je zde zachycena následující statistika registrovaných osob:

Název pozice	Počet
Asistent ochrany veřejného zdraví	1180
Biomedicínský asistent	3
Farmaceutický asistent	4846
Porodní asistentka	6429
Radiologický asistent	3694

Zdroj: <http://www.nconzo.cz/web/registr/10> (16. 11. 2011)

Z následující tabulky vyplývá, že žena opět zastává funkci, která je jí určena, tj. péče o dítě. Porodní asistentka je od dávných časů součástí společnosti, jen se mění její pojmenování. Objevilo se několik porodních bab, porodních sester, porodních asistentek apod. Vždy je zde spojení jasné, tzn. žena ve spojení s dítětem, zrozením a péčí.

⁵⁰http://www.google.cz/search?rlz=1C1CHMW_csCZ339CZ339&gclid=chrome&ie=UTF-8&q=porodn%C3%AD+asistent#sclient=psy-ab&hl=cs&rlz=1C1CHMW_csCZ339CZ339&source=hp&q=chirurg&pbx=1&oq=chirurg&aq=f&aqi=g4&aql=&gs_sm=e&gs_upl=1956611196708121197034151113111210101011110&bav=on.2,or.r_gc.r_pw.,cf.osb&fp=49e7f387050f5227&biw=1156&bih=642, (16. 11. 2011).

Při zadání *porodní asistentka* do internetového vyhledavače www.google.cz se zobrazí 642.000 údajů.⁵¹ Pokud je však zadán *porodní asistent*, objeví se 306.000 výsledků, mezi nimiž se ale při bližším zkoumání objevují opět ženské protějšky.⁵² Automaticky se také zobrazí odkaz: *Měli jste na mysli: porodní asistentka*. Z toho jasně vyplývá, že se s mužským elementem v této oblasti nepočítá a dochází zde k určitému znevýhodňování tohoto pohlaví.

2.5.3 Přechylování názvů pracovních pozic, funkcí, akademických a vědeckých hodností (předsedkyně, hejtmanka, chirurgyně/chirurgka, mistrová, radová, docentka apod.)

Citace je uvedena v plném rozsahu: „Označení pracovních pozic, které zastávají ženy, se v češtině rovněž přechylují, proto se běžně můžeme setkat s *doktorkami, soudkyněmi, ředitelkami, prodavačkami, poslankyněmi, hejtmankami*, dokonce i *lídryněmi politických stran* atd. Není žádný důvod tisknout např. na vizitku jméno a příjmení *Jana Nováková* a pod něj označení pracovní pozice *obchodní ředitel*, když máme v češtině k dispozici zažitou a plně funkční přechýlenou podobu *ředitelka* a když vizitka představuje zcela konkrétní osobu. Spojitost jména a pracovní funkce je tudíž velmi úzká. Užití nepřechýlené podoby je však tolerovatelné např. v různých přehledech zaměstnanců nebo pracovních pozic a jejich obsazení, kde je vazba jména a funkce méně těsná a důležitější je celkový přehled. Mužská podoba se totiž může vztahovat jak k jedincům mužského, tak i ženského pohlaví (mluvíme o tzv. generickém užití mužského rodu): *vědci vynalezli nový preparát* = vědci i vědkyně.

Obtíže někdy působí volba správné přechýlené podoby. Nejčastějšími případy jsou např. podstatné jméno *chirurg*, od nějž lze vytvořit podoby *chirurgyně* i *chirurgka*, dále *psychiatr*, u nějž Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost kodifikuje pouze podobu *psychiatryně*, Nový akademický slovník cizích slov však uvádí podobu *psychiatřička*. Obě podoby jsou v úzu běžné, neodmítali bychom ani jednu z nich. Podobně například označení hodnosti *strážník/strážmistr* má náležité přechýlené podoby

⁵¹http://www.google.cz/search?rlz=1C1CHMW_csCZ339CZ339&gcx=c&sourceid=chrome&ie=UTF-8&q=porodn%C3%AD+asistent#hl=cs&rlz=1C1CHMW_csCZ339CZ339&nfpr=1&sa=X&ei=cYDDT u_3G9HqOZCI6fQO&ved=0CCYQBSgA&q=porodn%C3%AD+asistentka&spell=1&bav=on.2,or.r_gc.r_pw.,cf.osb&fp=49e7f387050f5227&biw=1156&bih=642, (16. 11. 2011).

⁵²http://www.google.cz/search?rlz=1C1CHMW_csCZ339CZ339&gcx=c&sourceid=chrome&ie=UTF-8&q=porodn%C3%AD+asistent#hl=cs&rlz=1C1CHMW_csCZ339CZ339&sa=X&ei=ToDDTpe2OtDq Ocae2N4N&ved=0CC4QvgUoAA&q=porodn%C3%AD+asistent&nfpr=1&bav=on.2,or.r_gc.r_pw.,cf.osb&fp=49e7f387050f5227&biw=1156&bih=642, (16. 11. 2011).

by *strážnice/strážmistryně*. Přechýlená podoba *strážnice* je však homonymní s tímž výrazem, který nese význam ‚budova či místnost pro stráž‘, proto se v praxi téměř neuzívá. Podobně nejednoznačná, a tudíž patřící spíše do oblasti jazykových žertů a hříček, je přechýlená podoba *pokladnice* od *pokladník*. Od podstatného jména *mistr* tvoříme přechýlené podoby *mistryně* i *mistrová*, avšak tyto podoby se významově liší. Výrazem *mistrová* označujeme ženu provozující nějaké řemeslo (*krejčovská mistrová*) nebo přední dělnici v továrně, popř. manželku mistra. Jako *mistryni* naopak označíme ženu dosahující mimořádných úspěchů či disponující určitým talentem, nadáním (*mistryně světa ve skoku na lyžích, mistryně povídkového žánru*).

Rozpaky, zda lze přechýlenou podobu vůbec užít, často vzbuzuje tvar *radová*, k němuž lze podotknout, že je z čistě jazykového hlediska naprosto v pořádku. Důvody rozpaků při užití jsou mimojazykové a mají kořeny v prvorepublikovém označení žen podle manželovy funkce. Představy (mnohdy nepřilíš inteligentních, popř. neohrabaných) žen z filmů pro pamětníky, které se nám vybaví ve spojitosti s označením *paní radová*, poněkud zpomalují přijímání označení *radová*. Protože ale přibývá žen, které tuto funkci (v různých oblastech) vykonávají, oslovení *paní radová* se vžívá, a to např. ve spojeních *policejní radová, zdravotní radová, obchodní radová*. Doporučujeme jej užívat bez předsudků.

Bez obtíží lze též přechylovat akademické a vědecké tituly: *bakalářka, magistra, inženýrka, doktorka, docentka, profesorka, kandidátka věd* apod. Starší způsob skloňování typu *paní docent Nováková, paní doktor Hrabáková* je zcela překonaný a dnes se už běžně neuzívá.⁵³

2.5.4 Přechylování vojenských hodností

Přechylování vojenských hodností by nemělo být v současnosti výjimkou, což dokazují doporučení Jazykové příručky Ústavu pro jazyk český Akademie věd ČR. Některé vzniklé tvary mohou působit nezvykle, jde o podoby typu *desátnice, poručice, majorka, praporčice*. V běžném neutrálním projevu se většinou neuzívají, oslovována nebývá *paní poručíku Urbánková*, vyznamenání bývá spíše předáno *poručíci Urbánkové, desátnici Procházkové* než *poručíku Urbánkové* či *desátníku Procházkové* atd. S těmito podobami se lze setkat více ve vysoce stylizovaných projevech, které nejsou s normami tolik spjaté. Přechýlené tvary typu *vojínka, praporčice, majorka* se objevují

⁵³<http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=700>, (16. 11. 2011).

v běžných slovnících, *generálka* je neutrální označení pro ženu, přesto se však může dostat do rozporu s nespisovným významem homonymním *generálka jako generální zkouška*. V ostatních situacích je navrhováno použití těchto přechýlených slov, které působí srozumitelně a jasně.⁵⁴

⁵⁴<http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=700>, (16. 11. 2011).

3. GENDEROVÁ ANALÝZA SPRECHEN SIE DEUTSCH 2

3.1 Obecné informace

3.1.1 Obsah

Názvy jednotlivých lekcí – vcelku genderově srovnatelné

1. Kulturelles Leben: Interview mit der Schauspielerin Juliane Eschholz
2. Mode, Aussehen: Auf der Modeschau
3. Im Warenhaus: Der Kaufhausdetektiv und der Ladendieb
4. Orientierung in der Stadt: Ein Stadtrundgang durch Prag
5. Wohnen (Wohnlage, Wohnformen): Und Ihre Meinung?
6. Menschliche Beziehungen: Zu Gast bei Ronnie
7. Lektüre: Erich Maria Remarque: Drei Kameraden
8. Sport: Die Welt des Sports
9. Gesundheit (Verletzungen): Bein in Gips
10. Schulsystem: Im Abteil
11. Landeskunde (Österreich): Die Republik Österreich stellt sich vor
12. Gastronomie: Im Restaurant „Zur lustigen Witwe“
13. Landeskunde (Deutschland): Per Anhalter durch Deutschland
14. Lektüre: Doris Dörrie: Geld

3.1.2 Úvod

Již v úvodu je vidět, že zvládnout učivo mohou jen studenti, o ženách není ani zmínka – tj. ...*vychází vstříc jak studentům, jejichž cílem je praktické zvládnutí jazyka v běžných životních situacích, tak studentům s hlubším filozofickým zájmem, kteří chtějí pokračovat ve studiu jazyka i po maturitě.*⁵⁵ Úvodní text obsahuje samé maskulinní tvary.

Knihu zpracovali: Doris Dusilová, Vladimíra Kolocová, Lucie Brožíková, Rolf Goedert, Mark Schneider, Lenka Vachalovská, Jens Krüger. Ačkoli je zde lehce převa-
ha žen (o 1 ženu), přesto se v textu neustále objevuje univerzální, zažitý termín *autory*
knihy, *autorem* je rodilý mluvčí, podpis *autoři*. Dále se zde objevuje: *Autory knihy jsou*

⁵⁵DUSILOVÁ, D., KOLOCOVÁ, V., BROŽÍKOVÁ, L. *Sprechen Sie Deutsch 2*. Praha: Polyglot, 2003, s. 7. ISBN 80-86195-13-9.

*lektoři jazykové školy Polyglot, čeští učitelé a rodilí mluvčí, kteří mají zkušenost s výukou českých studentů.*⁵⁶

V textu se tedy vyskytuje maskulinní tvar *učitel* 5×, *student* 6×, *uživatel* 1× (*uživatel-učitel*).

Dá se říci, že už jen po přečtení úvodu můžeme mít pocit, že studentky nejsou schopny praktického zvládnutí učiva, dokonce nemohou mít ani hlubší filozofický zájem k pokračování ve studiu jazyka. Jednoznačně z textu vyplývá, že učebnice je určena pouze mužskému pohlaví a autoři jsou taktéž pohlaví mužského, i přesto, že jak jsme již zjistili, na učebnici pracovaly i ženy.

Jak se píše hned v počáteční větě: „*Učebnice němčiny Sprechen Sie Deutsch? je adresována gymnáziím, středním školám a jazykovým kurzům obecně*“ – můžeme připojit dodatek, že ale pouze tehdy, pokud na těchto školách budou studovat pouze muži, chlapci. Ženám bude zřejmě k výuce poskytnuta jiná cvičebnice/učebnice, jak by bylo možno z úvodního textu odvodit.

3.2 Rozbor úvodních textů

3.2.1 Názvy povolání žen a mužů v úvodních textech

LEKTION	BERUFE VON FRAUEN	BERUFE VON MÄNNERN
L1	Schauspielerin Juliane Eschholz (8) unser Kinostar Juliane Eschholz (8)	∅
L2	e Verkäuferin (21)	r Moderator (20-21)
L3	∅	r Kaufhausdetektiv r Verkäufer (34/15)
L4	∅	die Könige (46) der berühmte tsch. Dichter, Schriftsteller und Journalist Jan Neruda

⁵⁶DUSILOVÁ, D., KOLOCOVÁ, V., BROŽÍKOVÁ, L. *Sprechen Sie Deutsch 2*. Praha: Polyglot, 2003, s. 7.

L5	e Biologiestudentin (58)	r Bankangestellter (58) r Rentner (58)
L6	e Kellnerin (70/13)	r Moderator (70)
L7	∅	r Arzt (82/8)
L8	∅	r Physiotherapeut (96) r Tennistrainer (96) Berlins erfolgreichster Werfer (96) r Radprofi (96) r Moderator (96) r Reporter (96) r Schiedsrichter (96)
L9	∅	r Arzt (108)
L10	∅	r Schaffner (120) r Lehrer (120) r Schüler (120) r Anwalt (121)
L11	∅	den großen Komponisten (134) der Sportler (135)
L12	∅	r Ober(146) r Kellner (146)
L13	∅	r Leierkastenmann (158) r Dichter (159)
L14	als Prosaikerin und Regisseurin (172) e Hausfrau (172) als Kosmetikberaterin (172/3, 12) als Metzgerin (172/24, 32)	r Metzger (172/16) r Kassierer (172/43) alle anderen Angestellten (172/43) r Fahrer (173/67)

Jak je patrné z této tabulky, názvy mužských povolání jednoznačně v textu převažují:

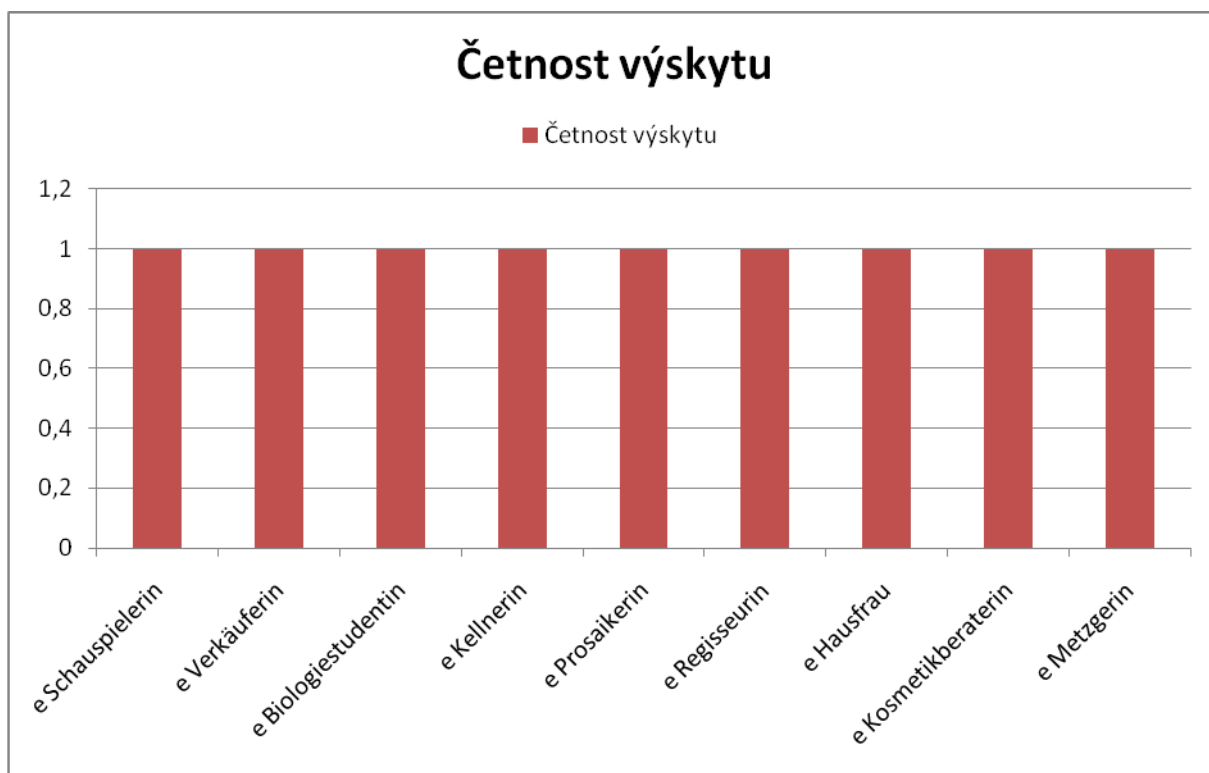
Název povolání u mužů	Četnost	Název povolání u mužů	Četnost
r Moderator	3×	r Schaffner (120)	1×
r Kaufhausdetektiv	1×	r Lehrer (120)	1×
r Verkäufer	1×	r Schüler (120)	1×
die Könige	1×	r Anwalt (121)	1×
der berühmte tsch. Dichter, Schriftsteller und Journalist Jan Neruda	2×	den großen Komponisten (134)	1×
r Bankangestellter	1×	der Sportler (135)	1×
r Arzt	2×	r Ober(146)	1×
r Physiotherapeut (96)	1×	r Kellner (146)	1×
r Tennistrainer (96)	1×	r Leierkastenmann (158)	1×
Berlins erfolgreichster Werfer (96)	1×	r Metzger (172/16)	1×
r Radprofi (96)	1×	r Kassierer (172/43)	1×
r Reporter (96)	1×	alle anderen Angestellten (172/43)	1×
r Schiedsrichter (96)	1×	r Fahrer (173/67)	1×

Názvy povolání u žen jsou následujícího typu a v textu se vyskytují velmi zřídka:

Název povolání u žen	Četnost
Schauspielerin Juliane Eschholz (8)	1×
unser Kinostar Juliane Eschholz (8)	1×
e Verkäuferin (21)	1×
e Biologiestudentin (58)	1×

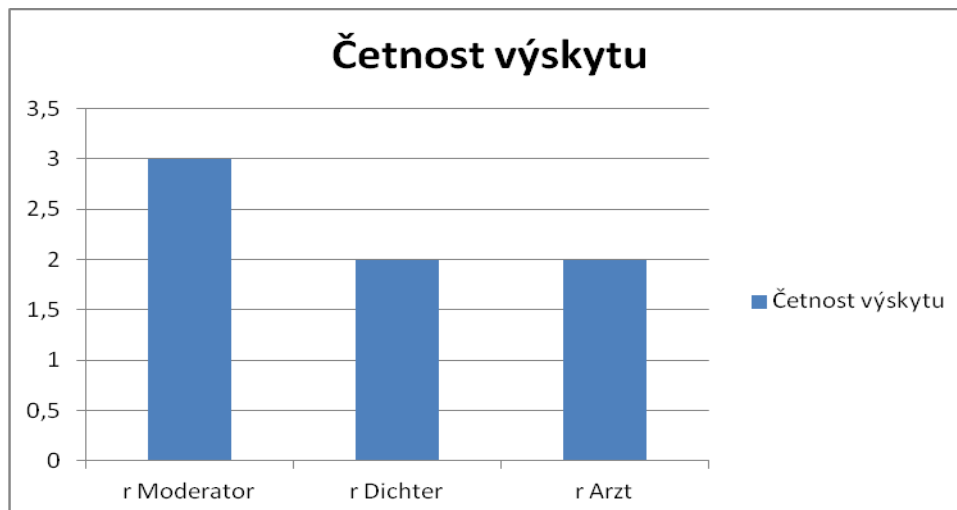
e Kellnerin (70/13)	1×
als Prosaikerin und Regisseurin (172)	1×
e Hausfrau (172)	1×
als Kosmetikberaterin (172/3, 12)	1×
als Metzgerin (172/24, 32)	1×

ŽENY

V textu je uveden jeden příklad generického maskulina, tzn. herečka Juliane Eschoholz je označena tvarem mužského rodu – *r Kinostar*.

MUŽI

Další mužská substantiva se v textu objevují pouze jednou.

3.2.2 Slovní zásoba

Slovní zásoba je umístěna vždy pod úvodním textem každé lekce a uvádí morfologické tvary užitých pojmů, včetně jejich českého překladu. Z hlediska rozlišování mužského a ženského pohlaví je nutno podotknout, že ženské tvary se v této části objevují velmi málo. V některých lekcích se dokonce ženské tvary vůbec nevyskytují. Opět je větší pozornost věnována mužským tvarům.

Lektion	Ženské tvary	Mužské tvary
L1	∅	r Künstler (-s, -)(9) r Teenager (-s, -)(9)
L2	∅	r Kunde (-n, -n)(21)
L3	∅	r Dieb (-[e]s, -e)(35) r Lehrling (35)
L4	∅	r Dichter (-s, -)(47) r Journalist (-en, -en)(47) r König (-s, -e)(47) r Reformator (-s, -oren)(47) r Schriftsteller (-s, -)(47)

L5	∅	∅
L6	e Kellnerin (-, -en)(71)	r Fan (-s, -s)(71) r Kollege (-n, -n)(71) r Zuschauer (-s, -)(71)
L7	∅	r Kamerad (-en, -en) (83) r Seemann (-[e]s, Seeleute) (83)
L8	∅	r Mitspieler (-s, -)(97) r Reporter (-s, -)(97) r Schiedsrichter (-s, -)(97) r Trainer (-s, -)(97)
L9	e Skiläuferin (-, -nen)(109)	r Skiläufer (-s, -)(109)
L10	∅	r Anwalt (-[e]s, Anwälte)(121) r Schaffner (-s, -)(121) r Schüler (-s, -)(121)
L11	∅	r Einwohner (-s, -)(135) r Kaiser (-s, -)(135) r Komponist (-en, -en)(135) r Sportler (-s, -)(135)
L12	∅	r Ober (-s, -)(147)
L13	∅	r Anhalter (-s, -)(160) r Dekan (-s, -e) (160) r Fischer (-s, -)(160) r Gründer (-s, -)(160) r Kommilitone (-n, -n) (160)
L14	e Hausfrau (-, -en) (173)	r Geschäftsmann (-[e]s, -e)(173) r Metzger (-s, -)(173)

3.2.3 Doplnující materiál

Tato část je věnována frázím, které čtenář nalezne v textu. Je zde podán český překlad, popřípadě vysvětlení některých často užívaných frází. Osoby, které ve větách nalezneme, jsou většinou mužského rodu.

Lektion	Názvy osob ženského pohlaví	Názvy osob mužského pohlaví
L1	∅	der Kontakt des Künstlers zu seinem Publikum (9)
L2	∅	∅
L3	∅	So ein Bengel! (35); So mein Lieber,... (35)
L4	∅	Jan Hus war ein bedeutender Reformator Böhmens. (47) Zu jeder vollen Stunde ziehen die Apostel vorbei. (47)
L5	∅	∅
L6	Warum soll ich nur wegen irgendeiner Freundin auf mein Zimmer gehen? (71)	mein Kollege aus der Regie (71)
L7	∅	Er erzählte, dass ein paar Spaßvögel einen Patienten in das Zimmer einer uralten Lehrerin geschoben hätten. (83)
L8	∅	Berlins erfolgreichster Werfer (97) Deutscher Meister (97) die Kölner Haie gegen die Eisbären Berlin (97)
L9	∅	Ach, du Ärmste! (109)
L10	Ich weiß einiges von meiner Cousine... (121)	r Hauptschüler (121) r Realschüler (121)
L11	∅	die ehemalige Winterresidenz der österreichischen Kaiser (135) Viele Deutsche, Tschechen, Amerika-

		ner, Ungarn, Franzosen usw. besuchen die Salzburger Festspiele. (135)
L12	eine dunkelhaarige Frau (147) Übrigens, gnädige Frau, Sie sind hier immer willkommen. (147)	∅
L13	∅	der Leierkastenmann (160) die Bremen Stadtmusikanten (160) Die beiden Dichter sind dort begraben. (160) Hallo Dimi, altes Haus! (160)
L14	sich als Kosmetikerin ausgeben (173)	Stumm fing der Kassierer an, Geldscheine durch den Schlitz zu schieben. (173)

Ženy vystupují převážně v profesích jako: *e Kellnerin, Prosaikerin und Regisseurin, Hausfrau, Kosmetikerin, Kosmetikerin, Metzgerin.*

Muži pracují v následujících profesích: *r Moderator (3×), Kaufhausdetektiv, Verkäufer, Könige, Dichter (2×), Schriftsteller, Journalist, r Bankangestellte, „Rentner“, Arzt (2×), Physiotherapeut, Tennistrainer, Werfer, Radprofi, Reporter, Schiedsrichter, Schaffner, Lehrer, Schüler, Anwalt, Komponist, Sportler, Ober, Kellner, Leierkastenmann, Metzger, Kassierer, r Angestellte, Fahrer.*

3.2.4 Názvy profesí z hlediska generického maskulina

LEKTION	TEIL	GENERISCHES MASKULINUM
L1	TEXT	der Kontakt des Künstlers (8) mit den Musikern (8) der Schauspieler (8)
	WORTSCHATZ	r Künstler (-s, -)(8)
	ERGÄNZENDES ÜBUNGS-	der Kontakt des Künstlers zu seinem Publikum

	MATERIAL	(9) Erich Maria Remarque ist mein Lieblingsautor. (9)
L2	TEXT	der Moderator (20) über jeden Kunden (21)
	WORTSCHATZ	r Kunde (-n, -n)(21)
	ERGÄNZENDES ÜBUNGSMATERIAL	∅
L3	TEXT	der Kaufhausdetektiv (34) der Ladendieb (34) der Lehrling (34)
	WORTSCHATZ	r Dieb (-[e]s, -e)(35) r Lehrling (-s, -e)(35)
	ERGÄNZENDES ÜBUNGSMATERIAL	So ein Bengel! (35)
L4	TEXT	die Könige (46) die Touristen (46) ein bedeutender Reformator (46) der berühmte tschechische Dichter, Schriftsteller und Journalist Jan Neruda (47)
	WORTSCHATZ	r Dichter (-s, -)(47) r Journalist (-en, -en)(47) r König (-s, -e)(47) r Reformator (-s, -oren)(47) r Schriftsteller (-s, -)(47)

	ERGÄNZENDES ÜBUNGS-MATERIAL	Jan Hus war ein bedeutender Reformator Böhmens. (47)
L5	TEXT	der Bankangestellte (58) mit unseren Freunden (58) der Rentner (58)
	WORTSCHATZ	∅
	ERGÄNZENDES ÜBUNGS-MATERIAL	∅
L6	TEXT	die Zuschauer (70) der Moderator (70) laut dem Zeichen meines Kollegen aus der Regie (71)
	WORTSCHATZ	r Fan (-s, -s)(71) r Kollege (-n, -n) (71) r Zuschauer (-s, -)(71)
	ERGÄNZENDES ÜBUNGS-MATERIAL	mein Kollege aus der Regie (71)
L7	TEXT	drei Kameraden (82) ein alter Seemann (82) dem Arzt (82) einen Patienten (82) der Kellner (82)
	WORTSCHATZ	r Kamerad (-en, -en)(83) r Seemann (-[e]s, Seeleute)(83)

	ERGÄNZENDES ÜBUNGS- MATERIAL	Er erzählte, dass ein paar Spaßvögel einen Patienten in das Zimmer einer uralten Lehrerin geschoben hätten. (83)
L8	TEXT	Fans (96) das Nachwuchstalent (96) der Physiotherapeut (96) Tennistrainer (96) Deutscher Meister (96) erfolgreichster Werfer (96) der Radprofi (96) der Moderator (96) der Reporter (96) die Kölner Fans (96) der Schiedsrichter (97) die Mitspieler (97) die Zuschauer (97) die Spieler (97)
	WORTSCHATZ	r Reporter (-s, -)(97) r Schiedsrichter (-s, -)(97) r Trainer (-s, -)(97)
	ERGÄNZENDES ÜBUNGS- MATERIAL	Berlins erfolgreichster Werfer (97) das Nachwuchstalent (97) Deutscher Meister (97) die Kölner Haie gegen die Eisbären Berlin (97)
L9	TEXT	ein jüngerer Skiläufer (108)

	WORTSCHATZ	r Skiläufer (-s, -)(109)
	ERGÄNZENDES ÜBUNGS-MATERIAL	∅
L10	TEXT	der Schaffner (120) der Lehrer (120) die Schüler – Hauptschüler, Realschüler (120) der Anwalt (120)
	WORTSCHATZ	r Anwalt (-[e]s, Anwälte) (121) r Schaffner (-s, -)(121) r Schüler (-s, -)(121)
	ERGÄNZENDES ÜBUNGS-MATERIAL	r Hauptschüler (121) r Realschüler (121) r Student (121) r Lehrling (121)
L11	TEXT	der österreichischen Kaiser (134) den großen Komponisten Wolfgang Amadeus Mozart (135) Sportfreunden (135) Sportler (135)
	WORTSCHATZ	r Einwohner (-s, -)(135) r Kaiser (-s, -)(135) r Komponist (-en, -en) (135) r Sportler (-s, -)(135)
	ERGÄNZENDES ÜBUNGS-	die ehemalige Winterresidenz der österrei-

	MATERIAL	chischen Kaiser (135)
L12	TEXT	der Ober (146) der Kellner (146)
	WORTSCHATZ	r Ober (-s, -)(146)
	ERGÄNZENDES ÜBUNGS-MATERIAL	∅
L13	TEXT	der Leierkastenmann (158) beiden Dichter (159) über die Gründer der Statdt (159) Bremer Musikanten (159) die zwei Anhalter (159)
	WORTSCHATZ	r Anhalter (-s, -)(160) r Dekan (-s, -e)(160) r Fischer (-s, -)(160) r Gründer (-s, -)(160) r Kommilitone (-n, -n)(160)
	ERGÄNZENDES ÜBUNGS-MATERIAL	r Leierkastenmann (160) e Bremer Stadtmusikanten (160) Die beiden Dichter sind dort begraben. (160)
L14	TEXT	alle andere Angestellten (172) der Kassierer (172) seinen Angestellten (173) der Fahrer (173)
	WORTSCHATZ	r Geschäftsmann (-[e]s, -e)(173)

		r Metzger (-s, -)(173)
	ERGÄNZENDES ÜBUNGSMATERIAL	Stumm fing der Kassierer an, Geldscheine durch den Schlitz zu schieben. (173)

Graf četnosti výskytu povolání uvedených v generickém maskulinu.

V textu se objevuje 123 tvarů generického maskulina (názvů profesí, vč. obecných pojmenování). Mezi nejčastější povolání patří *e Räuber*, *r Müller*, *r Psychiater*, *r Trainer*, *r Spion*, *e Stadtmusikanten*.

3.2.5 Názvy profesí z hlediska generického feminina

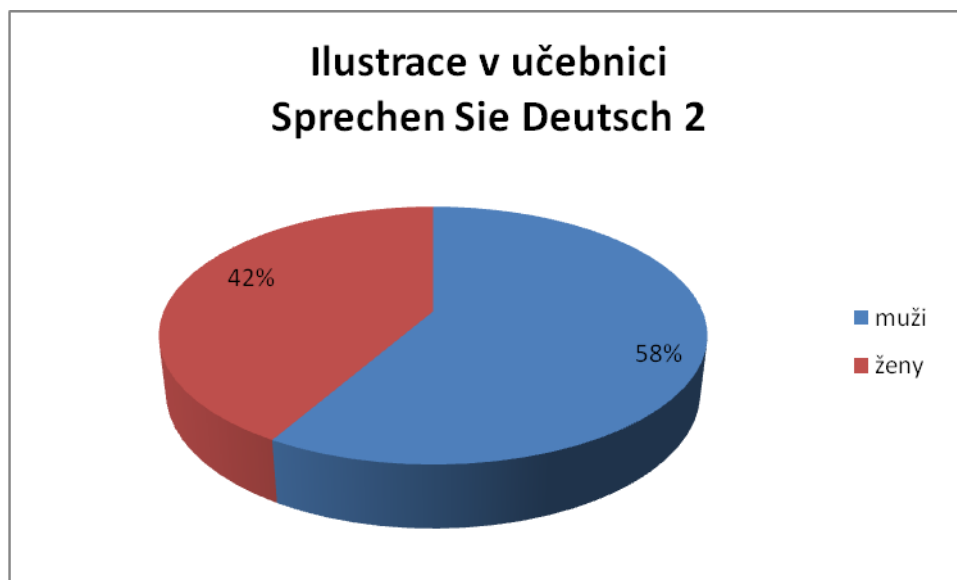
LEKTION	TEIL	GENERISCHES FEMININUM
L1	∅	∅
L2	∅	∅
L3	∅	∅
L4	∅	∅

L5	∅	∅
L6	∅	∅
	∅	∅
L7	TEXT	e Hauptfigur (82)
L8	TEXT WORTSCHATZ	∅
L9	∅	∅
L10	∅	∅
L11	∅	∅
L12	∅	∅
L13	WORTSCHATZ	e Statue (160)
L14	TEXT	e Hauptfigur (172)

V celé učebnici lze nalézt pouze 3 generická feminina. Jedná se o substantiva ženského rodu pro označení mužů i žen, např. *e Hauptfigur*, *e Statue*. Dalším příkladem je např. *e Person*.

3.3 Zobrazení mužů a žen v ilustracích

Učebnice obsahuje pouze kreslené ilustrace, zobrazující ženy a muže v nejrůznějších situacích. Bohužel z některých obrázků nelze rozpoznat pohlaví zobrazené osoby. Proto si student/ka nejprve musí přečíst text, aby byl/a schopna přesně určit, jedná-li se o ženu či muže. Ve 14 lekcích převažuje maskulinní zobrazení osob, jak ukazuje následující graf.

V příloze jsou ukázky jednotlivých obrázků, které zachují profese mužů a žen v úvodních textech.

3.4 Slovníček

Slovní zásoba v učebnici *Sprechen Sie Deutsch 2* je rozdělena na část německo-českou a česko-německou. Substantiva jsou uváděna v mužském rodě, v závorce lze nalézt genitivní tvar v singuláru a nominativní tvar v plurálu a v neposlední řadě také stránku, kde se podstatné jméno nachází. U cizích slov studující/mu pomůže tvar v hranaté závorce, který slouží k správné výslovnosti substantiva. V učebnici se nachází převážně generické maskulinum jako základní tvar.

3.4.1 Maskulinní názvy povolání

ČLEN	TVAR SUBSTANTIVA V SG., PL.	STRANA
der	Anhalter (-s, -)	13
der	Anwalt (-[e]s, ä-e)	10
der	Dekan (-s, -e)	13
der	Dichter (-s, -)	4
der	Dieb (-[e]s, -e)	3
der	Einwohner (-s, -)	11
der	Fan (-s, -s)[fɛn]	6

der	Fischer (-s, -)	13
der	Geschäftsmann (-[e]s, -leute)	14
der	Gründer (-s, -)	13
der	Held (-en, -en)	11
der	Journalist (-en, -en)[ʒɔrnaˈlɪst]	4
der	Kaiser (-s, -)	11
der	Kollege (-n, -n)	6
der	Kommilitone (-n, -n)	13
der	Komponist (-en, -en)	11
der	König (-s, -e)	4
der	Künstler (-s, -)	1
der	Lehrling (-s, -e)	3
der	Metzger (-s, -)	14
der	Mitspieler (-s, -)	8
der	Ober (-s, -)	12
der	Reformator (-s, -oren)	4
der	Reiseführer (-s, -)	4
der	Reporter (-s, -)	8
der	Schaffner (-s, -)	10
der	Schiedsrichter (-s, -)	8
der	Schriftsteller (-s, -)	4
der	Schüler (-s, -)	10
der	Seemann (-[e]s, Seeleute)	7
der	Skiläufer (-s, -)	9
der	Sportler (-s -)	11

der	Trainer (-s, -)['trɛ:nə/'tre:nə]	8
der	Zuschauer (-s, -)	6

3.4.2 Femininní názvy povolání

ČLEN	TVAR SUBSTANTIVA V SG., PL.	STRANA
die	Hausfrau (-, -en)	14
die	Kellnerin (-, -nnen)	6
die	Skiläuferin (-, -nen)	9

3.4.3 Generická feminina

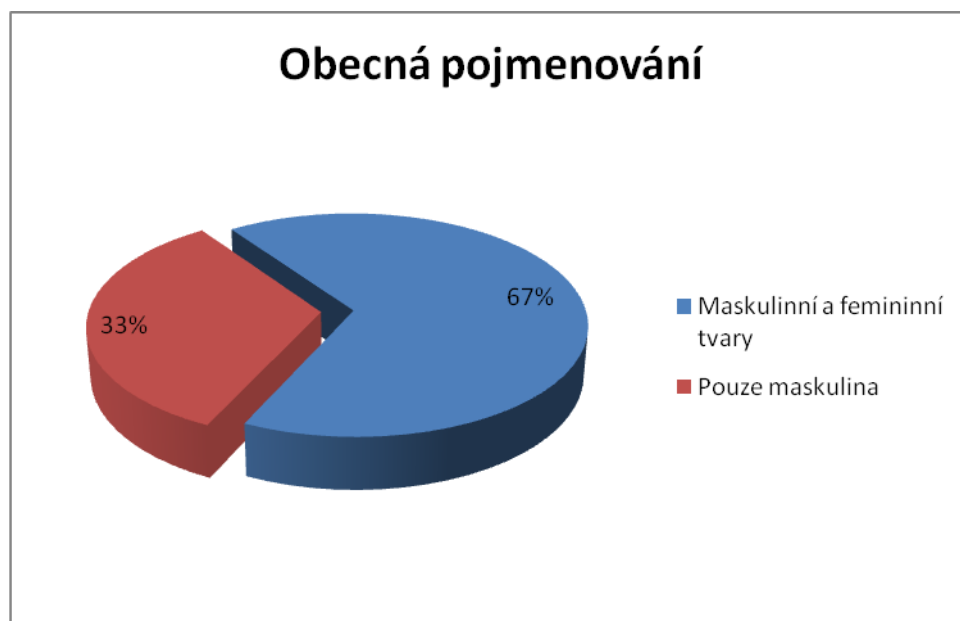
ČLEN	TVAR SUBSTANTIVA V SG., PL.	STRANA
die	Hauptfigur (-, -en)	7
die	Statue (-, -en)['ʃta:tuə/'sta:tuə]	13

3.4.4 Obecná maskulinní a femininní pojmenování

ČLEN	TVAR SUBSTANTIVA V SG., PL.	STRANA
der/die	Abwesende (-n, -n)(ein –r)	11
der/die	Anwesende (-n, -n)(ein – r)	11
der/die	Bekannte (-n, -n)(ein –r)	10
der/die	Betrunkene (-n, -n)(ein –r)	11
der/die	Blinde (-n, -n)(ein –r)	11
der/die	Deutsche (-n, -n)(ein –r)	11
der/die	Fremde (-n, -n)(ein –r)	11
der/die	Kranke (-n, -n)(ein –r)	11
der/die	Reisende (-n, -n)(ein –r)	11
der/die	Verletzte (-n, -n)(ein –r)	11
der/die	Verlobte (-n, -n)(ein –r)	11
der/die	Verwandte (-n, -n)(ein –r)	11

3.4.5 Obecná maskulinní pojmenování

ČLEN	TVAR SUBSTANTIVA V SG., PL.	STRANA
der	Angsthase (-n, -n)	9
der	Italiener (-s, -)	7
der	Österreicher (-s, -)	11
der	Spaßvogel (-s, ö-)	7
der	Teenager (-s, -)[ˈti:ne:dʒɐ]	1
der	Tscheche (-n, -n)	10

Z grafu lze odvodit, že obecná pojmenování jsou vyjádřena v obou rodech (ženském i mužském) a tvoří převážnou část, tj. 67%. Pouhých 33% je věnováno maskulinním tvarům substantiv.

3.5 Dotazníky

3.5.1 Dotazník k učebnici Sprechen Sie Deutsch 2?

1. Jak dlouho používáte učebnici Sprechen Sie Deutsch k výuce němčiny?	
2 měsíce	9×
3 měsíce	11×
1 rok	2×
2 roky	7×
3 roky	30×
4 roky	1×
5 let	-
2. Podle kterého dílu se právě učíte?	
Sprechen Sie Deutsch 1	47×

Sprechen Sie Deutsch 2	13×		
Sprechen Sie Deutsch 3	-		
Sprechen Sie Deutsch 4	-		
3. Jak se Vám líbí učebnice Sprechen Sie Deutsch?			
	CELKEM	DÍVKY	CHLAPCI
Líbí se mi, protože je jiná než ostatní.	7×	6×	1×
Líbí se mi její struktura a přehlednost.	39×	27×	12×
Nelíbí se mi, protože neobsahuje zajímavá témata.	9×	9×	-
Vůbec se mi nelíbí, rád bych používal/a jinou učebnici.	5×	4×	1×
4. Jak hodnotíte témata v učebnici Sprechen Sie Deutsch ?			
	CELKEM	DÍVKY	CHLAPCI
zajímavá, poučná a spojená s praxí	25×	20×	5×
náhodně vybraná, aby se pouze hodila k probrání potřebné slovní zásoby	34×	32×	2×
zvolila bych jiná témata uvedte jaká:	1×	-	1×
5. Jak se Vám líbí zvolené ilustrace? Změnili, zvolili byste jiné obrázky? (fotky, plakáty, kreslené obrázky) Pokud ano, zdůvodněte svůj názor!			
ano, ale lepší by byly př. fotografie			3×
ano, zvolil/a bych více obrázků			9×
ne			7×
ano, nepřijdou mi pěkně namalované			1×
zvolené ilustrace jsou k tématu, přesné, ale nakreslil/a bych je lépe			2×
ano, líbí se mi			24×
moc ne, zvolil/a bych jiné obrázky a přidal/a bych jich více			2×

nelíbí, jsou zastaralé a nemoderní, zvolil/a bych aktuálnější fotky, kreslené obrázky						5×
obrázkové postavy by mohly být kresleny v urč. rozhovoru či situaci						3×
nelíbí, obrázky postav jsou moc hrubé						1×
nevnímám je						1×
je mi to jedno						1×
6. Přiřadte věty té osobě (muži nebo ženě), o které si myslíte, že ji v učebnici říká?		ŽENA		MUŽ		
	CELKEM	DÍVKY	CHLAPCI	CELKEM	DÍVKY	CHLAPCI
„Ich hatte ja viel Zeit.“	34×	29×	5×	25×	15×	10×
„Meine Damen und Herren! Ich begrüße Sie herzlich im Hause Klein zu unserer Modenschau.“	18×	11×	7×	41×	33×	8×
„So mein Lieber, habe ich dich also erwischt.“	36×	28×	8×	23×	16×	7×
„Ich arbeite im Garten oder ich bastle am Haus.“	26×	19×	7×	33×	25×	8×
„Aber leider kann ich nicht so gut Ski fahren, das Tempo war einfach zu hoch für mich und ich konnte nicht mehr bremsen.“	29×	18×	11×	30×	26×	4×
„Nun, ich möchte Ihre Frage beantworten: Ich arbeite an einer Hauptschule.“	41×	32×	9×	18×	12×	6×
„Hm, da fällt einem die Wahl aber schwer.“	12×	10×	2×	47×	34×	13×

Schweineschulter auf Rahm, oder sollte ich die Hühnerbrust vorziehen, oder vielleicht eher die Bratente?“						
7. Převažují podle Vás v učebnici Sprechen Sie Deutsch ženy nebo muži?						
	CELKEM	DÍVKY	CHLAPCI			
převažují zde ženy	9×	8×	1×			
převažují zde muži	46×	32×	14×			
nevím	4×	2×	2×			
stejný počet	1×	-	1×			
8. Máte pocit, že jsou ženy v učebnici nějak diskriminovány či utlačovány (např. nadměrným užíváním mužských tvarů)? Jak?						
	CELKEM	DÍVKY	CHLAPCI			
ano	13×	13×	-			
ne	43×	26×	17×			
nevím	3×	-	3×			
9. V jakých rolích vystupují ženy v učebnici Sprechen Sie Deutsch?						
	CELKEM	DÍVKY	CHLAPCI			
lékařka	15×	12×	3×			
kosmetička	10×	7×	3×			
studentka	46×	33×	13×			
vědkyně	3×	2×	1×			
sekretářka	36×	30×	6×			
číšnice/servírka	20×	16×	4×			
prodavačka	41×	33×	8×			

prezidentka	1x	-	1x			
10. V jakých rolích vystupují muži v učebnici Sprechen Sie Deutsch?						
	CELKEM	DÍVKY	CHLAPCI			
moderátor	38x	31x	7x			
muž v domácnosti	5x	4x	1x			
skladatel	19x	16x	3x			
otec/partner	52x	40x	12x			
detektiv	24x	14x	10x			
průvodce	11x	8x	3x			
soudce	10x	6x	4x			
recepční	4x	3x	1x			
11. Přiřaďte danou činnost muži nebo ženě podle toho, kdo ji častěji vykonává?	ŽENA			MUŽ		
	CELKEM	DÍVKY	CHLAPCI	CELKEM	DÍVKY	CHLAPCI
sledování TV	1x	1x	-	59x	42x	17x
sport a adrenalinové aktivity	8x	8x	-	54x	37x	17x
vaření a úklid	60x	43x	17x	-	-	-
odpočinek	13x	8x	5x	48x	36x	12x
nákupy a móda	57x	41x	16x	3x	2x	1x
kultura	46x	34x	12x	15x	10x	5x
práce na zahradě	37x	24x	13x	24x	20x	4x
hra a péče o děti	57x	41x	16x	4x	3x	1x
řízení aut	4x	4x	-	56x	40x	16x

12. Rozhodněte u následujících vět, zda by se dle Vašeho mínění měly uvádět v učebnici:						
	ANO			NE		
	CELKEM	DÍVKY	CHLAPCI	CELKEM	DÍVKY	CHLAPCI
Stejskalovi mají čtyřletého syna Pavlíka, který si rád hraje s kočárkem a panenkami.	24×	17×	7×	35×	26×	9×
Klára se chce stát významnou soudkyní.	43×	31×	12×	16×	12×	4×
Lucie pracuje na své kariéře a Petr je s jejich dcerou na rodičovské dovolené.	32×	22×	10×	27×	21×	6×
Iva by si chtěla podat přihlášku na obor Truhlář, protože miluje práci se dřevem. Ale bojí se, aby se jí spolužáci a spolužačky nesmáli. Asi se poradí s výchovným poradcem.	32×	21×	11×	27×	22×	5×
Ve školách se koná Den otevřených dveří. Hoši si mohou vyzkoušet profesi cukrářek a textilních návrhárek, dívky profesi elektrikáře či IT speciality.	38×	28×	10×	21×	15×	6×
Karel zjistil, že je gay. Bojí se, jak bude reagovat jeho okolí. Má si najít nejdříve informace na internetu a v časopisech, a podle toho pak přizpůsobit své jednání.	29×	20×	9×	30×	23×	7×

ní?						
je mi to jedno	1×	-	1×	1×	-	1×

Kniha *Sprechen Sie Deutsch 2* vznikla v českém nakladatelství Polyglot. V této knize se silně odrážejí veškeré genderové stereotypy. Hlavním problémem je nadměrné užívání generického maskulina a převaha mužského pohlaví jak v textech, tak ve zvolených ilustracích. Studující však na obrázky reagují kladně, pouze by jich zvolili větší množství.

Učebnice je studenty/kami hodnocena převážně kladně. 39 osobám z 60 se líbí její struktura a přehlednost, zvolená témata však hodnotí jako náhodně vybraná, aby se pouze hodila k probrání potřebné slovní zásoby.

U otázky č. 6 mají dotazovaní/é rozhodnout, kterou z vět vyřknula žena a kterou muž. V odpovědích se odráží zažitě předsudky o genderových rolích. V následující tabulce jsou uvedeny jednotlivé věty, včetně jejich autora/ky, a hodnocení ze strany studujících.

VÝROK	AUTOR/KA VÝROKU	HODNOCENÍ
„ <i>Ich hatte ja viel Zeit.</i> “	žena	Nejvíce reakcí (29×) je ze strany dívek, které přidělují tuto větu ženě.
„ <i>Meine Damen und Herren! Ich begrüße Sie herzlich im Hause Klein zu unserer Mo- denschau.</i> “	muž	33× se objevuje názor, že danou větu vyřkl muž. Respondentky si nejčastěji představují muže jako moderátora nějaké akce. A tento výrok jen potvrzuje pravidlo.
„ <i>So mein Lieber, habe ich dich also erwischt.</i> “	muž	Dívky hodnotí tuto větu jako typicky ženskou. Možná je k tomu vede úvodní oslovení: „ <i>So mein Lieber,...</i> “ či jeden z předsudků, že matka většinou dopadne dítě při nějaké nekalé činnosti.
„ <i>Ich arbeite im Garten oder ich bastle am Haus.</i> “	muž	25 z celkových 33 se domnívá, že větu prosl muž. Studentky tak nejspíš situaci hodnotí podle toho, že práce na zahradě, kutilství na domě bývá připisováno mužům. Je to jedna z genderových rolí muže.

„Aber leider kann ich nicht so gut Ski fahren, das Tempo war einfach zu hoch für mich und ich konnte nicht mehr bremsen.“	žena	Dívky přisuzují tuto větu mužům, neboť s těmi jsou mnohdy spojovány sportovní a adrenalinové aktivity. Stejný výsledek lze dále zpozorovat u otázky č. 11.
„Nun, ich möchte Ihre Frage beantworten: Ich arbeite an einer Hauptschule.“	muž	Odpověď je zřejmě hodnocena dle vlastní zkušenosti, neboť ve školství stále převažují ženy jako učitelky. Obraz muže jako učitele jim možná nepřijde tak běžný, a tudíž automaticky volí opačnou variantu, tj. ženu.
„Hm, da fällt einem die Wahl aber schwer. Schweineschulter auf Rahm, oder sollte ich die Hühnerbrust vorziehen, oder vielleicht eher die Bratente?“	žena	I přesto, že je nerozhodnost často přiřazována ženám, názory studentů/tek hovoří jinak. 34 dívek hodnotí větu jako mužskou. Možná je tomu tak podle výběru jídla danou osobou.

Otázka č. 9 a 10 se věnuje zobrazení žen a mužů v určité specifické roli. Podle dívek vystupují v knize ženy nejčastěji jako *studentky, sekretářky, lékařky a číšnice/servírky*. Jedná se o samé podřadnější role, povolání *lékařky* na základě analýzy se v učebnici tolik nevyskytuje, je možné se více setkat s mužským tvarem *lékař*. Podle chlapců ženy studují či se živí jako prodavačky. Jeden z dotázaných přiřazuje ženě i roli prezidentky, pro kterou však autoři/ky v celé učebnici nenašli místo.

Otázka č. 11 se nejvíce odráží typické genderové role obou pohlaví, a to na základě odpovědí studentů a studentek. Ženy se nejvíce věnují *vaření a úklidu, nákupům a módě, kultuře, práci na zahradě, hře a péči o dítě*. Ani jeden z dotázaných nepřipisuje *vaření a úklid* mužům, ačkoli se ve společnosti objevuje čím dál tím více profesionálních kuchařů. Z televizních pořadů lze uvést např. Emanuela Ridi⁵⁷, Zdeňka Pohlreicha⁵⁸, Ivana Vodochodského⁵⁹. Je tedy zarážející, že i přes tento mediální tlak, zůstávají tyto činnosti výhradními pracemi žen. Muži dle výzkumu více sportují a vyhledávají adrenalinové aktivity, najdou si čas i na odpočinek a řízení aut.

⁵⁷<http://www.italemvkuchyni.cz/>, (22. 11. 2011).

⁵⁸<http://www.zdenekpohlreich.cz/>, (22. 11. 20011).

⁵⁹<http://tescoma.nova.cz/clanek/novinky/ivan-vodochodsky.html>, (22. 11. 2011).

V otázce č. 12 mají studenti/ky rozhodnout, které z daných vět by měly být zařazeny do učebnice. Dle výsledků lze říci, že by zařazeny mohly být všechny. Přesto některým je věnována větší pozornost. Výhradní právo zcela jistě patří větám:

- *Klára se chce stát významnou soudkyní.*
- *Ve školách se koná Den otevřených dveří. Hoši si mohou vyzkoušet profesi cukrářek a textilních návrhárek, dívky profesi elektrikáře či IT specialisty.*

Dané ukázky nejvíce vypovídají o uplatnění mužů a žen na pracovním trhu. Ženám by neměla být upřena možnost vykonávat i profese, které jsou tradičně připisovány mužům. To samozřejmě platí i naopak.

Dnešní generace je otevřenější tématům jako rovné postavení mužů a žen na pracovišti, homosexualita, rovnost pohlaví při výchově a péči o dítě.

3.5.2 Genderový průzkum

Dotazník byl předložen 32 osobám a zakládá se na asociativním způsobu myšlení. Základem pro zodpovězení daných otázek byla první věc, která dotyčné ihned napadne. Průzkumu se zúčastnili jedinci různých věkových skupin, a to od 20 do 80 let. Výsledky dopadly jednoznačně:

- žena je nejčastěji líčena jako matka, lidská bytost či symbol krásy
- podle dotázaných osob bývají ženy také častěji diskriminovány než muži
- v reklamě převažuje opět ženské pohlaví, mnohdy propagující výrobky, které mu předem určuje jeho genderová role – např. *hygienické a čisticí prostředky*

VĚKOVÁ SKUPINA

VĚK	ŽENY	MUŽI
20 – 30	12×	3×
31 – 40	5×	4×
41 – 50	3×	-
51 – 60	1×	2×
61 – 80	1×	1×

VYHODNOCENÍ JEDNOTLIVÝCH OTÁZEK

1) Co prvního Vás napadne, když se řekne „ŽENA“?

ODPOVĚĎ	CELKEM	ŽENY	MUŽI
matka	8×	6×	2×
lidská bytost	4×	2×	2×
krása	4×	3×	1×

Slovo *žena* nejčastěji vyvolává obraz matky, neboť je první a dá se říci nejdůležitější osobou v životě jedince. Vytvoření vztahu mezi matkou a dítětem je základním kamenem ve vývoji osobnosti. Podíl otce na výchově je avšak též velice důležitý, neboť potomek by měl cítit oporu v obou rodičích a určitou harmonii v jejich domácnosti (viz ot. č. 3).⁶⁰

Další nejčastější odpovědi byla *žena* jako lidská bytost a symbol krásy. Krásou ženy se zabývali již dávní myslitelé a filozofové, ve středověku byla společnost ovlivněna křesťanstvím, a proto krásné bylo vše, co bylo vytvořeno Bohem. V každé době byl kult přitažlivé ženy viděn jinak. V renesanci musely zaoblené tvary těla, širokou pánev, neboť to bylo znakem krásy a plodnosti. Baroko dávalo přednost boubelkám. Byla zde představa, že boubelatá žena bude zdravá a fertilní. V současnosti je na krásu pohlíženo z opačné strany, tloušťka je považována za nemoderní, špatnou, svět má být plný štíhlých dívek, bohužel jsou zde patrné znaky anorexie, hladovění a dalších poruch příjmu potravy.⁶¹ Téma krásy žen se objevuje také v mnoha citátech, např.

- *Richard Dehmel: Krása je intelligence ženy, která se vyrovná univerzitnímu vzdělání.*
- *G. Lichtenberg: Krásné ženy se dnes započítávají k talentu svých mužů.*
- *René Descartes: Žena netouží ani tak po kráse, ale potom, aby se líbila.*
- *Schiller: Největší ze všech statků je krása ženy.*⁶²

Dalšími odpověďmi byly manželka (3×), sex (3×), něžné pohlaví (3×), elegance (3×), dospělost (2×), opačné pohlaví (2×), trpělivost (1×), můj protějšek (1×), květina (1×), láska (1×), přítelkyně (1×), rodina (1×), příjemná vůně parfému (1×), dívka (1×),

⁶⁰<http://www.help24.cz/index.php?page=clanky&view=rany-vztah-matky-s-ditetem>, (21. 11. 2011).

⁶¹<http://www.jakbyty.cz/historie-krasy>, (22. 11. 2011).

⁶²<http://pitivevna.cz/citaty/zena/?str=3>, (22. 11. 2011).

dlouhé vlasy (1×), já (1×), moudrost (1×), starosti (1×), velké srdce (1×), Eva (1×), paní učitelka (1×), muž (1×), hlava rodiny (1×).

2) Jaká by podle Vás měla být žena dnes? Změnil se život žen v posledních 50 letech? (např. *styl, vzhled, vlastnosti apod.*)

ODPOVĚĎ	CELKEM	ŽENY	MUŽI
změna - ano	28×	20×	8×
vzhled	13×	10×	3×
samostatnost	12×	8×	4×

Žena u dotázaných prý podlela za posledních 50 let velké změně. Více dbá o svůj zevnějšek a je samostatnější.

Důležité byly však i další faktory: emancipace (7×), kariéra (7×), nezávislost (5×), sebevědomí (5×), pracovitost (4×), ztráta ženství (3×) – spojená často s odpovědí přiblížení se mužům (2×), spojení kariéry a rodiny (3×), rovné postavení ve společnosti (2×), rozdělené role (2×), rovnoprávnost (2×), vzdělání (2×), ponechání ženských vlastností (2×), bez stresu (2×), kompromis ve vztahu (1×), ženské hnutí (1×), dát muži prostor (1×), příklad dětem (1×), pracovní pozice (1×), ponižování (1×), zvládání stresu (1×), inteligence (1×), lehčí život (1×), průbojnost (1×), protipól a doplněk muže (1×).

3) Co se vám vybaví, když se řekne „MUŽ“?

ODPOVĚĎ	CELKEM	ŽENY	MUŽI
živitel rodiny	7×	5×	2×
otec	4×	2×	2×
síla	4×	4×	-

Nejčastějšími odpověďmi byl *muž* jako živitel rodiny, otec a symbol síly. Opmenuty nebyly ani názvy jako hlava rodiny (3×), kamarád (2×), já (2×), opora (2×), manžel (2×), pracovitost (2×), dominance (2×), muž (2×), děda (1×), pán světa (1×), hračka (1×), kolega (1×), sok (1×), samec (1×), pohledný chlap (1×), pohlaví (1×),

Ezop (1×), svalovec (1×), šéf (1×), ochránce (1×), žena (1×), pudovost (1×), ješitnost (1×), nevím (1×).

Z toho vyplývá, že *muž* je spojován se zažitými genderovými rolemi a předsudky. Odpovědi jsou pouhými reakcemi na tradiční role – *žena jako hospodyňka, která se stará o domácnost a o děti, vždy milá, usměvavá, dobrá kuchařka, zajímá se o domácí práce X muž jako ochránce ženy a její rádce, hlava a živitel rodiny.*⁶³

4) Jaký by podle Vás měl být muž v dnešní době? Změnil se život mužů v posledních 50 letech? (např. *styl, vzhled, vlastnosti apod.*)

ODPOVĚĎ	CELKEM	ŽENY	MUŽI
změna – ano	17×	11×	6×
větší péče o vzhled	9×	7×	2×
pomoc	8×	8×	-
pracovitost	7×	4×	3×
odpovědnost	5×	4×	1×
ochránce rodiny	5×	4×	1×
zženštilost	5×	5×	-

K velké změně došlo i na straně mužského pohlaví. Věnuje větší péči svému vzhledu, je pracovitější, odpovědnější, ale i zženštilější, snaží se pomáhat své partnerce/partnerovi. Jediná představa, která zůstala zachována, je muž jako ochránce rodiny.

Dále se zde objevují názory, že se muži věnují domácím pracím (4×), jsou větší gentlemani (4×), méně nadřazení (3×), slušní a etičtí (3×), podléhající módním trendům (3×), naopak se najdou i typy, kteří nedbají nadměrně o svůj vzhled (2×). Jsou spolehliví (2×), přísní (1×), normální (1×), samostatní (1×), rozmrzelí (1×), cílevědomí (1×), inteligentní (1×) se smyslem pro humor (1×), rozhodní (1×), nezávislí (1×), úspěšní (1×), vstřícní a upřímní (1×). Mají prý lehčí život (1×), spojený s možností poznávat

⁶³www.genderstudies.cz/download/Gender_a_marketing.ppt, (22. 11. 2011).

svět (1×). Jsou dobrými učiteli (1×), řešiteli problémů (1×), dobrými otci i manžely (1×).

Vzrostla důvěra mužů v ženskou schopnost pracovat a přinášet domů peníze. Muži začali k ženám chovat větší úctu. To ovšem neznamená, že by tento postoj zaujali všichni. Dosud existují muži, pro něž je určující fyzický zjev a zájem, který v nich žena dokáže vzbudit. Pro ně je tu žena jen pro to jedno.⁶⁴

5) Znáte nějaké pořekadlo, přísloví, vtip apod., který se týká žen? Jaký? Uveďte alespoň 3 příklady.

ODPOVĚĎ	CELKEM	ŽENY	MUŽI
3 příklady	13×	10×	3×
1 příklad	9×	6×	3×

Autorka uvádí některé vtipy, citáty, přísloví o ženách od respondentů/tek:

- *Proč má žena větší IQ než kůň? Aby při vytírání schodů nevyčila kýbl.*
- *Žena je něžnější než květ, ale tvrdší než kámen.*
- *Nejnovější sociologické průzkumy potvrdily, že nejoblíbenější fantazií ženy, jsou dva muži najednou. Jeden vaří a druhý uklízí...*
- *Dobrá hospodyňka i pro pířko přes plot skočí.*
- *Za vším hledej ženu.*
- *Víte, jak se říká blondýnce na univerzitě? Návštěva.*
- *Jaká matka, taková dcera.*

6) Znáte nějaké pořekadlo, přísloví, vtip apod., který se týká mužů? Jaký? Uveďte alespoň 3 příklady.

ODPOVĚĎ	CELKEM	ŽENY	MUŽI
3 příklady	11×	8×	3×
nepamatuji si je	7×	6×	1×

⁶⁴<http://www.zaria.cz/clanek/psychologie/revolucni-zmeny-v-zivote-zen/16640/zmena-vztahu-mezipohlavimi/16641>, (22. 11. 2011).

Jako příklad jsou uvedeny některé vtipy, citáty, přísloví o mužích od respondentů/tek:

- *Muž je hlava rodiny, žena krkem, která tou hlavou hýbe.*
- *Policajt vyzve mladou slečnu k tanci a ptá se jí: „Slečno, vy si taky myslíte, že jsou policajti blbý?“ „Ne, ale na hymnu jsem ještě netancovala...”*
- *Věrný přítel je medicinou duše. (latinské přísloví)*
- *Co má společného muž a reklama? Nikdy nemůžete věřit jedinému jejich slovu.*
- *Muž neumí přežít tolik utrpení, kolik dokáže přežít žena.*
- *Chlapec se stává mužem tehdy, když obejde kaluž místo toho aby ji přeskočil.*

7) Máte pocit, že jsou ženy diskriminovány? V jaké oblasti, situaci – uveďte a zdůvodněte svou odpověď.

ODPOVĚĎ	CELKEM	ŽENY	MUŽI
diskriminace – ano	23×	18×	5×
pracovní pozice	11×	8×	3×
mzdové ohodnocení	9×	8×	1×
děti mateřská dovolená	6×	6×	-

Veřejnost se domnívá, že diskriminace se v naší společnosti týká spíše žen než jejich mužských protějšků. Nejvíce se jich dotýká v pracovní oblasti, žádosti o zaměstnání, mzdovém ohodnocení a také při čerpání mateřské dovolené, či vizi mít někdy v budoucnu potomka.

Dále lze nalézt diskriminaci v oblasti státní správy, managementu a parlamentu (2×), důvodem může být věk (3×), povinné ručení (1×), podceňování a ponižování osobnosti (1×). Lidé vidí diskriminaci všude, ve všech oblastech (3×).

Oblasti, ve kterých ženy nemohou pracovat, se stále zužují. Pravda, jsou určité profese, kde nenarazíte na ženu tak často jako na muže: technické oblasti či obory, které vyžadují hodně tělesné síly. Má se za to, že jsou však i určité pracovní oblasti, do kterých se hodí spíše ženy než muži. Obecně vzato všude tam, kde je zapotřebí hodně trpělivosti, chápavosti a empatie, což je typické pro profese, kde je pracovník ve styku se

zákazníky. Problém nastává v těch zaměstnáních, která mohou muži i ženy vykonávat stejně úspěšně. Nadále platí, že když jde o případné zvýšení platu, kariérní postup, možnost dalšího odborného růstu mezi dvěma stejně schopnými osobami různého pohlaví, vyberou si zaměstnavatelé většinou muže na úkor ženy.⁶⁵

8) Máte pocit, že jsou diskriminováni muži? V jaké oblasti, situaci – uveďte a zdůvodněte svou odpověď.

ODPOVĚĎ	CELKEM	ŽENY	MUŽI
diskriminace – ne	18×	13×	5×
diskriminace – ano	7×	4×	3×
muž → rozvod, péče o dítě	6×	3×	3×

Podle dotázaných diskriminováni muži nejsou. 7 lidí z 32 si myslí, že k diskriminaci dochází především při soudních přích, neboť v 90% bývá dítě přednostně svěřováno do péče matky. Dle standardního názoru mnoha soudců 80% mužů předem rezignuje na možnost stát se opatrovníkem dítěte. Mnohdy jsou k tomu donuceni výhružkami svých partnerek, např. neopustí-li a nepřepíše-li byt na ni, nebudou už moci nikdy vidět svého potomka. Soudy by měly brát ohled na zájmy dítěte, na jeho přání a podrobit zkoumání všechny okolnosti. Neřídít se automaticky tradičními postupy.⁶⁶

Diskriminace mužů je však patrná i ve věkové hranici odchodu do důchodu. Bylo již několik návrhů o zrovnoprávnění mužů a žen z hlediska nároku na starobní důchod. Všechny byly ale parlamentem zamítnuty.

Podle zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění (dále jen zdp) je důchodový věk stanoven dle roku narození. Důchodový věk podle §32 zdp činí např. u pojištěnců narozených před rokem 1936:

1. u mužů 60 let
2. u žen
 - a) 53 let, pokud vychovaly alespoň 5 dětí
 - b) 54 let, pokud vychovaly alespoň 3 nebo 4 děti

⁶⁵<http://www.zaria.cz/clanek/psychologie/revolucni-zmeny-v-zivote-zen/16640/zmena-vztahu-mezipohlavimi/16641>, (22. 11. 2011).

⁶⁶<http://www.profipravnik.cz/p/svereni-ditete-do-pece-otce-proc-maji-otcove-na-deti-smulu-373.html>, (22. 11. 2011).

- c) 55 let, pokud vychovaly alespoň 2 děti
- d) 56 let (pokud vychovaly alespoň 1 dítě)
- e) 57 let⁶⁷

Zákon nebere v úvahu možnost, že vychovávajícím může být otec. Dochází zde tak k znevýhodňování mužů z hlediska věku a pohlaví.

- 9) Myslíte si, že i v dnešní době platí, že muž má být hlava rodiny, vydělávat peníze a žena má pečovat o děti? Proč?

ODPOVĚĎ	CELKEM	ŽENY	MUŽI
hlava, živitel rodiny - ano	5×	5×	-
žena → péče o děti – možná	2×	-	2×
rovnováha, dohoda	22×	16×	6×

Velké množství lidí se domnívá, že zažité role mužů jako živitelů rodiny a žen jako pečovatelek o dítě by měly být považovány za překonané. Základ vidí v rovnováze a dohodě partnerů.

- 10) Převažují v reklamách ženy nebo muži? Je jejich počet, výskyt vyrovnaný? Zdůvodněte svou odpověď a uveďte příklad.

ODPOVĚĎ	CELKEM	ŽENY	MUŽI
převaha žen	18×	13×	6×
vzhled	8×	7×	1×
nákupy a móda	4×	2×	2×

Reklama je prý více záležitostí ženské populace, pozornost je věnována vzhledu, atraktivnosti, nákupům a módní oblasti. Dalšími argumenty bylo zaměření na praktičnost (3×), sexismus (3×), kosmetiku (3×) a něžné pohlaví (1×). Pouze 7 osob z 32 spatřuje rovnováhu ve volbě mužských a ženských reklam.

⁶⁷<http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/davky/starobni-duchody.htm>, (22. 11. 2011).

Ženy jsou v reklamách často dekorativní, okrasné objekty, které příjemně dotvářejí atmosféru obrazu. S tím souvisí i velmi používaný postup tzv. fragmentace ženského těla, kdy je žena záměrně „rozkouskována“ na jednotlivé části. Tento postup se využívá jak k zaujetí adresátů-mužů, kdy je zobrazována krása a erotično jednotlivých částí ženského těla, což ale ženu devaluje na neplnohodnotnou bytost sloužící jen k uspokojení mužova libida, tak ale i k zaujetí adresátek-žen, které jsou tímto způsobem inzerenty povzbuzovány ke koupi jednotlivých kosmetických (tzv. beauty) produktu, zaměřených ke zkrášlování vyobrazených částí jejich (jinak nedokonalého) těla. Tímto způsobem se inzerenti snaží ženám namluvit, že se mohou stát kousek po kousku dokonalými.⁶⁸

11) Uveďte „typicky ženskou“ a „typicky mužskou“ reklamu?

ODPOVĚĎ	CELKEM	ŽENY	MUŽI
typicky ženská reklama			
hygienické potřeby	17×	14×	3×
kosmetika	10×	5×	5×
typicky mužská reklama			
alkohol	11×	9×	2×
auta	13×	8×	5×

Jak je patrné z tabulky, mezi typicky ženské reklamy se řadí především propagace dámských hygienických potřeb a kosmetiky. Ženy dále prý nejčastěji nabízejí čisticí prostředky (6×). Pozornosti neuniknou ani diety a dietní plány (2×), recepty (1×), rady o péči o dítě (1×) a již zmiňovaná móda (1×)

Naopak muži většinou propagují alkohol (11×) – např. *pivo Krušovice, Pardál; Fernet Stock; vodka Amundsen* apod., dále pak automobily (13×) – např. *Volvo V60* (znak *Volva* na konci je shodný se symbolem mužství), *Fiat 500* – a také věci osobní potřeby (8×) – např. *holící strojek Mach 3; balzám po holení Nivea for men* atd.

⁶⁸http://tucnak.fsv.cuni.cz/~hajek/prace/bc/duskova_prace.pdf, s. 8-9, (22. 11. 2011).

12) Vnímáte v tištěných a mluvených médiích (knihách, tisku, propagačních materiálech, TV a rozhlase) výskyt či převahu tzv. *generického maskulina*?

Generické maskulinum = souhrnné označení mužů a žen, kdy mužský rod v sobě zahrnuje i pohlaví ženské, např. „Vážení žáci, ...“ → místo: „Vážení žáci a vážené žačky, ...“

ODPOVĚĎ	CELKEM	ŽENY	MUŽI
ano, vnímám	10×	10×	-
ne, nevnímám	19×	10×	9×

13) Zavedli byste uvádění obou rodů v textech, médiích apod.? Zdůvodněte svou odpověď.

ODPOVĚĎ	CELKEM	ŽENY	MUŽI
ano, zavedla bych oba rody	7×	5×	2×
ne, není důvod	23×	15×	8×

Pouze 7 respondentů/tek by upřednostnilo užívání obou rodů v každodenní komunikaci. Měla by po nich být zdůrazněna rovnocennost mezi pohlavími a také zdůraznění ženského elementu, který je v současnosti ve společnosti dosti opomíjen či zahrnován pod mužská pojmenování.

Naopak 23 osob vidí v odstranění generického maskulina pouze negativa. Text se stane zdlouhavým (2×), nepřirozeným (2×) a nepřehledným (1×). Daný krok někteří nehodnotí také jako zásadní problém (2×) společnosti a považují ho za zbytečný (3×). Generické maskulinum je v jazyce tak zakořeněno, že jakýkoli zásah proti „tradicí“ je považován za zbytečný (3×) a nemoderní (1×).

14) Najděte leták, článek, obrázek, který podle Vás zobrazuje muže v nadřazeném postavení vůči ženám, ženu v podřízené roli, sexistickou tematiku. Přiložte k formuláři. (internet – zkopírujte text, obrázek, připojte celou zdrojovou adresu a datum)

př. <http://www.novinky.cz/zena/vztahy-a-sex/246383-sexisticke-chovani-predavaji-potomkum-hlavne-matky.html>, (12. 10. 2011).

<http://www.nasepenize.cz/sexisticka-prasatecka-aneb-nejvic-sexisticke-reklamy-8067>, (20. 10. 2011).

<http://www.google.cz/search?q=che+men's+magazine&hl=cs&biw=1280&bih=852&prmd=imvns&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ei=VZyVTrHyNMiV8QO6mej5Bg&sqi=2&ved=0CEMQsAQ>, (13. 10. 2011).

15) Kolik je ve Vašem zaměstnání žen a kolik mužů? Převaha žen X převaha mužů?
Proč tomu tak podle vás je? + Uveďte svou profesi a zaměstnavatele.

ODPOVĚĎ	CELKEM	ŽENY	MUŽI
převaha žen	10×	8×	2×
převaha mužů	12×	6×	6×
rovnost pohlaví	5×	3×	2×

Zaměstnání žen je následující:

učitelka na gymnáziu, uklízečka ve školství, asistentka právní firmy, účetní, fyzička v nemocnici, vedoucí prodeje, administrativní pracovnice, sekretářka, zahradnice, recepční

Je patrné, že kromě vedoucí prodeje a fyzičky v nemocnici, obsazují ženy podřadnější místa, s nižším finančním ohodnocením a prestiží.

Zaměstnání mužů jsou následující:

IT specialista, učitel v dílnách na SPŠ

Rovnost pohlaví je v oblasti:

strojírenství, energetika, keramický průmysl, exportní oddělení

Zvláštní skupinu tvoří:

živnostnice a živnostníci, důchodkyně a důchodci, nezaměstnaní

3.5.3 Vyhodnocení dotazníků

Dotazníky zachycují hodnocení studujících, pracujících s učebnicí *Sprechen Sie Deutsch 2* a mínění veřejnosti. V mnoha případech lze pozorovat shodné názory na vnímání postavení mužů a žen ve společnosti. Je patrné, že pohled na genderové role se u člověka vyvíjí již od raného dětství až do jeho dospělosti.

Společnost přisuzuje jednotlivým pohlavím určitou roli, se kterou by se měla identifikovat. Ženy vystupují jako matky, babičky, hospodyně. Jsou předurčeny k výchově dětí a péči o domácnost. Muži jsou živiteli rodiny, otci, dobrými syny. Jejich úkolem je zajistit rodinu, vyřešit technické problémy související s domácností a mohou se věnovat svým zálibám.

Není důležitý věk respondentů, kterým byl dotazník předložen. Výsledky vždy ukazují, že pohled na postavení mužů a žen ve společnosti je v zásadě stejný. Cílem dotazníku mělo být poukázání na genderové stereotypy, které jsou ve společnosti pevně zakořeněny, a pokus o rovnoprávnost mezi jednotlivými pohlavími.

4. GENDEROVÁ ANALÝZA UČEBNICE DIALOG BERUF 1

4.1 Obecné informace

Titel: Dialog Beruf 1

DEUTSCH ALS FREMDSPRACHE FÜR DIE GRUNDSTUFE

Autoren: Dr. Norbert Becker, Dr. Jörg Braunert, K. Heinz Eisfeld

Verlag: Max Hueber Verlag, 2. Auflage 2000

ISBN 3-19-001590-2

4.1.1 Úvod

Učebnice Dialog Beruf 1 podléhá pravidlům reformy pravopisu, platné od 1. srpna 1998. Výjimku tvoří pouze umělecké, filozofické texty a zákonem dané knihy. Je určena všem, kteří absolvovali alespoň 150 hodin němčiny. Tento svazek má studentce/tovi se pomoci s rozšířením její/jeho dosavadní slovní zásoby a vylepšit mluvní projev, který je potřebný na pracovišti. Zároveň slouží společně s dalšími svazky k přípravě na nejrůznější zkoušky:

Grundstufe 1	Dialog Beruf <i>Starter</i>
Grundstufe 2	Dialog Beruf 1
Grundstufe 3	Dialog Beruf 2 (ZDaF)
Mittelstufe	Dialog Beruf 3 (ZDfB)

ZDaF = Zertifikat Deutsch als Fremdsprache

ZDfB = Zertifikat Deutsch für den Beruf

Kniha Dialog Beruf je přínosná také tím, že nabízí:

- 1) spojení teorie s praxí
- 2) transparentnost
- 3) orientaci na studentku/ta
- 4) úplnost

Spojení s praxí

Knihy Dialog Beruf vznikla na základě praxe, vycházející z učiva v Carl Duisberg Centren (CDC) a z německých lidových vysokých škol. Za základ učení je považována analýza plynoucí z potřeb studujících, které jsou důležité v komunikaci v oblasti německého podnikání.

Transparentnost

Všechny lekce mají přehlednou strukturu. Začínají ilustrovanou úvodní stranou a končí stranou s potřebným materiálem k rozšíření slovní zásoby. Hlavní část je rozdělena do 5 bloků, které jsou situovány na dvojstraně. Každý blok může být vypracován v jedné uzavřené učební jednotce, která odpovídá 90 minutám. V příloze pak lze nalézt přehled gramatiky s příkladovými větami a slovníček s odkazem na jednotlivé stránky učebnice.

Orientace na studentku/ta

Student/ka není divákem/-čkou, nýbrž se sám podílí na projevu. Tam, kde to umožňují podmínky, by mělo ve třídě vzniknout určité fiktivní pracoviště. Jako ve skutečném pracovním nasazení lidé zpracovávají řečnické i věcné problémy (hledají řešení na problémy) a i zde pracují v týmu.

Úplnost

Učebnice je doplněna pracovním sešitem, který je úzce spojen s lekcemi, bloky a cvičeními z učebnice (srov. vyuč. plány v příručce pro učitele) a je vhodný především pro samostatnou práci. Audiočást na kazetách nebo CD obsahuje rozmanité texty k poslechu a cvičení určené ke konverzaci. Také ty mohou být při tréninku před nebo po vyučování použity.

Při tvorbě této nové učebnice autorům pomáhala spousta firem a institucí. Nakladatelství a autoři děkují za rada, dokumenty a povolení k dotisku firmám Adam Opel, Carl Duisberg Centren gGmbH, AEG, BASF, Deutsche Telekom, Liebherr, Saalfrank, Seminarpool, Siemens a muzeu Rüsselheim jakožto také Průmyslové a obchodní komoře Hochrhein-Bodensee.

4.1.2 Obsah

Učebnice se skládá z 10 lekcí:

Lekce	Téma	Strana
1	Sich vorstellen, Kollegen kennen lernen, Beruf, Stelle	7-18
2	Arbeiten in Deutschland: Deutschlernen, Bewerbung, Vorstellung	19-30
3	Büroalltag: Verständigung, Zusammenarbeit, Zwischenfälle	31-42
4	Termine und Tätigkeiten planen, abstimmen und vereinbaren	43-54
5	Aus dem Leben von Unternehmen und Mitarbeitern	55-66
6	Neu im Betrieb	67-78
7	Mit Geräten arbeiten	79-90
8	Bürokommunikation	91-102
9	Berufliche Fortbildung: Kurse und Seminare	103-114
10	Informationen über Unternehmen und Produkt	115-126

Přílohy se dělí na části:

- přehled gramatiky
- slovníček

4.2 Slovní zásoba

LEKCE	TVAR V ŽENSKÉM RODĚ (die, eine)	ČETNOST	TVAR V MUŽSKÉM RODĚ (der, ein)	ČETNOST
L1	Designerin (9)	1×	Kaufmann (9)	1×
	Sachbearbeiterin (9, 17)	4×	Arzt (9, 17)	2×
	Prokuristin (9)	1×	Sachbearbeiter (9)	1×

	Schulleiterin (9)	1×	Betriebswirt (9)	1×
	Grafikerin (9)	1×	Kollege (10, 17)	4×
	Sekretärin (9)	1×	Kundendienst (11)	2×
	Chemielaborantin (9)	1×	Leiter (11)	1×
	Entwicklungsingenieurin (9)	1×	Dozent (13)	1×
	Kollegin (10)	1×	Elektriker (13)	1×
	Assistentin (11)	2×	Pförtner (13)	1×
	Telefonistin (13)	2×	Ausfahrer (13)	1×
	Aushilfssekretärin (13)	1×	Verkäufer (13)	1×
	Betriebskindergärtnerin (13)	1×	Gärtner (13)	1×
	Finanzbuchhalterin (13)	1×	Patienten (13)	1×
	Empfangssekretärin (13)	1×	Gästen (13, 16)	3×
			Kunden (13)	1×
L2	Schneiderin (19, 28)	2×	Reiseleiter (19, 25)	5×
	Au-pair (19, 28)	2×	Individualist (19, 25)	2×
	Trainee (19, 28)	2×	Automechaniker (19, 25)	2×
	Werbedesignerin (19, 28)	2×	Spezialist (19, 25)	2×
	Mitarbeiterin (21)	1×	Fachleute (19)	1×
	Staatsbürgerin (22)	1×	Meister (19)	1×
	Kommunikationsdesignerin (22)	1×	Techniker (19)	1×
	Bewerbin (23)	1×	Teilnehmer (19)	1×
	Sekretärin (26)	1×	Arbeitnehmer (19, 22)	3×
			Direktor (19, 23)	2×
			Chef (19, 22, 23)	4×
			Praktikant (19)	1×
			Kraftfahrer (19, 28)	2×

			Kaufmann (21)	1×
			Mitarbeiter (21, 30)	2×
			Bürger (22)	5×
			EU-Bürger (22, 23)	2×
			Nicht-EU-Bürger (22)	1×
			Leiter (23, 28)	2×
			Kollegen (24, 25, 30)	3×
			Gesprächspartner (26, 27)	5×
			Firmenmitarbeiter (27)	2×
			Bautechniker (28)	1×
			Einkäufer (28)	1×
			Nachbar (28)	1×
			Karriereleiter (30)	1×
			Arbeitgeber (30)	1×
			Opel-Personalreferenten (30)	2×
			Abteilungsleiter (30)	1×
L3	Sekretärin (39)	1×	Besucher (31)	1×
	Diplomkauffrau (42)	1×	Fahrer (35)	1×
			Kollege (35)	2×
			Direktor (37)	1×
			Mitarbeiter (38, 39)	2×
			Absender (39)	1×
			Empfänger (39)	1×
			Hausmeister (40)	3×
			Pförtner (40)	1×

			Fahrer (40)	7×
			Einzelhandelskaufmann (42)	1×
			Kaufmann (42)	1×
			Geschäftsmann (42)	1×
			Abteilungsleiter (42)	1×
			Prokurist (42)	1×
			Geschäftspartner (42)	1×
L4	Objektberaterin (44, 45)	2×	Einwohner (44)	1×
	Verkäuferin (48, 50)	3×	Anbieter (45)	1×
	Auszubildende (50)	1×	Anrufer (45)	5×
	Bewerbin (50)	1×	Kollege (45)	3×
	Kellnerin (53)	1×	Veranstaltungsleiter (45)	1×
			Anrufbeantworter (46, 50, 51)	9×
			Finanzprüfer (48)	1×
			Zahnarzt (49)	1×
			Vertreter (50)	1×
			Abteilungsleiter (50)	1×
			Verkäufer (50)	1×
			Lehrling (50)	1×
			alle Betriebsangehörigen (51)	1×
			Ehen (54)	2×
			Geburten, Toten, Verletzten, Besucher (54)	1×
			Bundesbürger (54)	2×

L5	Abteilungsdirektorin (56)	1×	Laborchef (56)	1×
	Kollegin (57)	1×	Chemielaborant (56)	1×
	Sekretärin (57, 61)	2×	Laborleiter (56)	1×
	Mitarbeiterinnen (62, 64)	2×	Nachfolger des Versandleiters (56)	1×
			Hauptabteilungsleiter (56)	1×
			Prokurist (56)	1×
			Mitarbeiter (56, 60, 62, 63, 65)	11×
			Versandleiter (56)	1×
			Abteilungsleiter (56, 57, 61)	3×
			Kollegen (57, 64, 65)	7×
			Firmengründer (58)	1×
			Automobilhersteller (58)	2×
			Hersteller (58)	1×
			Werkzeugmacher (60)	2×
			Maschinenbautechniker (60)	1×
			Ingenieur (60)	1×
			Arbeitsgruppenleiter (60)	1×
			Betriebsleiter (60)	1×
			Mitglied der Unternehmensleitung (60)	1×
			Mitglied der Geschäftsführung (60)	1×
			Studenten (61)	1×
			Einwohner (62, 63, 64,	

			65)	5×
			Arbeitgeber (62)	2×
			Naturfreunde (62)	1×
			Segler, Surfer und Angler (62)	1×
			Zuschauern (62)	1×
			Facharbeiter (62)	1×
			Hersteller (62)	1×
			Sportfans (62)	1×
			Zulieferer (62)	1×
			Fachleute (64)	3×
			Geschäftspartner (65)	1×
			Besucher (65)	1×
			Chef (65)	1×
L6	Kollegin (67)	1×	Mitarbeiter (67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 76, 78)	21×
	Leiterin (67)	1×	Pförtner (67, 69, 71, 78)	5×
	Verkäuferin (68)	1×	Meister (67, 69)	2×
	Personalreferentin (69)	1×	Absender (69)	1×
	Bereichsleiterin (70)	1×	Empfänger (69)	1×
	Mitarbeiterin (73)	1×	Entwicklungsingenieur (70, 72)	2×
	Leiterin der Abteilung Planung (74)	2×	Direktor (70, 77)	3×
	Hauptabteilungsleiterin (74)	1×	Besucher (71)	1×
			Kollegen (71, 73)	2×
			Betriebsarzt (72, 74, 75)	3×
			Raucher (74)	1×
			Angestellte (74)	1×

			Bereichs- und Hauptabteilungsleiter (76)	1×
			Betriebsprüfer (76)	1×
			Teilnehmer (77)	1×
			Partner (77)	1×
			Kunde (78)	1×
L7	Sekretärin (80, 81)	2×	Sachbearbeiter (80)	1×
	Abteilungsleiterin (80, 83)	2×	Ausbilder (80)	1×
	Entwicklungsingenieurin (80)	1×	Techniker (80)	1×
	Organisatorin (80)	1×	Kundenberater (80)	1×
	Spezialistin (80)	1×	Kunde (80)	1×
	Systembetreuerin (81)	1×	Gäste (80)	3×
	Gästebetreuerin (81)	1×	Lehrlinge (80, 81)	3×
	MTA(= Medizin-Technische Assistentin) (83)	2×	Redakteur (80)	1×
	Exportkauffrau (83)	1×	Fortbildungsreferent (81)	1×
	Putzfrau (83)	1×	Dozent (81, 83)	4×
			Mitarbeiter (81)	2×
			Ausbildungsleiter (81)	1×
			Anrufbeantworter (82)	1×
			Lagerarbeiter (83)	1×
			Kfz-Mechaniker (83)	1×
			Verwaltungsangestellte	

			(83)	1×
			Kursteilnehmer (84)	1×
L8	∅		Servicetechniker (91)	1×
			Auftraggeber (=Kunde)(92)	1×
			Auftragnehmer (=Lieferant)(92)	1×
			Lieferant (92, 102)	4×
			Kunde (92, 93, 102)	9×
			Kollege (92)	1×
			Angestellte (92)	1×
			Empfänger (93)	1×
			Unterzeichner (93)	1×
			Fahrer (93)	1×
			Mitarbeiter (95)	1×
			Ansprechpartner (96)	1×
			Besucher (97)	1×
			Raucher (99)	1×
			Gäste (101)	5×
			Hotelgast (102)	1×
L9	Fachleiterin (106)	1×	Projektmanager (103)	1×
	Teilnehmerin (111)	1×	Mitarbeiter (103, 105, 111)	3×
			Kollegen (103)	1×
			Kunden (103, 104, 105, 110, 112)	7×
			Partner (105)	1×
			Institutsleiter (106)	1×

			Verwaltungsangestellte (106)	2×
			Hausmeister (106, 110)	7×
			Kursleiter (106, 110, 111, 114)	2×
			Seminarteilnehmer (108)	4×
			Teilnehmer (109, 111, 112)	1×
			Absender (113)	1×
			Empfänger (113)	
L10	∅		Marktführer (116)	1×
			Partner (118, 122, 123)	6×
			Mitarbeiter (118, 122)	4×
			Hersteller (118, 122, 125)	3×
			Süßwarenhersteller (118)	1×
			Anbieter (118)	2×
			Arbeitgeber (118)	1×
			Architekt (120, 121)	5×
			Reporter (120)	1×
			Privatabnehmer (120)	1×
			Firmenkunden (120)	1×
			Familienmitgliedern und Freunden der Firmengründer (120, 124)	2×
			Vertreter (120)	1×
			der 2. Vorsitzende (120)	1×
			Bauträger (120)	1×
			Handwerker (120)	1×

			Mieter (120)	1×
			Kunden (120, 122, 123, 126)	4×
			Fachmann (120)	1×
			Unternehmer (120)	1×
			Geschäftsinhaber (121)	4×
			Firmenvertreter (123)	1×
			Gesprächspartner (123)	1×
			Bauunternehmer (124)	1×
			Gründer (124)	1×
			Baumaschinenhersteller (125)	1×
			Einkäufer (125)	1×
			Gäste (126)	1×
			Kursteilnehmer (126)	1×
			Besucher (126)	1×
			Lehrer (126)	1×
			Gastgeber (126)	1×
			Seminarleiter (126)	1×
			Kollegen (126)	1×
			Autoren von Dialog Beruf (126)	1×

V textu učebnice Dialog Beruf 1 lze nalézt také tvary slov, které zobrazují obě pohlaví jako rovnocenná:

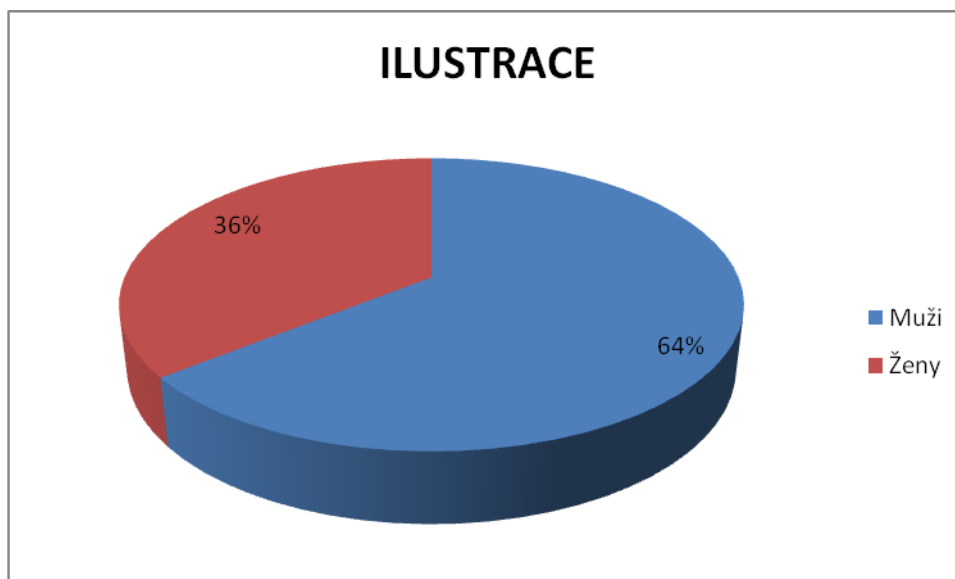
LEKCE	TVAR V OBOU RODECH	ČETNOST VÝSKYTU
L1	Brite, Britin (9)	1×

	(er) unser neuer Kollege, (sie) unsere neue Kollegin (10)	1×
	ein paar neue Mitarbeiter und Mitarbeiterinnen (11)	1×
	Betriebselektriker/in (13)	1×
	Personalsachbearbeiter/in (13)	1×
	Telefonist/in (13)	1×
	Gärtner/in (13)	1×
	Pförtner/in (13)	1×
	Gabelstaplerfahrer/in (13)	1×
	Aushilfssekretär/in (13)	1×
	Ausfahrer/in (13)	1×
L2	„Was kann/soll/muss der Bewerber/die Bewerberin tun?“ (23)	1×
	die Chancen eines Kollegen/einer Kollegin (24)	1×
	neue Mitarbeiterinnen und Mitarbeiter (30)	1×
L3	∅	
L4	„Worin sind Sie (nicht) der/die Größte?“ (46)	1×
L5	Ihren Nachbarn/Ihre Nachbarin (61)	1×
L6	Er/Sie ist (seit...) Mitarbeiter(in) im/in der... (70)	1×
L7	∅	
L8	∅	
L9	Leiter bzw. Leiterin (107)	1×
	Fachleiter bzw. Fachleiterin (107)	1×
	Assistent bzw. Assistentin (107)	1×
	„Zu welchen Fragen brauchen Sie die Hilfe Ihres Lehrers/Ihrer Lehrerin?“ (108)	1×

	mit Hilfe des Lehrers/der Lehrerin (108)	
	jeder Kursteilnehmer/jede Kursteilnehmerin (109)	1×
	Seminarleiter/Seminarleiterin (110)	1×
	der/die Vorgesetzte (111)	1×
	für junge Berufsanfänger/innen (114) – 2×	1×
		2×
L10	der Kollege/die Kollegin (119)	1×

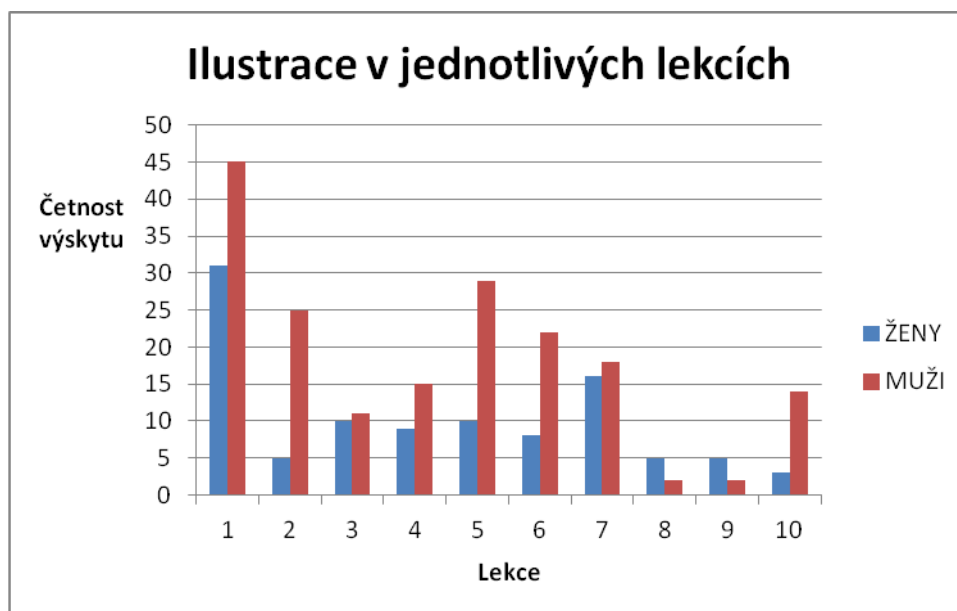
4.3 Zobrazení mužů a žen v ilustracích

V knize Dialog Beruf 1 jsou použity fotografie a kresby, které zobrazují muže a ženy v nejrůznějších pozicích, profesích a funkcích. Souhrnný graf jasně ukazuje, že ilustrace zobrazující muže mají jasnou převahu. Je ale nutno podotknout, že v jednotlivých lekcích, kde jsou zachycena obě pohlaví, se autoři snaží texty doplnit genderově vyváženými obrázky.

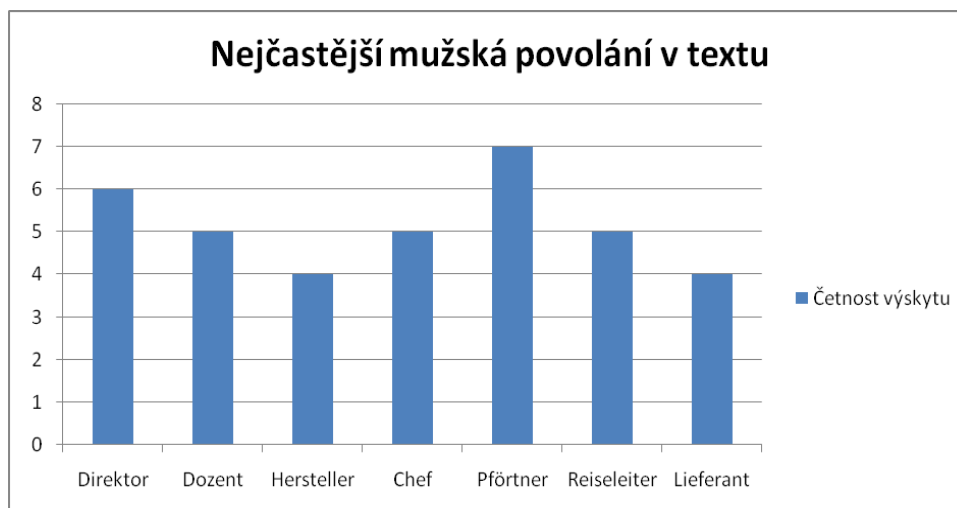

Z následujícího grafu lze zjistit, že zastoupení mužů a žen v jednotlivých lekcích je i přes snahu autorů dosti nerovnoměrné. Přesto v místech, kde jsou zobrazována obě

pohlaví společně, vystupují většinou ženy i muži ve stejném poměru. Za příklad lze uvést lekci č. 4 cvičení 18 na str. 51. Jsou zde zachyceny 2 ženy a 2 muži.

Nejčastější mužská povolání, která lze v textu nalézt, jsou vyjádřena v následujícím grafu a zvolena jsou ta, která se v učebnici objevují min. 5× a max. 50×:

Mezi nejčastější ženská povolání uvedená v textu se řadí spolupracovnice, referentka, prodavačka a sekretářka. Jedná se o profese, která dosáhla v četnosti výskytu min. 4 a max. 7:

4.4 Slovníček

4.4.1 Maskulinní a femininní tvary

Tvar v sg.	Člen	Tvar v pl.	Strana
Abnehmer/in	der/die	-/-nen	60, 120
Absender/in	der/die	-/-nen	39, 69, 92, 113
Abteilungsdirektor/in	der/die	-en/-nen	56
Abteilungsleiter/in	der/die	-/-nen	50, 57
Aktionär/in	der/die	-e/-nen	124
Anbieter/in	der/die	-/-nen	45, 118
Anfänger/in	der/die	-/-nen	20, 111
Angehörige	der/die	-n	51
Angestellte	der/die	-n	74, 83
Angler/in	der/die	-/-nen	62

Anrufer/in	der/die	-/-nen	45
Arbeiter/in	der/die	-/-nen	83
Arbeitgeber/in	der/die	-/-nen	62, 75, 118
Arbeitnehmer/in	der/die	-/-nen	22
Architekt/in	der/die	-en/-nen	120
Assistent/in	der/die	-en/-nen	11, 45, 83, 107
Ausbilder/in	der/die	-/-nen	80
Ausfahrer/in	der/die	-/-nen	13
Auszubildende	der/die	-n	50, 80
Automechaniker/in	der/die	-/-nen	25
Bautechniker/in	der/die	-/-nen	28
Bekannte	der/die	-n	13, 23
Berater/in	der/die	-/-nen	44, 45, 80
Bereichsleiter/in	der/die	-/-nen	70, 76
Beschäftigte	der/die	-n	62, 63
Besteller/in	der/die	-/-nen	58
Besucher/in	der/die	-/-nen	21, 32, 39, 63, 80
Betreuer/in	der/die	-/-nen	80, 81
Betriebsangehörige	der/die	-n	51
Betriebsprüfer/in	der/die	-/-nen	76
Betriebswirt/in	der/die	-/-nen	28

Bewerber/in	der/die	-/-nen	23, 50
Brieffreund/in	der/die	-e/-nen	24
Brite/Britin	der/die	-n/-nen	9
Buchhalter/in	der/die	-/-nen	13
Bürger/in	der/die	-/-nen	22
Chef/in	der/die	-s/-nen	22, 56, 57, 65
Chemielaborant/in	der/die	-en/-nen	9, 56
Designer/in	der/die	-/-nen	9, 22
Deutsche	der/die	-n	9
Direktor/in	der/die	-en/-nen	56
Dozent/in	der/die	-en/-nen	13, 81, 83
Eigentümer/in	der/die	-/-nen	50
Elektriker/in	der/die	-/-nen	13
Empfänger/in	der/die	-/-nen	39, 69, 92, 93
Facharbeiter/in	der/die	-/-nen	62, 63
Fachleiter/in	der/die	-/-nen	107
Fahrer/in	der/die	-/-nen	13, 35, 40, 41, 93...
Fianzprüfer/in	der/die	-/-nen	48
Franzose/Französin	der/die	-n/-nen	9
Freund/in	der/die	-e/-nen	22, 25, 27, 51, 62
Frisör/in	der/die	-e/-nen	48

Gärtner/in	der/die	-/-nen	13
geehrte_: Sehr geehrte Frau.../Sehr geehrter Herr...	der/die		39, 69, 92, 95, 112
Geschwister	der/die		28, 52
Grafiker/in	der/die	-/-nen	9
Gründer/in	der/die	-/-nen	55, 58
Händler/in	der/die	-/-nen	88
Handwerker/in	der/die	-/-nen	120
Hausmeister/in	der/die	-/-nen	40, 41, 110
Hersteller/in	der/die	-/-nen	58, 62
Hörer/in	der/die	-/-nen	45
Individualist/in	der/die	-en/-nen	25
Ingenieur/in	der/die	-e/-nen	9, 60, 61, 80
Inhaber/in	der/die	-/-nen	121
Interessent/in	der/die	-en/-nen	112
Jubilar/in	der/die	-e/-nen	56
Jurist/in	der/die	-en/-nen	9
Kellner/in	der/die	-/-nen	53
Kfz-Mechaniker/in	der/die	-/-nen	83
Kindergärtner/in	der/die	-/-nen	13

Klient/in	der/die	-en/-nen	13
Kollege/Kollegin	der/die	-n/-nen	10, 17, 24, 35, 45...
Kraftfahrer/in	der/die	-/-nen	28
Kunde/Kundin	der/die	-n/-nen	11, 12, 13, 37, 44...
Leiter/in	der/die	-/-nen	9, 11, 28, 45, 50...
Leute	der/die		13, 14, 20, 22, 34...
Marktführer/in	der/die	-/-nen	116
Mitarbeiter/in	der/die	-/-nen	9, 11, 21, 27, 38...
Monteur/in	der/die	-e/-nen	56
MTA (=Medizinisch- Technische/r Assis- tent/in)	der/die	-s	83
Nachbar/in	der/die	-n/-nen	28, 61, 82
Nachfolger/in	der/die	-/-nen	56
Nichtraucher/in	der/die	-/-nen	74, 96, 99
Partner/in	der/die	-/-nen	26, 28, 65, 104, 105...
Patient/in	der/die	-en/-nen	13
Pförtner/in	der/die	-/-nen	13, 40, 69, 70, 75...
Prokurist/in	der/die	-en/-nen	9, 56
Prüfer/in	der/die	-/-nen	49
Raucher/in	der/die	-/-nen	52, 73, 74, 99

Redakteur/in	der/die	-e/-nen	80
Referent/in	der/die	-en/-nen	69, 81
Reiseleiter/in	der/die	-/-nen	25
Sachbearbeiter/in	der/die	-/-nen	9, 11, 13, 17, 80...
Schneider/in	der/die	-/-nen	28
Spezialist/in	der/die	-en/-nen	25, 80
Staatsbürger/in	der/die	-/-nen	22
Surfer/in	der/die	-/-nen	65
Techniker/in	der/die	-/-nen	56, 60, 61, 80, 87...
Teilnehmer/in	der/die	-/-nen	77, 84, 108, 109, 112...
Telefonist/in	der/die	-en/-nen	13
Verkäufer/in	der/die	-/-nen	13, 37, 50, 68
Vertreter/in	der/die	-/-nen	48, 50, 120
Zuschauer/in	der/die	-/-nen	62

V oddílu „Slovníček“ učebnice Dialog Beruf 1 se ve většině případů objevují tvary obou rodů, tj. tvary ženské i mužské, včetně příslušného členu, koncovek množného čísla a stránek, na kterých se daná slova nacházejí. Samostatnou část tabulek tvoří substantiva mužského, ženského a středního rodu, tzn. maskulina, feminina a neutra.

4.4.2 Maskulina

Arzt	der	Ärzte	9, 48, 72, 73

Bergmann	der	Bergleute	62
Bruder	der	Brüder	28, 52, 58
Doktor	der	-en	58
Ehemann	der	-männer	50
Gast	der	Gäste	13, 16, 46, 80, 81...
Hausmann	der	Hausmänner	17
Herr	der	-en	8, 35, 38
Kaufmann	der	-leute	9, 21, 22 83
Kundendienst	der		11, 70
Lehrling	der	-e	50, 80, 81
Lieferant	der	-en	102
Mann	der	Männer	14, 17, 35, 82
Sohn	der	Söhne	28, 45, 58
Vater	der	Väter	22, 28, 47, 56
Zahnartz	der	Zahnärzte	49
Zuwachs	der	Zuwächse	122

Z následujícího přehledu je patrné, mezi hlavní profese, které jsou v učebnici výhradně připisovány mužům, patří: lékař, horník, doktor, muž v domácnosti, obchodník, zákaznická služba, učeň, dodavatel, zubař. Z příkladů je jasné, že cvičebnice určitou měrou přispívá k zachování genderových stereotypů a rolí, které ve společnosti mají své kořeny. Studujícím se předkládá obraz, že pokud bude řeč o lékařích, hornících, obchodnících, zubařích, bude tato profese vždy přiřazena mužskému pohlaví

a jeho ženské protějšky v této oblasti působit nebudou. Obecná slova jsou např. bratr, manžel, host, pán, muž, syn a otec.

4.4.3 Feminina

Dame	die	-n	8, 38
Ehefrau	die	-en	28
Frau	die	-en	82
Kauffrau	die	-en	9, 83
Mutter	die	Mütter	28
Person	die	-en	8, 38, 45, 50, 59...
Putzfrau	die	-en	83
Schwester	die	-n	28, 47
Sekretärin	die	-nen	13, 26, 39, 57, 61
Tochter	die	Töchter	45

Autoři uvádí také několik „typicky“ ženských profesí, např. prodavačka, uklízečka a sekretářka. Povolání, se kterými se člověk často setkává v různých výukových materiálech (příručkách, cvičeních, příkladových větách), v médiích (reklamách) a často o nich bývá zmínka i v tisku. Příkladem je švédská pobočka skandinávského řetězce se spodním prádlem Change. Zde měly prodavačky na své cedulce se jménem napsanou také velikost podprsenky. „Zaměstnavatel to komentoval slovy, že chce poukázat na to, že v jeho obchodě pracují ženy s nejrůznějšími velikostmi poprsí.“ Prodavačky se tak nejen cítily jako objekt sexuálního zájmu, ale také značně diskriminované, neboť muži nabízející spodní prádlo svou velikost uvádět nemusí.⁶⁹ Je tedy zřejmé, že některé profese jsou určeny především ženskému pohlaví a jsou do jisté míry znevýhodňovány vůči svým mužským protějškům.

⁶⁹ http://www.denik.cz/ze_sveta/prodavacky-nosi-na-cedulce-i-velikost-podprsenky.html, (10. 11. 2011).

V textu se kromě povolání žen objevují ještě obecná pojmenování osob, např. dáma, manželka, paní, matka, sestra a dcera. Lze se zde setkat také s jedním generickým femininem, tj. osoba.

4.4.4 Neutra

Fräulein	das		50
Mitglied	das	-er	22, 60

Neutra uvedená v textu jsou slova *člen*, *slečna* a *děvče*. Člen ve smyslu *člen vedení firmy*, např. *Mitglied der Unternehmensleitung* (60), *Mitglied der Geschäftsführung* (60). V textu se objevují také dvě obecná pojmenování, tj. *slečna* a *děvče*.

„Co u nás nevědí ani tvůrci konverzačních příruček pro výuku němčiny: německé a rakouské ženy vyřadily ze svého slovníku slovo *slečna* (*Fräulein*). Ponechaly mu místo na okraji slovní zásoby. "Slečno!" dnes můžete bez rizika zavolat snad jen na serverku; ostatní ženy, jakkoli svěží a mladé, nazývejte vždy jen *paní*, jinak vás dotyčná zažaluje pro urážku na cti a spor vyhraje.

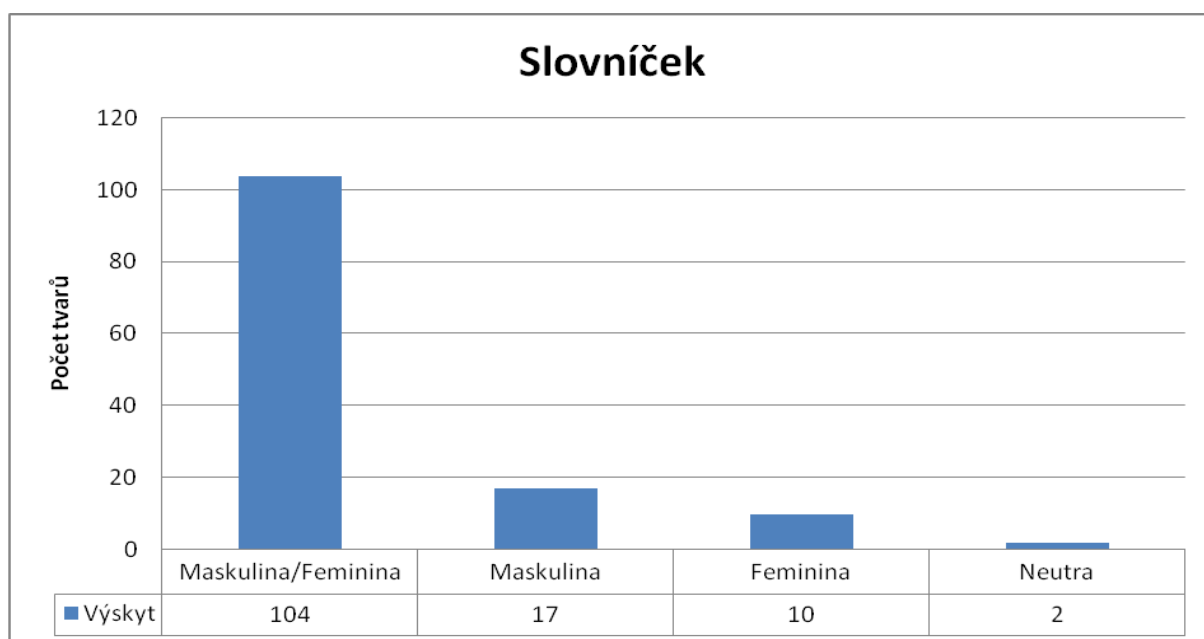
Co je vlastně tak špatného na oslovení "slečna"? Ženy v německy mluvících zemích si povšimly, že s *paní* se jedná zpravidla jinak než se *slečnou*. Zatímco *slečna* je podvědomě považována za nezralou, nesamostatnou, "nezaopatřenou", *paní* je důstojná a nezávislá, schopná rozhodování. Ba co víc - jestliže české ženy tak rády s uzarděním upřesňují odpověď na otázku "Paní nebo slečna?", bezděky tím vyrazují diskrétní podrobnost o svém rodinném stavu. Zaznamenala jsem televizní vysílání, kdy se takto obrátil účastník politické debaty na moderátorku Drtinovou; několik miliónů diváků se v té chvíli dozvědělo onen intimní detail z jejího života.“⁷⁰

Pojem *děvče* označuje ženské pohlaví, avšak ve spojitosti s pracovní oblastí je jeho užití naprosto nevhodné. Toto slovo naznačuje nezralost subjektu, což je patrné i v častém spojení *chlapci a děvčata* pro označení žáků a žákyň ve škole, avšak s tím rozdílem, že pro slovo *chlapec* není formální příznak nezralosti tak zjevný. Ve veřejném

⁷⁰<http://www.feminismus.cz/index.shtml?x=115111>, (10. 11. 2011).

projevu by *děvče* vůbec užíváno být nemělo. Je to nemístné, může to podřývat autoritu a sebevědomí dané ženy.

Graf zobrazující výskyt jednotlivých tvarů dle pohlaví

5. RESUMÉ

Diese Diplomarbeit beschäftigte sich mit der Frage des Genders im Verhältnis zu der Sprache, zu den Berufen und den Lehrbüchern. Es wurde festgestellt, dass die Sprache mit den gesellschaftlichen Vorurteilen wirklich viel zusammenhängt.

Von Kind auf nimmt man verschiedene Genderstereotype wahr und während des Lebens benutzt man sie ganz unbewusst und automatisch. Im Alltag begegnet man den typischen Berufen, die den Männern und den Frauen angewiesen wurden. Man spricht von den sogenannten Genderrollen. Der Arbeitsmarkt ist voll von *Sekretärinnen, Hausfrauen, Assistentinnen und dagegen von Managern, Chefs, Rechtsanwälten, Ärzten* usw. Die Position der Frauen kommt immer untergeordneter als Position der Männer vor.

Wenn die Männer erfolgreich sind, werden die guten Ergebnisse ihren hervorragenden Fähigkeiten und Kunstfertigkeiten zugeschrieben. Dagegen wenn die Frau diesen Erfolg erreicht, wird damit gemeint, dass sie nur Glück hat. Sie wird nie so hoch und gerecht bewertet. In dieser Gesellschaft hat jeder Mensch im Voraus bestimmte Stelle und es ist schwierig, sich von diesen Vorurteilen zu befreien.

Was die Sprache betrifft, da erscheinen auch verschiedene Regeln. Das heutzutage häufig besprochene Thema stellt die Problematik des generischen Maskulinums dar. „Es handelt sich um eine Sprachregel, die besagt, dass Frauen bei der Verwendung männlicher Personenbezeichnungen mitgemeint sind. Durch die feministische Linguistik und Sprachkritik wurde diese Sprachregel in Frage gestellt und als Ausdruck männlicher Hegemonie bezeichnet. Frauen würden dadurch unsichtbar gemacht und erhielten in der symbolischen Repräsentation der Welt weniger Relevanz. Der Mann fungiere so als Prototyp des Menschen schlechthin.“⁷¹

Generisches Maskulinum bezeichnet eigentlich die Verwendung von Substantiven des männlichen Geschlechts für die Gesamtbezeichnung der Männer und der Frauen, z. B. *Angestellte, Politiker, Manager, Lehrer* usw. Empfehlenswert wird angesehen, dass das generische Maskulinum in der Sprache und in der Rede reduzieren werden sollte. Mit dieser Erscheinung gerät man in den Kontakt täglich in der Gesellschaft. Sie wird häufig in Massenmedien (Presse, Fernsehen, Radio), modernen Büchern, Lehrbüchern u.v.a. benutzt.

⁷¹<http://www.sprachtaten-phbern.ch/Seite1.htm>, (18. 11. 2011)

Eine wichtige, und man kann sagen, negative Rolle spielt das generische Maskulinum in den Lehrbüchern für die Kinder und die Jugend. Hauptsächlich wird diese Gruppe von Menschen am häufigsten beeinflusst. Es ist möglich, dass einige davon die Andeutung der Diskrimination, Unterdrückung oder Überbetonung des Geschlechts empfinden können.

In dieser Arbeit wurde danach gestrebt, die Verbindung der Theorie und der Praxis nachzuweisen. Der praktische Teil umfasst die Ergebnisse zweier Analysen, die im Rahmen der Forschung durchgeführt wurden.

In der ersten Analyse ging es um die Ansichten des weiblichen und des männlichen Geschlechts in den Lehrbüchern *Sprechen Sie Deutsch 2* und *Dialog Beruf 1*.

In der zweiten Analyse handelte sich darum, dass die Meinungen der breiteren Öffentlichkeit und der Studierenden analysiert wurden. Es wurden die Darstellungen der Männer und der Frauen in ihren Berufen überprüft, und zwar einerseits aus der Ansicht der Autoren des Lernstoffes, andererseits aus der Seite der Angefragten, die unterschiedliche Genderstereotypen von Kindheit an wahrnehmen.

Dabei wurden die bestimmten Methoden verwendet. Zu den wichtigsten gehörten:

- die Beobachtung
- das komparative Verfahren
- die historische Entwicklung
- die Prognostik
- der interkulturelle Gesichtspunkt

Die Beobachtung lag darin, dass die menschlichen Meinungen, Verhalten und Taten betrachtet wurden. Es wurde belegt, dass sich die Menschen so verhalten, wie sie sich an die gesellschaftlichen Prinzipien gewöhnt haben.

Der Schwerpunkt des komparativen Verfahrens bestand im Vergleich der Theorie und der Praxis, z. B. die wertvollen, geschriebenen Dokumente wurden mündlich von Generationen zu Generationen nacherzählt.

Die historische Entwicklung hängt teilweise mit der Komparatistik zusammen. Eine Frage aus der Analyse lautete: *Haben sich die Frauen und die Männer in den letzten 50 Jahren irgendwie verändert?* Die Reaktionen der Öffentlichkeit waren überwiegend immer gleich. Die Frauen sind heute selbstständiger, selbstbewusster. Sie haben

mehrere Rechte als früher. Sie können sich ihrer Karriere widmen und sind oft fähig, diese Karriere mit der Sorge um die Familie (Kinder) und den Haushalt zu verbinden.

Die Männer sind heutzutage nicht so grob, sie sorgen für ihr Aussehen, das heißt, dass sie verschiedene Friseure, Maniküren besuchen. Die Mode ist auch kein Fremdwort für sie. Es gilt nicht mehr, dass der Mann der Kopf der Familie ist, Geld verdient und dass sich die Frau nur um die Kinder und den Haushalt kümmert. Weiter ist ersichtlich, dass die Männer mehr zu Hause helfen, z. B. bei den typischen weiblichen Tätigkeiten sind sie zuverlässiger, sie drücken ihre Emotionen aus. Es sollte noch erwähnt werden, dass auch die Kindererziehungszeit nicht mehr nur die Frauen umfasst.

Das Hauptziel der Prognostik bestand darin, die neue, junge Generation anzusprechen, damit sie die Genderstereotypen nicht mehr erweitern und vertiefen. Es sollte die Gleichberechtigung und die Gleichstellung der Männer und der Frauen erreicht werden.

Der interkulturelle Gesichtspunkt spielt eine große Rolle in unserer Gesellschaft. Im Ausland, besonders in Deutschland und in der Schweiz, wurde auf das generische Maskulinum in den Texten und in den mündlichen Reden verzichtet. Diese Staaten bemühen sich um die Gleichberechtigung beider Geschlechter in der Gesellschaft, z. B. die Europäische Union hat in den 70er Jahren viele Vorschläge aufgenommen, in denen es über die Gleichstellung der Männer und der Frauen in ihrer Arbeit gesprochen wurde. Hauptsächlich handelte es sich um die Gleichheit im Rahmen der Lohnbewertung. Wichtig erschien natürlich die Frage *Frauen in die Politik*, weil sie zu wenig in diesem Bereich vertreten wurden. Im Jahre 2009 bildeten die Frauen unter den EU-Abgeordneten 31 Prozent. In der Schweiz wurde das Frauenstimmrecht erst am 7. Februar 1971 eingeführt. Bis dahin durften nur die Männer politisch mitbestimmen. Heute allerdings gibt es 4 Ministerinnen und 3 Minister in der obersten Regierung/Bundesrat. Also die Schweiz ist nun tatsächlich weiblich geworden.

Im Jahre 2006 wurde in Vilnius/Litauen ein europäisches Institut gegründet, das sich der Verhinderung von Diskrimination aufgrund der Geschlechter widmet.⁷²

In der Tschechischen Republik entstand der Ausschuss für die Beseitigung jeder Form von Frauendiskriminierung im Jahre 1998 unter der Schirmherrschaft von Regierungsrat für Menschenrechte. Zu einem weiteren wichtigeren Schritt kam es im Jahre 2001. Es wurde nämlich ein beratendes Organ des Regierungsrates für Chancengleichheit für Männer und Frauen errichtet.

Wie es schon angeführt wurde, wurden 2 Lehrbücher analysiert – *Sprechen Sie Deutsch 2* und *Dialog Beruf 1*.

Sprechen Sie Deutsch 2

Das Lehrbuch *Sprechen Sie Deutsch 2* entstand in einem tschechischen Verlag. Im Mittelpunkt des Interesses standen die Einführungstexte der einzelnen Lektionen. Es wurden die männlichen und die weiblichen Berufe analysiert. Die Autorin hatte 3 Gruppen gebildet:

- Text
- Wortschatz
- Ergänzendes Material

In den Texten bildeten die männlichen Berufe die absolute Mehrheit, beispielsweise *Arzt, Bankangestellte, Tennistrainer, Lehrer, Anwalt, Moderator, König, Komponist* usw. Es ist klar, dass die Männer viele höherrangige Berufe ausübten. Nur ein paarmal kamen die Männer als *Verkäufer, Schaffner, Ober, Kellner, Metzger, Fahrer* vor.

Die Frauen vertraten wieder zartes Geschlecht. Sie sollten zu Hause sein, sich um die Kinder kümmern und wenn sie doch ihre Karriere machen, nie werden sie hoch geschätzt. Die weiblichen Berufe sind folgende: *Verkäuferin, Biologiestudentin, Kellnerin, Hausfrau, Kosmetikerin oder Metzgerin*.

In den Einführungstexten gab es insgesamt 30 männliche und nur 9 weibliche Berufe. Daraus ging eindeutig hervor, dass die Frauen benachteiligt wurden und dass sie den stereotypischen Genderrollen unterlagen.

⁷²<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=IM-PRESS&reference=20090511FCS55550&language=CS>, (19. 11. 2011).

Der Wortschatz befand sich immer gleich unter dem Einführungstext jeder Lektion und zeigte alle morphologischen Formen der benutzten Substantive, in denen auch die tschechischen Übersetzungen eingeschlossen wurden. Dem Unterschied zwischen dem männlichen und dem weiblichen Geschlecht wurde nicht genug Aufmerksamkeit gewidmet, darum erschienen die weiblichen Formen nicht so häufig. In einigen Lektionen kamen keine weiblichen Formen vor, weil die Männer wieder im Mittelpunkt der Aufmerksamkeit standen. In den 14 Lektionen wurden 3 weibliche Berufe (*e Kellnerin, Skiläuferin, Hausfrau*) und 34 männliche Berufe (z. B. *r Geschäftsmann, Metzger, Gründer, Fischer, Dekan, Ober, Dieb, Journalist, Kaiser, Sportler, Schiedsrichter* usw.) angegeben.

Ergänzendes Übungsmaterial enthielt viele verschiedene Phrasen, die der/die Leser/in im Text finden konnte. Den Bestandteil bildeten auch die tschechischen Übersetzungen, bzw. die Erklärungen einiger oft benutzter Phrasen. Die Personen, die im Text angeführt wurden, waren vor allem männlich. Zu den Berufen männlicher Personen gehörten beispielsweise *Reformator, Künstler, Werfer, Kaiser, Leierkastenmann*.

In allen analysierten Teilen kam ziemlich viel das generische Maskulinum vor, das heißt die Gesamtbezeichnung der Männer und der Frauen. Das weibliche Element wurde unter dem männlichen Element versteckt und dadurch ist das weibliche Prinzip verschwunden. Leider in keinem Fall wurde der Ansatz des weiblichen Geschlechts nachgewiesen. Als Beispiele können folgende Formen angeführt werden: *mit unseren Freunden, die Zuschauer, drei Kameraden, die Spieler, die Kölner Fans* u. v. a.

In den 14 Lektionen wurden nur 3 generische Feminina erwähnt, und zwar *e Hauptfigur* (2x), *Statue*. Es handelte sich nämlich um die Benutzung der weiblichen Substantive für die Bezeichnung beider Geschlechter.

Das Glossar am Ende des Buches enthielt den ganzen Wortschatz und wurde in den deutsch-tschechischen und tschechisch-deutschen Teil eingeteilt. Die Substantive wurden im männlichen Geschlecht angeführt (in den Klammern gab es die Endung im Genitiv Singular und die Endung im Nominativ Plural, dann noch die Seite). Bei den Fremdwörtern hilft den Studierenden die Form in den eckigen Klammern, die zu der richtigen Aussprache dient. Im ganzen Lehrbuch gab es das generische Maskulinum und funktionierte als Grundform der angeführten Substantive.

Ein Teil befasste sich mit den Abbildungen. Hier erschienen die gezeichneten Bilder, keine Fotografien oder Plakate. Es wurde ein Fragebogen zusammengesetzt

und den Studierenden an der Handelsakademie in Písek aufgegeben. Insgesamt waren sie damit einverstanden, aber viele von ihnen bevorzugten da mehrere Bilder wie z.B. gezeichnete, Fotografien und Plakate. Einige von ihnen bewerteten sie als schrecklich, unmodern und veraltet. Unbestritten ist, dass einige benutzte Bilder nicht genug eindeutig waren. Die StudentInnen sollten zuerst den Text durchlesen und erst dann das Bild beschreiben. Einige Personen auf den Bildern sahen geschlechtslos aus, und darum brauchte man den Text dazu, um das richtige Geschlecht zu entdecken. Leider auch in diesem Teil überwog das männliche Element. Der Mann war der Chef auf einer höheren Ebene im Vergleich mit seinem weiblichen Gegenüber.

Das Lehrbuch *Sprechen Sie Deutsch 2* konzentrierte sich auf die männliche Welt und diese gilt als die einzige und vollwertige. Die Frauen konnten ihre minderwertige Position in der Gesellschaft wahrnehmen. Es handelte sich um den Bereich der Arbeitsmöglichkeiten (sie bekamen eine schlechter bezahlte Arbeit, hatten eine niedrigere Position in der Firma...), den Glauben und die Bekenntnis. Dieses Lehrmaterial wird als unpassend bezeichnet, weil es nur die Genderstereotype unter den Studierenden verstärken kann. Wenn einige Textveränderungen vorgenommen werden, wird es aus dem Gesichtspunkt des Genders ganz korrekt angesehen. Die Aufführung beider Formen (weiblicher, männlicher) verursacht die Textunübersichtlichkeit. Es ist also nötig, die passenden Themen auszuwählen, die den beiden Geschlechtern näher sind. Es betrifft natürlich die Anzahl der Bilder, in denen die Frauen und die Männer dargestellt werden.

Dialog Beruf 1

Dieses Lehrbuch ist das Werk des deutschen Verlags Hueber und an der Arbeit nahmen drei Autoren Dr. Norbert Becker, Dr. Jörg Braunert, K. Heinz Eisfeld teil. Das Buch entspricht den Regeln der Rechtschreibung. Davon wurden nur die Kunst-, Gesetz- und philosophischen Texte ausgelassen.

Dialog Beruf 1 passt für diejenigen, die schon mindestens 150 Deutschunterrichtsstunden absolvierten. Dieser Band hilft den Studierenden bei der Verbreitung des bisherigen Wortschatzes und bei der Verbesserung der Rede, die am Arbeitsplatz

notwendig ist. Vorteile des Buches bestehen in der Praxisnähe, Transparenz, Lernerorientierung und Vollständigkeit.⁷³

Das Buch besteht aus 10 Lektionen und enthält ganz moderne Themen, die der Studierende täglich in seinem Leben benutzen kann. Der Anhang wird in 2 Teile geteilt, und zwar in Übersicht der Grammatik und des Glossars.

Wortschatz

In jeder Lektion, außer Lektion Nr. 8 und Nr. 10, gab es einige weibliche Formen, aber die männlichen kamen überwiegend vor. Die Berufe beider Geschlechter unterlagen nicht so viel den Genderstereotypen. Selbstverständlich kann man auch manche Beispiele finden. Aber im Vergleich zum Buch *Sprechen Sie Deutsch 2* handelte es sich um ein Gender korrektes Material.

Die Frauen arbeiteten nicht nur als *Sekretärinnen, Schneiderinnen, Assistentinnen*, sondern auch als *Chemielaborantinnen, Grafikerinnen, Prokuristinnen, Entwicklungsingenieurinnen, Objektberaterinnen* usw.

Die Männer hatten die Funktion der *Pförtner, Prokuristen, Direktoren, Chefs, Bundesbürger, Zahnärzte, Automobilhersteller, Geschäftspartner, Meister* u. v. a.

Im Text Dialog Beruf 1 kann der Studierende auch solche Wortformen finden, die beiden Geschlechter werden als gleichwertig dargestellt, wie in folgenden Beispielen: *ein paar neue Mitarbeiter und Mitarbeiterinnen, Leiter bzw. Leiterin, Assistent bzw. Assistentin, mit Hilfe de Lehrers/der Lehrerin, der/die Pförtner/in, Gärtner/in* u. v. a.

In manchen Fällen kam das generische Maskulinum vor, aber es war nicht so häufig wie beim vorigen Lehrbuch. Es ging beispielsweise um *Arzt, Mitarbeiter, Kollege* usw. Die Texte wurden meistens mit passenden Bildern ergänzt. Dazu dienten sowohl Fotografien als auch gezeichnete Bilder, die die Männer und die Frauen in unterschiedlichen Positionen, Berufen und Funktionen darstellten. Wieder wurde hier die Überzahl der Männer belegt. Es waren 64 zu 36 Prozent. Trotzdem bemühen sich die Autoren, die Texte mit den Gender ausgeglichen Bildern zu ergänzen.

Im Glossar finden die Studierenden alle Substantive in beiden Formen, die im Buch benutzt wurden, beispielsweise das Wort im Nominativ Singular *der/die Assistent/in*, im Nominativ Plural *-en/-nen*.

⁷³BECKER,N., BRAUNERT, J., EISFELD, K. H. *Dialog Beruf 1*, 2. Auflage. Ismaning: Hueber, 2000. s. 160.

Dialog Beruf 1 erscheint als geeignetes Buch für den Unterricht, trotzdem gab es ein paar unpassende Sachen, und zwar Vorkommen des generischen Maskulinums, in einigen Lektionen keine Gleichheit in der Auswahl der Berufe und Bilder.

Zu der Ergänzung der Lehrbücher wurden 2 Fragebogen zusammengestellt:

- Meinungsumfrage
- Erforschung des Lehrbuchs *Sprechen Sie Deutsch 2*

Die Meinungen der Öffentlichkeit waren klar. Im Leben nahmen die Angefragten das generische Maskulinum nicht ernst wahr und waren dagegen, es in die Sprache anzuführen. Zu den Gründen gehörten die Textverlängerungen, keine Gewohnheit, solche Neuheit in der Sprache zu benutzen usw. Daraus folgte, dass die Genderstereotype noch in der Gesellschaft lebhaft erweitert werden.

Die Frau wird als Mutter, Menschenwesen, Schönheit beschrieben und der Mann stellte den Familiernährer, Vater und Symbol der Kraft dar. An der Spitze der Diskrimination in der Tschechischen Republik stehen die Frauen, weil sie schlechtere Arbeitsstelle, Lohnbewertung bekommen. Eine große Rolle spielt dabei auch der Fakt, dass sich die Frau um die Kinder kümmert. Die Männer sind nur in den Fällen der Scheidung und der Sorge um die Kinder diskriminiert, sonst angeblich nicht mehr.

Das Lehrbuch *Sprechen Sie Deutsch 2* fand unter den Studierenden an der Handelsakademie in Písek Anklang. Es gefiel ihnen die Struktur und die Übersichtlichkeit. Ihren Meinungen nach überwogen dort die Männer, aber trotzdem wurden die Frauen nicht diskriminiert.

Es gab da mehrere männlichen Rollen, deshalb figurieren die Frauen nicht so viel im Text. Es sollte eine Frage beantwortet werden, und zwar - ob es genau nicht die Diskrimination von Frauen darstellt? Die Schüler vertraten den anderen Standpunkt.

Weiter wird es angeführt, dass es sich in den Lehrbüchern *Sprechen Sie Deutsch 2*, *Dialog Beruf 1* und auch in den Meinungen der Studierenden sogenannte Geschlechterasymmetrie befindet. Es handelt sich um die ungleichmäßige Verteilung der Machtposition zwischen den Männern und den Frauen in den verschiedenen Bereichen der Gesellschaft.

Es geht um die unterschiedliche Vertretung der Männer und der Frauen in den Führungs- und Entscheidungsfunktionen im Staats- und Privatsektor (in den Kommunalvertretungen, im Parlament, in der Regierung, in den privaten Handelsfirmen u. ä.). diese soziale Asymmetrie führt zur sozial bedingten Überzahl der Männer, bzw. Frauen,

und ihrem höheren Status in bestimmten Bereichen des gesellschaftlichen und professionellen Lebens.⁷⁴

Mit diesem Begriff hängt die Geschlechtersegregation eng zusammen, der sogenannte Horizontal- und Vertikalauschluss. Den Männern und den Frauen wird der Zutritt zu einigen Lehranstalten, Institutionen, Berufen verhindert oder sie sind im Bereich der Lohnbewertung benachteiligt.

Im Internet wurde auf folgenden Seiten www.jobrapido.cz, www.jobrapido.de, www.jobrapido.ch (es geht um den gleichen Server, aber in verschiedenen Ländern, in der Tschechischen Republik, in Deutschland und in der Schweiz) die Erforschung der ausgewählten Berufe durchgeführt. Es wurden die Berufe *Lehrer*, *Journalist*, *Chirurg und Assistentin* gesucht. Es sollte festgestellt werden, ob beide Formen, also weibliche und männliche, angeführt wurden. Daraus folgten diese Ergebnisse:

- in den tschechischen Anzeigen überwiegen ständig die männlichen Formen, z. B. *Lehrer*, *Journalist*, *Chirurg*. Die Übersetzungen sind *učitel*, *novinář*, *chirurg*.
- die Anzeigen in Deutschland stellten die Berufe in beiden Formen dar, z. B. *Lehrer/in*, *Journalist/in*, *Chirurg/in* oder *Journalist (m/w)*, *Chirurg (m/w)*. Es wurde die Gleichheit beider Geschlechter nachgewiesen. Es wurden die Vorzüge und die Qualitäten der Frauen hervorgehoben.
- in der Schweiz gab es gleiche Stellung der Männer und der Frauen im Bereich der Arbeitsangebote, z. B. *Assistent/in*, *Lehrer/in*, *Journalist/in*, *Chirurg/in*.

Das Vorkommen der männlichen Formen bleibt ständig hoch. Es ist nötig, dass generisches Maskulinum aus der Sprache allmählich abgebaut wird und die Frauen mehr als selbstständiges Wesen wahrgenommen werden.

Viele Menschen halten das generische Maskulinum für einen unentbehrlichen Bestandteil der Sprache. Aber nach seiner Beseitigung würde man angeblich zu der Unübersichtlichkeit und der Verlängerung des Textes gelangen. Nach den Meinungen der Öffentlichkeit sollte das generische Maskulinum in den Texten bewahrt werden. Die Befragten fanden die Ursachen des Problems im anderen Bereich. Sie dachten, dass sich vor allem die Situation im Arbeitsgebiet verändern sollte. Das Ungleichgewicht in der Bewertung der Frauen und der Männer war für sie wichti-

⁷⁴<http://gender.webnode.cz/products/genderova-asymetrie/>, (28. 10. 2011).

ger. Die Frauen werden oft benachteiligt, beispielsweise aus folgenden Gründen: Kinder in Zukunft haben, Alter, Sorge um Haushalt. Es ist notwendig, auf diese Prinzipien und Empfehlungen zu achten:

- die Formen beider Geschlechter anzuführen, wo die Männer und die Frauen zusammen bezeichnet werden sollten. z. B. *Sehr geehrte Damen und Herren, Mitarbeiterinnen und Mitarbeiter, ...*
- in solchen Situationen, in denen es um eine Frau geht, sollte die weibliche Form benutzt werden, z. B. *Die Ärztin, Frau Alice Dyndová, ist im August im Urlaub.*
- die Verwendung der weiblichen Bezeichnungen der einzelnen Berufe – z. B. *Chefin, Chirurgin, Ingenieurin, Managerin, Juristin, Buchhalterin* usw.
- die Spezialistinnen sollten die feminisierten Formen der männlichen Bezeichnungen angeben, z. B. *Dr. Alexandra Müller, die Hautärztin; Ing. Julia Meisner, Bauingenieurin*
- Vorkommen der Verbaladjektive und der Bezeichnungen beider Geschlechter, beispielsweise *die Studierende, Leitende, Lehrende* usw.
- Gebrauch der neutralen Bezeichnungen, wie z. B. *Person, Arbeitskraft* usw.
- häufigere Verwendung der ungewohnten weiblichen Formen, damit sie besser in der Gesellschaft verbreitet werden können, z. B. *die Ministerin, Parlamentarierin, Wissenschaftlerin, Ingenieurin* usw.
- die Benutzung der Deminutivformen zu beschränken – z. B. *Gretelchen, welche Sitzungen wurden für heute geplant?*
- Gebrauch der geschlechtsgerechten Sprache
- Rücksicht auf die Frau einzuhalten, beispielsweise wenn beide Geschlechter im Text angeführt werden, sollte zuerst die Frau angegeben werden, damit die Ungleichheit beseitigt werden kann, wie z. B. *Den Campingplatz besuchten auch die Britinnen und Briten.*⁷⁵

Es ist notwendig zu erwähnen, dass die richtige Äußerung von der Ausbildung der Studierenden, den Meinungen der Öffentlichkeit, der Präsentation der Frauen und der Männer in der Gesellschaft beeinflusst wird.

⁷⁵<http://www.valdrova.cz/news/13/20/Jak-jazyk-zabiji-image-odbornice>, (19. 11. 2011).

6. ZÁVĚR

Diplomová práce se zaměřila na genderovou problematiku, která je v současnosti stále vyhledávanějším a více diskutovaným tématem v naší společnosti. Zvláštní pozornost byla věnována otázce generického maskulina, tedy užívání substantiv rodu mužského pro souhrnné označování mužů a žen, např. *zaměstnanci, poslanci, ministři, kolegové*.

Cílem práce bylo upozornit na stále rostoucí počet těchto slov v nejrůznějších textech, v psaných i mluvených médiích. Je nezbytné poukázat na nerovnoměrné postavení mužů a žen ve společnosti, neboť jednou z jeho hlavních příčin je užívání generického maskulina. Právě to vzbuzuje v povědomí lidí představu, že svět je ovládán mužským elementem a ženy v něm nemají místo či jsou pouze jeho doplňkem. Stále převládá dělení na tzv. ženský a mužský svět a s tím jsou spojeny pojmy typicky ženská a typicky mužská práce. Důraz byl kladen na odstranění či narušení obrazu o genderových rolích mužů a žen. Je nutné vyzdvihnout, že obě pohlaví mohou vykonávat jakékoli povolání, jakoukoli činnost, kterou jsou schopna zvládnout jak fyzicky, tak psychicky.

V teoretické části byla věnována pozornost vysvětlení základních pojmů: *gender, genderová role, genderové stereotypy*. Nejdříve bylo přistoupeno k popisu pojetí genderu v jazyce. Argumenty o ponechání či odstranění generického maskulina Vysoké školy pedagogické v Bernu posloužily jako předloha ke zhodnocení aktuálních stránek Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Na základě rozboru bylo zjištěno, že je zde nejčastěji využito generického maskulina pro vyjádření osob, např. *studenti, uchazeč, učitelé* apod. Další krok spočíval ve vyhotovení návrhu, jak zlepšit dosavadní stav v zobrazování jedinců. Předložené řešení obsahovalo správné uvádění tvarů obou pohlaví (např. *studenti a studentky, uchazeči a uchazečky*), párové formy s lomítkem (např. *uchazeč/ka, student/ka*) či užívat slovesná adjektiva a příčestí (např. *studující, vyučující, pracující*).

Následující analýza se zaměřila konkrétněji na katedru germanistiky. Výsledky prokázaly, že stránky obsahují jak tvary generického maskulina, tak je zde patrná snaha o genderovou vyváženost v podobě užívání párové formy s lomítkem, např. *student/ka*. Přesto je nutné podotknout, že maskulinní tvary stále převažují, a to v české i německé verzi internetových stránek. Cílem fakulty by měla být větší snaha o genderovou vyváženost, která naznačuje rovnost pohlaví, díky níž se poté *studenti/ky, uchazeči/ky* nebu-

dou cítit nikterak znevýhodňováni/y, ať už se jedná o přihlášku ke studiu, ke zkoušce či jim určené obecné informace o vzdělání.

Dále bylo poukázáno na diskriminaci podle pohlaví, která se vyskytuje kolem nás dnes a denně. Za hlavní zdroj jsou považována média, které představují ženy jako sexuální objekty, služky v domácnosti, jejichž úkolem je zvolit správný čisticí a prací prostředek, nebo ženy, které se starají a mají starat o svůj dokonalý vzhled. Naopak muži jsou vždy zobrazeni jako samci, silná stvoření, prestižní manažeři, šéfové, diplomaté a objekty zájmu jejich pečujících ženských protějšků, které jim mají zajistit blaho a pohodlí.

Další část byla věnována rozboru genderu v učebnicích. Učební pomůcky často opomíjejí rovnost pohlaví, což se následně odráží na nesprávném rozvoji a vzdělávání žáků/kyň a studentů/tek. K odhalení nesrovnalostí posloužila rovněž schvalovací doložka Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR.

Praktická část se podrobně zaměřila na genderovou analýzu učebnic *Sprechen Sie Deutsch 2* a *Dialog Beruf 1*. Analýza zahrnovala hlediska postavení mužů a žen v oblasti volby povolání.

Knih *Sprechen Sie Deutsch 2* byla vydána českým nakladatelstvím Polyglot. V této knize se silně odrážely veškeré genderové stereotypy. Za hlavní problém bylo považováno nadměrné užívání generického maskulina a převaha mužského pohlaví jak v textech, tak ve zvolených ilustracích. Ženám byly připisovány profese jako hospodyně, sekretářka, asistentka, prodavačka a často vystupovaly v roli matky. Muži pracovali nejčastěji jako šéfové firem, ředitelé, učitelé, skladatelé, detektivové, moderátoři, objevovali se také v roli krále, básníka, spisovatele. Muži tvořili skupinu těch, kteří obsazovali významnější, lépe hodnocené a dominantní profese, zatímco ženy vykonávaly podřadnější a hůře placené funkce.

Studentům a studentkám Obchodní akademie a Jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky v Písku byl předložen dotazník, ve kterém měli danou knihu ohodnotit. Mezi nejčastějšími odpověďmi se objevily názory, že se jim učebnice líbí, má dobrou strukturu, je přehledná, ilustrace jsou vyhovující (i když by je v některých případech doplnili o fotografie či další obrázky). Téma hodnotili jako náhodně vybraná, aby se pouze hodila k probrání potřebné slovní zásoby. I když v textech převažovali muži, ženy dle jejich názoru nebyly diskriminovány ani utlačovány. Přesto se zde objevilo 13 kladných odpovědí (ženských) z 60 dotazovaných, které vnímaly ženy jako znevýhodňované. Studentky uvedly, že veškerá povolání byla v mužském rodě, vystupova-

lo zde málo žen a málo se o nich mluvilo. Žena vždy zastávala roli studentky, sekretářky či prodavačky, ale muž se objevoval jako otec/partner, detektiv či moderátor. U otázky, *Přiřad'te danou činnost muži nebo ženě podle toho, kdo ji nejčastěji vykonává?*, byla dle názoru dotazovaných žena spojena s vařením, úklidem, nákupy a zájmem o módu, hrou a péčí o děti. Muži nejčastěji sledovali TV, věnovali se sportu, adrenalinovým aktivitám a řízení aut. Celkový dojem byl převážně kladný a studující knihu hodnotili jako učebnici se zajímavými tématy.

Z celkové analýzy ale vyplynulo, že k výuce je tato kniha nevhodná, neboť pouze zdůrazňuje genderové rozdělení rolí obou pohlaví. K nápravě problematických úseků je doporučeno:

- sjednocení jednotlivých témat, která budou blízká dívkám i chlapcům
- zařazení textů v takovém poměru, který nebude zvýhodňovat či vyzdvihovat jedno z pohlaví a především se zaměřit na odstranění generického maskulina
- uvádění obou tvarů tam, kde je to možné a vhodné s ohledem na kontext
- doplnění textů odpovídajícími ilustracemi, střídání kreslených obrázků s fotografiemi a plakáty
- uvádět jednotlivá substantiva v obou tvarech – např. *der/die Journalist/in*

Knih *Dialog Beruf 1* obsahovala sice o něco více genderově korektnější jazyk, přesto i zde bylo možné nalézt generické maskulinum jako souhrnné označení mužů a žen. Jeho počet však nebyl tak značný jako v předchozím případě. Učebnice vznikla v německém nakladatelství Max Hueber Verlag, snažila se o spojení teorie s praxí, orientovala se na studenta/ku a byla vhodná i pro samostudium. Ženy vystupovaly již ve významnějších pozicích, např. *die Designerin, Prokuristin, Chemielaborantin, Objektberaterin, Abteilungsdirektorin* apod. Muži zastávali profese jako např. *Facharbeiter, Chef, Meister, Pförtner, Betriebsarzt, Redakteur, Ausbilder* apod. Autoři použili také tvary slov, které zobrazovaly obě pohlaví jako rovnocenná, např. *ein paar neue Mitarbeiter und Mitarbeiterinnen, mit Hilfe des Lehrers/der Lehrerin*. Nejčastějšími názvy a povoláními v textu byly:

- mužská – *der Mitarbeiter, Kunde, Kollege, Pförtner, Direktor*
- ženská – *die Mitarbeiterin, Sachberaterin, Sekretärin, Verkäuferin*

Ilustrace tvořily jak fotografie, tak kresby, zobrazující muže i ženy v nejrůznějších pozicích, profesích a funkcích. Největší část zabírali muži (64%), zbytek (36%) tvořily ženy.

Slovníček obsahoval 104 substantiv v obou tvarech, např. *der/die Absender/in*, *der/die Auszubildende*, *der/die Chemielaborant/in*. V textu bylo možné nalézt 2 neutra, 17 maskulinních a 10 femininních tvarů.

Hlavní kritérium výběru témat bylo propojení teorie s praxí, na což navazovala i slovní zásoba, kterou student/ka může využít v každodenním životě. Některá cvičení byla koncipována jako reálná situace, do které se člověk může dostat a musí ji být schopen neprodleně řešit. Student/ka se tak naučila reagovat na vzniklé problémy, u nichž je zapotřebí pohotové a rychlé jednání bez dlouhého přemýšlení.

Učebnice byla vyhodnocena jako vhodná ke studiu. Autoři se snažili přistupovat k problematice genderu velmi citlivě, dbali na genderovou vyváženost v jazyce a usilovali o odstranění zažitých stereotypů, které se ve výukových materiálech často objevují. Vyzdvihli klady i nedostatky žen a mužů a pokusili se z nich případně udělat přednosti. Tímto způsobem zabránili znevýhodnění obou pohlaví.

Cílem diplomové práce bylo poukázat na pozitiva a zápory učebnic, které silně působí na vývoj, vzdělávání a rozvoj dětí a mládeže. Byly předloženy rovněž návrhy pro tvorbu textů, korektnější vyjadřování a volbu témat. Záměrem bylo též vybídnout společnost k tomu, aby začala více vnímat postavení obou pohlaví, jejich životní volby a pracovní možnosti, které jsou na trhu práce nabízeny. V současné době je důležité upozornit na značné znevýhodňování žen v pracovní oblasti, např. v nabízených profesích, mzdovém ohodnocení a ve spojení kariéry s rodinným životem. Diskriminace se může týkat i mužů, především v oblasti rozhodování péče o dítě při soudní při a v oblasti vzdělávání, ve které se objevují předsudky o chlapcích jako méně chytrých, soustředěných, zodpovědných, s čímž souvisí jejich malá motivace ke studiu.

„Každý/každá z nás může velkou měrou k rovnosti mužů a žen přispět změnou svého vlastního vnímání našich „tradičních rolí“, které se zdají být neměnné a těžko překonatelné. Být připraven/připravena postupně měnit své okolí a hlavně svůj vlastní pohled a názor na muže i ženy – svobodné individuality v naší společnosti.“⁷⁶

⁷⁶<http://www.rovneprilezitosti.cz/admin/upload/be6f37a62d/85d459d0cf.pdf>, s. 44, (21. 11. 2011).

7. LITERATURA

BECKER, N., BRAUNERT, J., EISFELD, K. H. *Dialog Beruf 1, 2. Auflage*. Ismaning: Hueber, 2000. 160 S. ISBN 3-19-001590-2.

BIDDULPH, S. *Mužství*. 1. vydání, Praha: Portál, 2007. 199 s. ISBN 978-80-7367-209-6.

BOURDIEU, P. *Nadvláda mužů*. Praha: Karolinum, 2000. 145 s. ISBN 80-7184-775-5.

DUSILOVÁ, D., KOLOCOVÁ, V., BROŽÍKOVÁ, L. *Sprechen Sie Deutsch 2*. Praha: Polyglot, 2003, 318 s. ISBN 80-86195-13-9.

FORMÁNKOVÁ, L., RYTÍŘOVÁ, K. *ABC feminismu*. Brno: Nesehnutí, 2004. 232 s. ISBN 80-903228-3-2.

JANATA, J. *Dvojí svět*. Praha: Maxdorf, 1997. 157 s. ISBN 80-85800-65-9.

JANOŠOVÁ, P. *Dívčí a chlapecká identita*. Praha: Grada, 2008. 288 s. ISBN 978-80-247-2284-9.

JARKOVSKÁ, L. *Rovné příležitosti dívek a chlapců ve vzdělání*. Brno: Nesehnutí, 2003.

Kolektiv autorů. *Genderovou optikou: zaměřeno na český vzdělávací systém*. Praha: Gender Studies, o. p. s., 2008. 57 s. ISBN 978-80-86520-28-5.

KŘÍŽKOVÁ, A., PAVLICA, K. *Společenský a kulturní kontext genderové integraci*, In: *Management genderových vztahů. Postavní žen a mužů v organizaci*. Praha: Management Press, 2004. 156 s.

NOVÁKOVÁ, T., HORT, M. *gitA černá na bílé aneb Vidět svět různorodě*. Praha: gitA - Genderová informační a tisková agentura o. s., 2008. 143 s. ISBN 978-80-254-3429-1.

OAKLEY, A. *Pohlaví, gender a společnost*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-71784-03-6.

RADIMSKÝ, J. Genderové stereotypy v českých učebnicích, In: *Gender, rovné příležitosti, výzkum*, 1-1/2001.

RENZETTI, C., CURRAN, D. *Ženy, muži, společnost*. Praha: Karolinum, 2003. 642 s. ISBN 80-246-0525-2.

SMETÁČKOVÁ, I. *Gender ve škole*. Praha: Otevřená společnost, 2006.

SMETÁČKOVÁ, I., VLKOVÁ, K.: *Gender ve škole*. Praha: Otevřená společnost, 2005.

VALDROVÁ, J. *Gender a společnost*, Univerzita J. E. Purkyně, Ústí nad Labem 2006. 236 s. ISBN 80-7044-808-3.

VALDROVÁ, J. *Jazyk a sociální status*. Manuskript, 2009. 436 s.

VALDROVÁ, J., SMETÁČKOVÁ, I., KNOTKOVÁ-ČAPKOVÁ, B.: *Příručka pro posuzování genderové korektnosti učebnic*, Praha 2004.

VĚŠÍNOVÁ-KALIVODOVÁ, E., MAŘÍKOVÁ, H.: *Společnost žen a mužů z aspektu gender: sborník studií vzniklých na základě semináře Společnost, ženy a muži z aspektu gender*. Praha: Open Society Fund, 1999. 171 s.

ZIMOVÁ, L.: *Dívčí, resp. ženská tematika v učebnicích českého jazyka*, In: *Žena – jazyk - literatura*, sborník z mezinárodní konference, Ústí nad Labem: PF UJEP, 1996. 398 s. ISBN 80-7044-147-X.

Propagační katalog fy Trentino, zima 2011/12, Dovolena na prosluněných svazích Dolomit, visittrentino.it, s. 28.

Propagační katalog fy Trentino, zima 2011/12, Dovolena na prosluněných svazích Dolomit, visittrentino.it, s. 3.

Diplomové práce

VERNEROVÁ, V.: *Proměny genderových rolí v učebnicích německého jazyka*. JČU PF 2003.

KLIMENTOVÁ, A.: *Obraz genderu ve vybraných učebnicích němčiny na základní škole*. JČU PF 2007.

NIKLESOVÁ, E.: *Obraz genderu v Nové cvičebnici německé gramatiky D. Dusilové a kol.* JČU PF 2007.

SUCHANOVÁ, E.: *Die Abbildung von Berufen, Hobbys, Aktivitäten von Männern und Frauen in ausgewählten Texten eines Lehrbuchs*. JČU PF 2010.

Internet

Gender Studies, o. p. s. *Slovníček pojmů* [online]. Aktualizováno 2003 [cit. 2011-10-15]. Dostupné z: <<http://www.feminismus.cz/slovnicek.shtml>>.

- Gender Studies, o. p. s. *Slovníček pojmů* [online]. Aktualizováno 2003 [cit. 2011-10-15]. Dostupné z: <<http://www.feminismus.cz/slovnicek.shtml#G>>.
- Gender Studies, o. p. s. *Slovníček pojmů* [online]. Aktualizováno 2003 [cit. 2011-10-15]. Dostupné z: <<http://www.feminismus.cz/slovnicek.shtml#N>>.
- Gender Studies, o. p. s. *Slovníček pojmů* [online]. Aktualizováno 2003 [cit. 2011-10-15]. Dostupné z: <<http://www.feminismus.cz/slovnicek.shtml#P>>.
- VALDROVÁ, Jana. *Paní nebo slečna?* [online]. Aktualizováno 2001 [cit. 2011-10-10]. Dostupné z: <<http://www.feminismus.cz/index.shtml?x=115111>>.
- SMETÁČKOVÁ, I., VLKOVÁ, K. Gender a trh práce. In *Gender ve škole: Příručka pro vyučující předmětů občanská výchova, občanská nauka a základy společenských věd na základních a středních školách* [online]. Otevřená společnost, o. p. s., s. 32-37 [cit. 2011-10-15]. Dostupné z: <<http://www.osops.cz/download/files/gender/6gender-a-trh-prace.pdf>>. ISBN 80-903331-2-5.
- KOCOUREK, J. *Ženy v IT se setkávají s předsudky a nebojí se kariéry* [online]. Aktualizováno 2007 [cit. 2011-10-16]. Dostupné z: <<http://www.itbiz.cz/zeny-v-it>>.
- Gender* [online]. [cit. 2011-10-28]. Dostupné z: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Gender>>.
- KOHOUTEK, R. *Genderová rovnost* [online]. [cit. 2011-10-28]. Dostupné z: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Gender>>.
- KUTÁLKOVÁ, P., VALDROVÁ, J., BURIÁNEK, J. Gender a jazyk. In *Interkulturní vzdělávání II* [online]. Člověk v tísni o.p.s., s. 83–85. [cit. 2008-10-17]. Dostupné z: <http://www.varianty.cz/cdrom/podkapitoly2/07_gender/IKV_07_05_gender_a_jazyk.pdf>. ISBN 80-903510-5-0.
- Práce.cz* [online]. c1996-2011 [cit. 2011-10-13]. Dostupné z: <<http://www.prace.cz/pd/289407051?rps=78§ion=1>>.
- Cyrrus* [online]. [cit. 2011-10-13]. Dostupné z: <<http://cyrrus.jobs.cz/pd/96894821?rps=77§ion=1>>.
- VYBÍRAL, P. *Čeština před kamerou (106)* [online]. Aktualizováno 2010 [cit. 2011-10-6]. Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/blogy/cestina-pred-kamerou/98515-cestina-pred-kamerou-106/>>.

Rexona reklama [online]. c2011 [cit. 2011-10-20]. Dostupné z: <<http://www.youtube.com/watch?v=bV-zWfMV9Ko&feature=related>>.

KOLÁŘOVÁ, J. *Křivá mediální zrcadla* [online]. Aktualizováno 2006 [cit. 2011-10-18]. Dostupné z: <http://www.jedensvetnaskolach.cz/download/pdf/jsnspdfs_73.pdf>.

Sexistické prasátečko [online]. [cit. 2011-10-18]. Dostupné z: <<http://zenskaprava.cz/sexisticke-prasatecko/nowaco/>>.

Sexistické prasátečko [online]. [cit. 2011-10-18]. Dostupné z: <<http://zenskaprava.cz/sexisticke-prasatecko/old-spice/>>.

Reklama „*Užijte si první bankovní styk*“ [online]. [cit. 2011-10-19]. Dostupné z: <http://www.google.cz/search?hl=cs&gs_sm=c&gs_upl=184413234101554619171011111013751110812-3.11410&safe=active&um=1&tbm=isch&tab=wi&q=u?ijte%20si%20prvn%20bankovn%20styky%20reklama&spell=1&sa=X>.

Reakce uživatelů/lek na G2 Studentské konto [online]. [cit. 2011-10-19]. Dostupné z: <<http://www.tvspoty.cz/g2-studentske-konto-uzij-si-prvni-bankovni-styk/>>.

MACHOVCOVÁ, K. *Jazyk a média* [online]. Aktualizováno 2008 [cit. 2011-10-19]. Dostupné z: <<http://obcan.ecn.cz/index.shtml?w=r&x=138377>>.

Účinná přístrojová lymfodrenáž [online]. [cit. 2011-10-19]. Dostupné z: <<http://www.vykupto.cz/praha/1404-ucinna-pristrojova-lymfodrenaz-za-89-kc>>.

Reklama DOVE [online]. [cit. 2011-10-19]. Dostupné z: <http://www.google.cz/imgres?imgurl=http://media.novinky.cz/119/71192-top_foto2-mvbys.jpg&imgrefurl=http://www.novinky.cz/zena/83705-spanelsko-bojuje-proti-idealu-vyzablych-zen.html&usg=__tdTOLe-YLARg7FU1y9ukPz5NX_Y=&h=225&w=400&sz=26&hl=cs&start=2&zoom=1&tbnid=-4lkTdGMP49wxM:&tbnh=70&tbnw=124&ei=uM-eTqjmJc7usgbqz92ICQ&prev=/search%3Fq%3Dreklama%2BDOVE%26um%3D1%26hl%3Dcs%26safe%3Dactive%26sa%3DX%26tbm%3Disch&um=1&itbs=1>.

PAVLÍK, P. *Žena na vedoucí pozici je zranitelnější než muž* [online]. Aktualizováno 2007 [cit. 2011-10-20]. Dostupné z: <http://www.zenyamedia.estranky.cz/clanky/zeny-a-stereotypy/petr-pavlik_-zena-na-vedouci-pozici-je-zranitelnejsi-nez-muz.html>.

HIML, P. *Je čeština sexistický jazyk?* [online]. Aktualizováno 2007 [cit. 2011-10-19]. Dostupné z: <http://hnonline.sk/2-46043960-k00000_d-ad>.

ŠVARC, F. Nové vojenské hodnosti. In *Naše řeč 1-2, ročník 44/1961* [online]. c2011 [cit. 2011-10-20]. Dostupné z: <<http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=4811>>.

Typy právních rámců pro genderovou rovnost ve vzdělávání, 2008/09. In *Genderové rozdíly ve výsledcích vzdělávání: Opatření a současná situace v Evropě* [online]. c2010 [cit. 2011-10-24]. Dostupné z:

<http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/120CS.pdf. ISBN 978-92-9201-130-7>.

TLAPÁK, F. *Jakým způsobem funguje udělování schvalovací doložky učebnicím?* [online]. Aktualizováno 2006 [cit. 2011-10-24]. Dostupné z: <<http://www.msmt.cz/pro-novinare/jakym-zpusobem-funguje-udelovani-schvalovaci-dolozky-ucebnicim?highlightWords=schvalovac%C3%AD+dolo%C5%BEka>>.

PORUBSKÝ, P. Učebnice pro střední vzdělávání. In *Schvalovací doložky učebnic duben 2011* [online]. Aktualizováno 2009. Dostupné z:

<<http://www.msmt.cz/vzdelavani/schvalovaci-dolozky-ucebnic-duben-2011>>.

SMETÁČKOVÁ, I., VLKOVÁ, K. Gender a školství. In *Gender ve škole: Příručka pro vyučující předmětů občanská výchova, občanská nauka a základy společenských věd na základních a středních školách* [online]. Otevřená společnost, o. p. s., s. 73-79 [cit. 2011-10-24]. Dostupné z: <<http://www.osops.cz/download/files/gender/13gender-a-skolstvi.pdf>>. ISBN 80-903331-2-5.

SMETÁČKOVÁ, I. Učivo a učebnice. In *Gender ve škole: Příručka pro budoucí i současné učitelky a učitele* [online]. Otevřená společnost, o. p. s., s. 26-30 [cit. 2011-10-20]. Dostupné z: <<http://www.osops.cz/download/files/gender1/gvs2-komplet.pdf>>. ISBN 80-903331-5-X.

Pro- und Kontra- Argumente zum generischen Maskulinum [online]. PH Bern, s. 1-3 [cit. 2011-10-28]. Dostupné z: <<http://www.sprachtaten-phbern.ch/dokumente/TabelleMask.pdf>>.

Kontroverses generisches Maskulinum [online]. PH Bern [cit. 2011-11-18]. Dostupné z: <<http://www.sprachtaten-phbern.ch/Seite1.htm>>.

Rovné příležitosti. *Muži a ženy by měli mít rovné příležitosti* [online]. Aktualizováno 2009 [cit. 2011-11-19]. Dostupné z:

<<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=IM-PRESS&reference=20090511FCS55550&language=CS>>.

Charakteristika fakulty. In *PF JČU v ČB, O fakultě* [online]. [cit. 2011-11-12]. Dostupné z: <<http://www.pf.jcu.cz/about/profile.php>>.

Katedra germanistiky. In *PF JČU v ČB, O fakultě* [online]. [cit. 2011-11-12]. Dostupné z: <<http://www.pf.jcu.cz/about/knj.php>>.

Vedení fakulty. In *PF JČU v ČB, Organizační struktura* [online]. [cit. 2011-11-12]. Dostupné z: <<http://www.pf.jcu.cz/structure/management/>>.

Obecné informace o přijímacím řízení. In *PF JČU v ČB, Studium, Přijímací řízení 2012/2013* [online]. [cit. 2011-11-12]. Dostupné z:

<http://www.pf.jcu.cz/education/applicants/obecne_informace.php>.

Katedra germanistiky. In *PF JČU v ČB, Struktura, Katedry* [online]. [cit. 2011-11-12]. Dostupné z: <<http://www.pf.jcu.cz/stru/katedry/nj/>>

Informace pro uchazeče o studium germanistiky. In *PF JČU v ČB, Struktura, Katedra germanistiky* [online]. [cit. 2011-11-12]. Dostupné z:

<http://www.pf.jcu.cz/stru/katedry/nj/pro_uchazece.php>.

Bakalářská zkouška z německého jazyka a literatury. In *PF JČU v ČB, Struktura, Katedra germanistiky* [online]. [cit. 2011-11-12]. Dostupné z:

<http://www.pf.jcu.cz/stru/katedry/nj/bc_zkouska_njl.php>.

Výběrové řízení na obsazení míst vysokoškolských učitelů. In *PF JČU v ČB, Aktuálně* [online]. [cit. 2011-11-12]. Dostupné z:

<http://www.pf.jcu.cz/misc/vyberove_rizeni_11-02.php>.

Seznam vyučujících. In *PF JČU v ČB, Organizační struktura, Katedra informatiky, Katedra, Vyučující katedry* [online]. [cit. 2011-11-12]. Dostupné z:

<<http://wvc.pf.jcu.cz/ki/?article=/katedra/clenove-katedry.html>>

Nabídka práce. In *www.jobs.cz* [online]. c1996-2011 [cit. 2011-10-14]. Dostupné z:

<<http://www.jobs.cz/pd/278959671?rps=11§ion=searchform>>.

Nabídka práce. In *www.jobs.cz* [online]. c1996-2011 [cit. 2011-10-14]. Dostupné z: <http://www.jobs.cz/pd/269237047?rps=11§ion=searchform>.

Nabídka práce. In *www.jobs.cz* [online]. c1996-2011 [cit. 2011-10-14]. Dostupné z: <http://www.jobs.cz/pd/289803491?rps=11§ion=searchform>.

Chirurgka. In *www.google.cz* [online]. [cit. 2011-11-16]. Dostupné z: http://www.google.cz/search?rlz=1C1CHMW_csCZ339CZ339&gcx=c&sourceid=chrome&ie=UTF-8&q=porodn%C3%AD+asistent#sclient=psy-ab&hl=cs&rlz=1C1CHMW_csCZ339CZ339&source=hp&q=chirur%C5%BEka&pbx=1&oq=chirur%C5%BEka&aq=f&aqi=g1&aql=&gs_sm=e&gs_upl=2519981253521131254337141211101110110541185216-1.11210&bav=on.2,or.r_gc.r_pw.,cf.osb&fp=49e7f387050f5227&biw=1156&bih=642.

Chirurg. In *www.google.cz* [online]. [cit. 2011-11-16]. Dostupné z: http://www.google.cz/search?rlz=1C1CHMW_csCZ339CZ339&gcx=c&sourceid=chrome&ie=UTF-8&q=porodn%C3%AD+asistent#sclient=psy-ab&hl=cs&rlz=1C1CHMW_csCZ339CZ339&source=hp&q=chirurg&pbx=1&oq=chirurg&aq=f&aqi=g4&aql=&gs_sm=e&gs_upl=1956611196708121197034151113111210101110&bav=on.2,or.r_gc.r_pw.,cf.osb&fp=49e7f387050f5227&biw=1156&bih=642.

Učitel, novinář, chirurg, asistentka. In *Jobrapido* [online]. c2011 [2011-11-22]. Dostupné z: www.jobrapido.cz.

Lehrer, Journalist, Chirurg, Assistentin. In *Jobrapido* [online]. c2011 [2011-11-22]. Dostupné z: www.jobrapido.de.

Lehrer, Journalist, Chirurg, Assistentin. In *Jobrapido* [online]. c2011 [2011-11-22]. Dostupné z: www.jobrapido.ch.

Porodní asistentka. In *www.google.cz* [online]. [cit. 2011-11-16]. Dostupné z: http://www.google.cz/search?rlz=1C1CHMW_csCZ339CZ339&gcx=c&sourceid=chrome&ie=UTF-8&q=porodn%C3%AD+asistent#hl=cs&rlz=1C1CHMW_csCZ339CZ339&nfpr=1&sa=X&ei=cYDDTu_3G9HqOZCI6fQO&ved=0CCYQBSgA&q=porodn%C3%AD+asistentka&spell=1&bav=on.2,or.r_gc.r_pw.,cf.osb&fp=49e7f387050f5227&biw=1156&bih=642.

Porodní asistent. In *www.google.cz* [online]. [cit. 2011-11-16]. Dostupné z: <http://www.google.cz/search?rlz=1C1CHMW_csCZ339CZ339&gcx=c&sourceid=chrome&ie=UTF-8&q=porodn%C3%AD+asistent#hl=cs&rlz=1C1CHMW_csCZ339CZ339&sa=X&ei=ToDDT-pe2OtDqOcae2N4N&ved=0CC4QvgUoAA&q=porodn%C3%AD+asistent&nfpr=1&ba v=on.2,or.r_gc.r_pw.,cf.osb&fp=49e7f387050f5227&biw=1156&bih=642>.

Přechylování názvů pozic. In *Internetová jazyková příručka, Ústav pro jazyk český Akadámie věd ČR, v. v. i.* [online]. c2008 [cit. 2011-11-16]. Dostupné z: <<http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=700>>.

ČTK. *Prodavačky nosí na cedulce i velikost podprsenky* [online]. Aktualizováno 2011 [cit. 2011-11-10]. Dostupné z: <http://www.denik.cz/ze_sвета/prodavacky-nosi-na-cedulce-i-velikost-podprsenky.html>.

SIMOTOVÁ, T. *Genderová asymetrie* [online]. [cit. 2011-10-28]. Dostupné z: <<http://gender.webnode.cz/products/genderova-asymetrie/>>.

PLESKOVÁ, K., FRANK, P., BOSÁKOVÁ, M., KUGLEROVÁ, D. *Průvodce na cestě k rovnosti žen a mužů* [online]. NESEHNUTÍ Brno, s. 44 [cit. 2011-11-21]. Dostupné z: <<http://www.rovneprilezitosti.cz/admin/upload/be6f37a62d/85d459d0cf.pdf>>. ISBN 80-903228-7-5.

VALDROVÁ, J. *Jak jazyk zabíjí image odbornice* [online]. Aktualizováno 2009 [cit. 2011-11-19]. Dostupné z: <<http://www.valdrova.cz/news/13/20/Jak-jazyk-zabiji-image-odbornice>>.

BŘICHÁČEK, V. *Raný vztah matky s dítětem* [online]. c2001 – 2009 [cit. 2011-11-21]. Dostupné z: <<http://www.help24.cz/index.php?page=clanky&view=rany-vztah-matky-s-ditetem>>.

Ideál ženské krásy a jeho vývoj v historii [online]. [cit. 2011-11-22]. Dostupné z: <<http://www.jakbyt.cz/historie-krasy>>.

Žena [online]. c2004-2011 [cit. 2011-11-22]. Dostupné z: <<http://pivevna.cz/citaty/zena/?str=3>>.

ZAMAZALOVÁ, M. Tradiční role ženy a muže. In *Gender a marketing* [online]. Aktualizováno 2007 [cit. 2011-11-22]. Dostupné z: <www.genderstudies.cz/download/Gender_a_marketing.ppt>.

Revoluční změny v životě žen [online]. c2011 [cit. 2011-11-22]. Dostupné z: <[http://www.zaria.cz/clanek/psychologie/revolucni-zmeny-v-zivote-zen/16640/zmena-vztahu-mezi-](http://www.zaria.cz/clanek/psychologie/revolucni-zmeny-v-zivote-zen/16640/zmena-vztahu-mezi-pohlavimi/16641)

[pohlavimi/16641](http://www.zaria.cz/clanek/psychologie/revolucni-zmeny-v-zivote-zen/16640/zmena-vztahu-mezi-pohlavimi/16641)>.

Svěření dítěte do péče otce. Proč mají otcové na děti smůlu? [online]. c2010 [cit. 2011-11-22]. Dostupné z: <<http://www.profirpravnik.cz/p/svereni-ditete-do-pece-otce-proc-maji-otcove-na-deti-smulu-373.html>>.

Důchodové pojištění [online]. Aktualizováno 2011 [cit. 2011-11-22]. Dostupné z: <<http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/davky/starobni-duchody.htm>>.

DUŠKOVÁ, A. *Genderové typy a stereotypy v reklamě*. s. 8-9 [online]. [cit. 2011-11-22]. Dostupné z: <http://tucnak.fsv.cuni.cz/~hajek/prace/bc/duskova_prace.pdf>.

S Italem v kuchyni [online]. c2009 [cit. 2011-11-22]. Dostupné z: <<http://www.italemvkuchyni.cz/>>.

Zdeněk Pohlreich, kuchyně je ideální místo pro legraci [online]. c2010 [cit. 2011-11-22]. Dostupné z: <<http://www.zdenekpohlreich.cz/>>.

Tescoma s chutí [online]. Aktualizováno 2010 [cit. 2011-11-22]. Dostupné z: <<http://tescoma.nova.cz/clanek/novinky/ivan-vodochodsky.html>>.

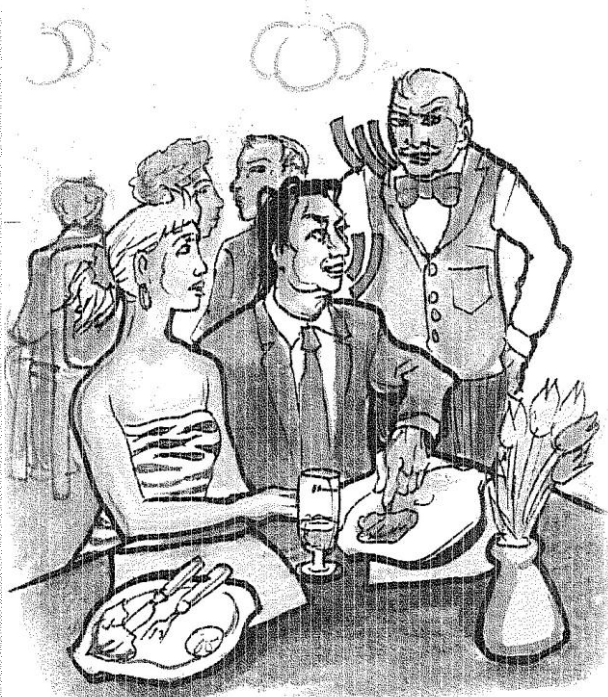
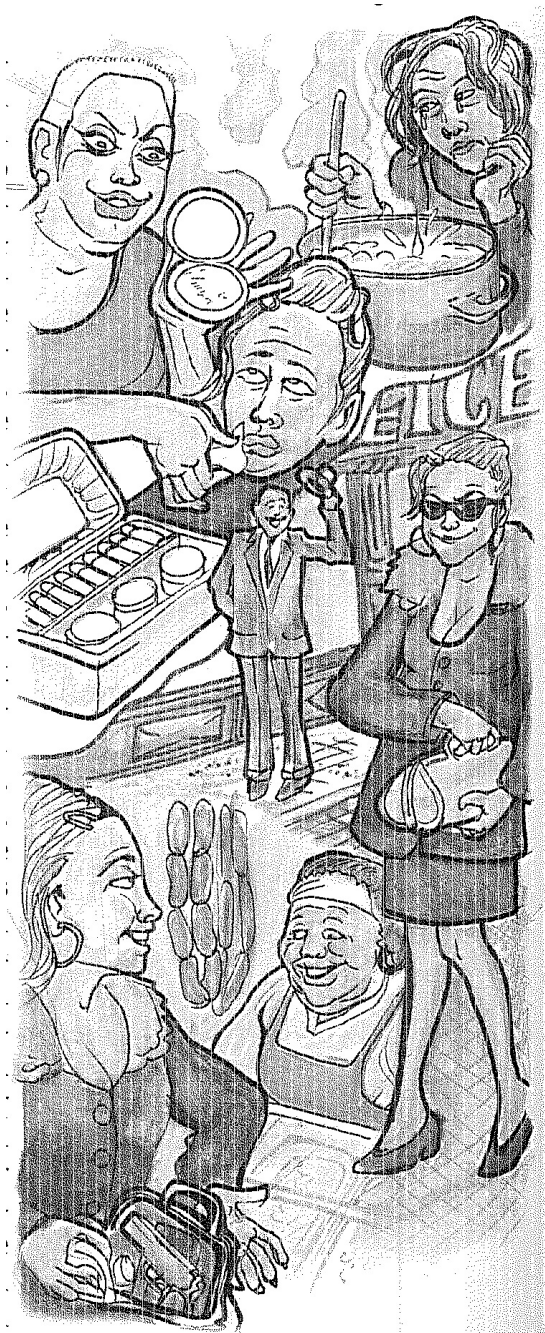
Zdroje elektronická komunikace

VYBÍRAL, P. *Názor na užívání generického maskulina* [online]. 7. října 2011 15:24; [cit. 2011-10-08]. Osobní komunikace

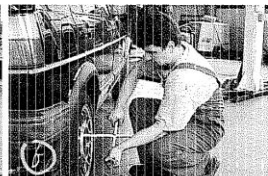
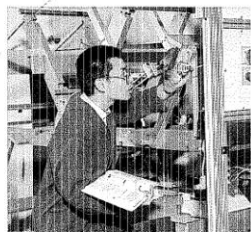
NOOK, U. *Frauen im Management* [online]. 28. října 2011 10:02. [cit. 2011-10-29]. Osobní komunikace.

8. PŘÍLOHY

Ukázky obrázků z učebnice Sprechen Sie Deutsch 2

Ukázky obrázků z učebnice Dialog Beruf 1

DOTAZNÍK K UČEBNICI *SPRECHEN SIE DEUTSCH?*

1. Jak dlouho používáte učebnici Sprechen Sie Deutsch k výuce němčiny?	
1 rok	
2 roky	
3 roky	
4 roky	
5 let	
2. Podle kterého dílu se právě učíte?	
Sprechen Sie Deutsch 1	
Sprechen Sie Deutsch 2	
Sprechen Sie Deutsch 3	
Sprechen Sie Deutsch 4	
3. Jak se Vám líbí učebnice Sprechen Sie Deutsch?	
Líbí se mi, protože je jiná než ostatní.	
Líbí se mi její struktura a přehlednost.	
Nelíbí se mi, protože neobsahuje zajímavá témata.	
Vůbec se mi nelíbí, rád bych používal/a jinou učebnici.	
4. Jak hodnotíte témata v učebnici Sprechen Sie Deutsch ?	
zajímavá, poučná a spojená s praxí	
náhodně vybraná, aby se pouze hodila k probrání potřebné slovní zásoby	
zvolila bych jiná témata uveďte jaká:	
5. Jak se Vám líbí zvolené ilustrace? Změnili, zvolili byste jiné obrázky? (fotky, plakáty, kreslené obrázky) Pokud ano, zdůvodněte svůj názor!	

6. Přiřaďte věty té osobě (muži nebo ženě), o které si myslíte, že ji v učebnici říká?	ŽENA	MUŽ
„Ich hatte ja viel Zeit.“		
„Meine Damen und Herren! Ich begrüße Sie herzlich im Hause Klein zu unserer Modenschau.“		
„So mein Lieber, habe ich dich also erwischt.“		
„Ich arbeite im Garten oder ich bastle am Haus.“		
„Aber leider kann ich nicht so gut Ski fahren, das Tempo war einfach zu hoch für mich und ich konnte nicht mehr bremsen.“		
„Nun, ich möchte Ihre Frage beantworten: Ich arbeite an einer Hauptschule.“		
„Hm, da fällt einem die Wahl aber schwer. Schweineschulter auf Rahm, oder sollte ich die Hühnerbrust vorziehen, oder vielleicht eher die Bratente?“		
7. Převažují podle Vás v učebnici Sprechen Sie Deutsch ženy nebo muži?		
převažují zde ženy		
převažují zde muži		
8. Máte pocit, že jsou ženy v učebnici nějak diskriminovány či utlačovány (např. nadměrným užíváním mužských tvarů)? Jak?		
ano		
ne		
9. V jakých rolích vystupují ženy v učebnici Sprechen Sie Deutsch?		
lékařka		
kosmetička		
studentka		
vědkyně		
sekretářka		

číšnice/servírka		
prodavačka		
prezidentka		
10. V jakých rolích vystupují muži v učebnici Sprechen Sie Deutsch?		
moderátor		
muž v domácnosti		
skladatel		
otec/partner		
detektiv		
průvodce		
soudce		
recepční		
11. Přiřaďte danou činnost muži nebo ženě podle toho, kdo ji častěji vykonává?	ŽENA	MUŽ
sledování TV		
sport a adrenalinové aktivity		
vaření a úklid		
odpočinek		
nákupy a móda		
kultura		
práce na zahradě		
hra a péče o děti		
řízení aut		
12. Rozhodněte u následujících vět, zda by se dle Vašeho mínění měly uvádět v učebnici:		
Stejskalovi mají čtyřletého syna Pavlíka, který si rád hraje s kočárkem a panenkami.	ANO	NE
Klára se chce stát významnou soudkyní.	ANO	NE
Lucie pracuje na své kariéře a Petr je s jejích	ANO	NE

dcerou na rodičovské dovolené.		
Iva by si chtěla podat přihlášku na obor Truhlář, protože miluje práci se dřevem. Ale bojí se, aby se jí spolužáci a spolužačky nesmáli. Asi se poradí s výchovným poradcem.	ANO	NE
Ve školách se koná Den otevřených dveří. Hoši si mohou vyzkoušet profesi cukrářek a textilních návrhárek, dívky profesi elektrikáře či IT speciality.	ANO	NE
Karel zjistil, že je gay. Bojí se, jak bude reagovat jeho okolí. Má si najít nejdříve informace na internetu a v časopisech, a podle toho pak přizpůsobit své jednání?	ANO	NE

Místo pro Vaše případné komentáře:

GENDEROVÝ PRŮZKUM

- 1) Co prvního Vás napadne, když se řekne „ŽENA“?
- 2) Jaká by podle Vás měla být žena dnes? Změnil se život žen v posledních 50 letech? (např. *styl, vzhled, vlastnosti apod.*)
- 3) Co se vám vybaví, když se řekne „MUŽ“?
- 4) Jaký by podle Vás měl být muž v dnešní době? Změnil se život mužů v posledních 50 letech? (např. *styl, vzhled, vlastnosti apod.*)
- 5) Znáte nějaké pořekadlo, přísloví, vtip apod., který se týká žen? Jaký? Uveďte alespoň 3 příklady.
- 6) Znáte nějaké pořekadlo, přísloví, vtip apod., který se týká mužů? Jaký? Uveďte alespoň 3 příklady.
- 7) Máte pocit, že jsou ženy diskriminovány? V jaké oblasti, situaci – uveďte a zdůvodněte svou odpověď.
- 8) Máte pocit, že jsou diskriminováni muži? V jaké oblasti, situaci – uveďte a zdůvodněte svou odpověď.
- 9) Myslíte si, že i v dnešní době platí, že muž má být hlava rodiny, vydělávat peníze a žena má pečovat o děti? Proč?
- 10) Převažují v reklamách ženy nebo muži? Je jejich počet, výskyt vyrovnaný? Zdůvodněte svou odpověď a uveďte příklad.
- 11) Uveďte „typicky ženskou“ a „typicky mužskou“ reklamu?
- 12) Vnímáte v tištěných a mluvených médiích (knihách, tisku, propagačních materiálech, TV a rozhlase) výskyt či převahu tzv. *generického maskulina*?
Generické maskulinum = souhrnné označení mužů a žen, kdy mužský rod v sobě zahrnuje i pohlaví ženské, např. „Vážení žáci, ...“ → místo: „Vážení žáci a vážené žačky, ...“
- 13) Zavedli byste uvádění obou rodů v textech, médiích apod.? Zdůvodněte svou odpověď.
- 14) Najděte leták, článek, obrázek, který podle Vás zobrazuje muže v nadřazeném postavení vůči ženám, ženu v podřízené roli, sexistickou tematiku. Přiložte k formuláři. (internet – zkopírujte text, obrázek, připojte celou zdrojovou adresu a datum)
- 15) Kolik je ve Vašem zaměstnání žen a kolik mužů? Převaha žen X převaha mužů? Proč tomu tak podle vás je? + Uveďte svou profesi a zaměstnavatele.